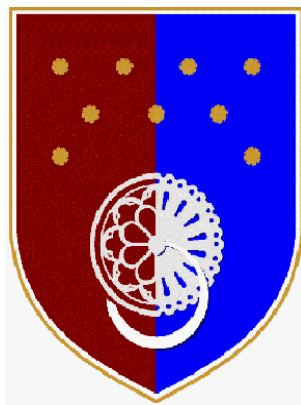

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
ZAVOD ZA INFORMATIKU I STATISTIKU

STATISTIČKI GODIŠNJAK
KANTONA SARAJEVO
2016 GODINA

Godina XVIII

Sarajevo, 2017 godina

PREDGOVOR

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo radi mjesečnu i godišnju publikaciju "Statistički bilten" Kantona Sarajevo, sa namjerom da upozna nadležne organe i institucije Kantona Sarajevo, kao i druge korisnike sa osnovnim statističkim podacima i pokazateljima iz oblasti ekonomskih i drugih kretanja na području Kantona Sarajevo.

Statistički bilten Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo dostupan je na internet stranici <http://zis.ks.gov.ba>

Ova publikacija sadrži podatke koje prikuplja i obrađuje Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, koje dostavljaju izvještajne jedinice prema Programu statističkih istraživanja i njihovoj periodičnosti, a na osnovu Sporazuma sa Federalnim zavodom za statistiku broj:

26-32-18/17 od 13.01.2017 i 01-05-1-621/17 od 20.04.2017. godine, provođenju statističkih istraživanja na području Kantona Sarajevo, kao i dio podataka koje prikuplja i obrađuje Federalni zavod za statistiku od interesa za FBiH i Kantone. Federalni zavod za statistiku podatke mjesečno objavljuje u Biltenu pod nazivom: "Mjesečni statistički pregled Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima".

Za informacije o drugim kantonima, Statistički bilten Federalnog zavoda za statistiku dostupan je na internet stranici <http://www.fzs.ba>

Prezentirani su podaci za 2016. godinu iz oblasti: geografski i meteorološki podaci, registar poslovnih subjekata, stanovništvo, investicije, industrija, poljoprivreda, šumarstvo, građevinarstvo, unutrašnja trgovina, vanjska trgovina, turizam, zaposlenost, nezaposlenost i plaće, obrazovanje, kultura, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, pravosuđe.

Detaljnije informacije o pojedinim statističkim istraživanjima dostupne su na sljedećim internet stranicama:

Statistička istraživanja za zaposlene i nezaposlene dostupna su na internet stranici

<http://www.juszzks.com.ba>

Statistička istraživanja turizma dostupna su na internet stranici

<http://www.sarajevo-tourism.com>

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo u cilju poboljšanja kvaliteta ovog biltena sa zahvalnošću će primati eventualne primjedbe, prijedloge i sugestije.

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka navedu izvor.

SADRŽAJ

	Str.
PREDGOVOR	2
SADRŽAJ	3
UPRAVNO-TERITORIJALNI USTROJ	
METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA	5
Površina, gradovi i općine	7
GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI	
Metodološka objašnjenja za geo. i met.	8
Meteorološke pojave	12
Godišnje i srednje vrijednosti važnijih meteor. pojava	13
Temperature zraka zraka	14
Koncentracija zraka	15
Vodostaj rijeka	16
Prosječna godišnja konc. polutanata	17
REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA	
Metodološka objašnjenja za registar	18
Registrirani poslovni subjekti	20
III STANOVNIŠTVO	
Metodološka objašnjenja za stanovništvo	21
Prirodno kretanje stanovništva	24
Procjena stanovništva prema godinama starosti	25
IV INVESTICIJE	
Metodološka objašnjenja za investicije	26
Isplate za investicije po osnovnim izvorima finansiranja	27
Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja	28
Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganjau 2016 godini	29
V INDUSTRIJA	
Metodološka objašnjenja za industriju	30
Indeksi industrijske proizvodnje	31
VI POLJOPRIVREDA	
Metodološka objašnjenja za poljoprivredu	32
Prinosi usjeva	35
Prinosi voća	36
Oranične površine	37
Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata	38
IX SAOBRAĆAJ	
Metodološka objašnjenja prijevoz i komunikacije	39
Prijevoz putnika i robe	43
Registrirana cestovna motorna i priključna vozila prema godinama starosti	44
Broj saobraćajnih nezgoda	45
X VANJSKA TRGOVINA	
Metodološka objašnjenja za Vanjsku trgovinu	46
Izvoz i uvoz po SMTK REV 4	48
Izvoz i uvoz po Zemljama u koje se najviše izvezilo i uvezilo	49
XI UNUTRAŠNJA TRGOVINA	
Metodološka objašnjenja za unutrašnju trgovinu.	50
Promet u distributivnoj trgovini	52
Domaći sajmovi, 2016 godini	53
XII CIJENE	
Metodološka objašnjenja cijene	54
Indeksi potrošačkih cijena	56
Godišnji lančani indeksi potrošačkih cijena	57

Pregled kretanja cijena izabranih proizvoda	58
XIII TURIZAM	
Metodološka objašnjenja za turizam	59
Turisti i noćenja	60
XV ZAPOSLENI, NEZAPOSLENI I PLAĆE	
Metodološka objašnjenja za zaposlenost, nezaposlenost i plaće	61
Zaposleni, nezaposleni i plaće po općinama	62
Zapolenost i plaće prema KD BiH 2010	63
Zaposlene osobe i plaće 2015 i 2016 godina	64
XVI OBRAZOVANJE	
Metodološka objašnjenja obrazovanje	65
Osnovno i srednje obrazovanje	69
Visoko obrazovanje	70
XVII KULTURA; UMJETNOST I SPORT	
Metodološko objašnjenje za kulturu, sport i umjetnost	73
Kina, predstave i proizvodnja filmova	77
Pozorišta, predstave i posjetitelji	78
Pozorišta, predstave i posjetitelji	79
Radio stanice	80
#TV stanice, predajnici i emitovani program	81
Centri za kulturu i udruženje građana u oblasti kulture	82
Kulturno umjetnička društva	83
Festivali i vrste festivala	84
Biblioteke	85
Zavod za zaštitu kulturnog i prirodnog naslijeđa	86
Arhiv, arhivski fondovi i zbirke	87
XVIII SOCIJALNA ZAŠTITA	
Metodološka objašnjenja za socijalnu zaštitu	88
Socijalna zaštita	89
XIX ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	
Metodološka objašnjenja zdravstvena zaštita	90
Zdravstveni radnici u bolnicama, ispisani bolesnici i bolesnički dani ispisanih bolesnika	91
Radnici zaposleni u zdravstvenim ustanovama prema stepenu stručne spreme i profilu	92
Djelatnost opće medicine	93
Djelatnost zaštite djece	94
XX PRAVOSUĐE	
Metodološko objašnjenje za pravosuđe	95
Optužene i osuđene punoljetne i maloljetne osobe prema kaznenom djelu	96

UPRAVNO-TERITORIJALNI USTROJ

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Teritorija Federacije Bosne i Hercegovine utvrđena je Dejtonskim mirovnim sporazumom koji je službeno potpisan 14. decembra/prosinca 1995. godine.

Službeno ime Federacije je: Federacija Bosne i Hercegovine.

Glavni grad Federacije je Sarajevo.

Zakonom o federalnim jedinicama ("Službene novine Federacije BiH", broj 9 od 30.6.1996. godine). Federacija Bosne i Hercegovine sastoji se od 10 kantona, a nazivi i sjedišta kantona utvrđuju se Ustavom kantona. Za svaki kanton određena su i pripadajuća naseljena mjesta.

Definicije

Kanton je federalna jedinica Federacije BiH koja obuhvata općine i gradove u sastavu kantona, u skladu sa federalnim propisima. Kantoni se obrazuju vodeći računa o etničkom, ekonomsko-funkcionalnom, prirodno-geografskom i komunikacijskom principu. Područje kantona čine općine. Naziv kantona određuje se isključivo prema gradovima koji su sjedište kantonalne vlasti ili prema regionalnim geografskim karakteristikama. Granice između kantona utvrđuju se prema granicama rubnih naseljenih mjesta kantona. Izuzetno ako je uslijed gradnje objekta to neophodno, granica između kantona može se utvrditi i mimo granice naseljenog mjesta. Područje kantona definirano je područjima pripadajućih općina i naseljenih mjesta. (Zakon o federalnim jedinicama (kantonima) "Službene novine Federacije BiH", broj 9 od 30.6.1996. godine).

Općina je jedinica lokalne samouprave koja je na osnovu ispunjavanja propisanih kriterija uspostavljena zakonom. Općina je jedinica lokalne samouprave osnovana za područje više naseljenih mjesta koja predstavljaju prirodnu, geografsku, ekonomsku, privrednu i društvenu cjelinu, te koja su povezana zajedničkim interesima stanovništva. Područje općine definirano je područjem pripadajućih naseljenih mjesta. (Zakon o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine "Službene novine Federacije BiH", broj 49 od 30.08.2006. godine).

Grad - Za područje dvije ili više općina, koje su urbano i teritorijalno povezane svakodnevnim potrebama građana, formira se grad kao jedinica lokalne uprave i samouprave, u skladu sa federalnim zakonom. Grad ima statut koji mora biti u skladu sa ustavom, kantonalnim ustavom i kantonalnim zakonodavstvom. Grad je jedinica lokalne samouprave koja predstavlja urbanu, infrastrukturnu cjelinu povezanu svakodnevnim potrebama stanovništva. Grad se, osim ustavom, uspostavlja federalnim zakonom, na osnovu sporazuma o udruživanju dviju ili više općina, odnosno odluke općinskoga vijeća općine koja ispunjava propisane kriterije stava 1., člana 5 Zakona o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 49 od 30.08.2006.), a koja ima najmanje 30.000 stanovnika, odnosno u čijem gradskom središtu kao zaokruženom urbanom području živi najmanje 10.000 stanovnika. Grad u smislu ovoga Zakona predstavlja sjedište kantona i u slučaju neispunjavanja uvjeta iz stava 2. člana 5 navedenog Zakona.

Grad Sarajevo je glavni grad Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine i sjedište Kantona Sarajevo. (Ustav Federacije Bosne i Hercegovine; Amandmani XVI; VI. A. Gradske vlasti) (Zakon o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine "Službene novine Federacije BiH", broj 49 od 30.08.2006./ član 5.)

Grad Sarajevo, kao jedinicu lokalne samouprave, čine općine: Centar Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo i Stari Grad Sarajevo. (Amandman XXVI na Ustav FBiH /Odluka o proglašenju Amandmana XXV i XXVI na Ustav FBiH od 8.5.1997. godine, u poglavlju "VI.B. Organizacija Sarajeva")

Teritorija Grada Mostara obuhvata jedinstveno, nepodijeljeno područje u skladu sa stanjem područja prema katastarskim linijama rubnih dijelova na dan 1. januara/siječnja 1991. godine, modificiranog Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini, potpisanim 14. decembra/prosinca 1995. godine. (OHR-Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu, Odluka o proglašenju izmjena i dopuna Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, Odluka o sprovođenju reorganizacije Grada Mostara - "Službene novine Federacije BiH", broj 9 od 16.2.2004. godine).

Teritoriju Grada Bihać, Grada Široki Brijeg, Grada Tuzla i Grada Zenica čine sva naseljena mjesta, koja su se prema evidenciji Federalnog zavoda za statistiku nalazila u okviru Općine Bihać, Općine Široki Brijeg, Općine Tuzla i Općine Zenica na dan stupanja na snagu ovog zakona. (Zakon o Gradu Bihać, Gradu Široki Brijeg, Gradu Tuzla i Gradu Zenica "Službene novine Federacije BiH", broj 80 od 1.10.2014. godine).

Naseljeno mjesto je prostorna antropogeografska jedinica koja se sastoji od građevinskog područja i područja za druge namjene, a ima sistem obilježavanja zgrada. (Metodologija za uvođenje i vođenje jedinstvene evidencije i jedinstvenog registra prostornih jedinica)

Naselje je izgrađen, nastanjen, prostorno i funkcionalno objedinjen dio naseljenog mjesta.

Naseljeno mjesto je teritorijalna jedinica koja po pravilu obuhvata jedno ili više naselja sa područjem koje pripada tom naseljenom mjestu. Naseljeno mjesto može pripadati samo jednoj općini. Na području jedne općine dva ili više naseljenih mjesta ne mogu imati isti naziv. Naseljeno mjesto u statističkom značenju, čini jedan ili više statističkih krugova. Nazivi naseljenih mjesta utvrđuju se zakonom.

REGISTAR PROSTORNIH JEDINICA

Registar prostornih jedinica (registar) vodi evidenciju teritorijalnih jedinica za područje Federacije Bosne i Hercegovine.

U Registru se vode alfanumerički podaci o prostornim jedinicama. Federalni zavod za statistiku na temelju podataka koje mu dostavljaju nadležna tijela, ažurira podatke o prostornim jedinicama. (Metodologija za uvođenje i vođenje jedinstvene evidencije i jedinstvenog registra prostornih jedinica)

Podaci koji se vode u registru za prostorne jedinice su:

1. vrsta i naziv
2. jedinstveni identifikator (šifra, matični broj)
3. prikaz i opis granica i izvor podataka o granicama

4. podaci o prostornim jedinicama s kojima se povezuje
5. posebni podaci (status, sjedište, itd.)
6. vrsta promjene, izvor i datum promjene.

Definicije

Statistički krug je statistička prostorna jedinica. Statistički krugovi su nastali 1959. godine, a revidirani su pri svakom dosadašnjem popisu stanovništva. Predstavljaju stalnu mrežu prostornih jedinica, koja pokriva cjelokupno područje Federacije Bosne i Hercegovine.

Područje statističkog kruga sastoji se od jednog ili više pripadajućih popisnih krugova.

Statistički krug može pripadati samo jednom naseljenom mjestu i samo jednoj katastarskoj općini. Ukoliko statistički krug ne pripada samo jednoj katastarskoj općini, potrebno je statistički krug dijeliti tako da se ostvari navedeno načelo. To načelo može se uspostaviti i korekcijom granica statističkog kruga ukoliko se radi o nenaseljenom području. Promjena područja i granica statističkog kruga moguća je, osim u navedenim slučajevima, i pri promjeni područja i granica viših prostornih jedinica. Pri formiranju mreže statističkih krugova korišteni su kriterijumi kao što su, za gradove broj stanovnika, a za teritoriju van gradova broj domaćinstava i površina zemljišta. U registru se vode podaci o matičnom broju i granicama statističkog kruga.

Popisni krug (PK) je najmanja statistička prostorna jedinica koju ne sijeku granice viših prostornih jedinica. Područja i granice popisnih krugova određuju se za popise stanovništva, domaćinstava/kućanstava, popis poljoprivrede kao i za druga statistička istraživanja. Popisni krug može pripadati samo jednom statističkom krugu. Područja i granice popisnih krugova mogu se mijenjati dijeljenjem i korekcijom granica pod sljedećim uslovima:

Dijeljenje popisnih krugova moguće je:

- zbog promjene granica viših prostornih jedinica;

- zbog dijeljenja popisnih krugova po kriteriju broja pripadajućih domaćinstava/kućanstava (broj domaćinstava/ kućanstava u popisnom krugu može biti do 100).

Dijeljenje popisnih krugova treba provoditi tako da nova granica koja dijeli popisni krug, bude definirana u skladu s ovom metodologijom, tako da novi popisni krug ne prelazi granice kruga od kojeg je nastao.

Korekcija granica popisnih krugova moguća je u slučaju korekcije granica viših prostornih jedinica (moguće samo kada se radi o nenaseljenom području); ukoliko se na postojećoj granici popisnog kruga izgradi zgrada kojoj se određuje broj zgrade (kućni broj). To posljednje pravilo primjenjuje se na odgovarajući način i za korekciju granica statističkih krugova. Objekat se pripaja onom popisnom krugu kojem pripada veći dio objekta.

U registru se vode podaci o rednom broju popisnog kruga u okviru statističkog kruga i rednom broju (šifri) PK u okviru općine, o granicama popisnog kruga.

POVRŠINA, GRADOVI I OPĆINE

Kanton	Sjedište kantona	Površina ¹⁾ , cca km ²	Broj općina/grad
Kanton Sarajevo	Sarajevo	1.276,9	9

1) Na zahtjev Federalnog zavoda za statistiku (Zavoda), Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove (FGU) u 2016. godine dostavila je podatke o površinama za samo 19 od 79 općina u FBiH. Obzirom da su podaci FGU nepotpuni Zavod i u ovom godišnjaku/ljetopisu objavljuje privremene podatke za svih 79 općina.

OPĆINE/GRADOVI - BROJ NASELJENIH MJESTA, BROJ POPISNIH I STATISTIČKIH KRUGOVA I POVRŠINA

Matični broj općina/grad	Kanton/ Općina/Grad	Broj naseljenih mjest, 2016	Broj popisnih krugova, 2016 ¹⁾	Broj statističkih krugova, 2016 ¹⁾	Površina općina ²⁾ , cca km ²
Kanton		244	3.101	465	1.276,9
10839	Centar	6	455	41	33,0
10847	Hadžići	62	160	71	273,3
11550	Ilidža	12	481	56	143,4
10863	Ilijaš	74	196	88	308,6
10871	Novi Grad	3	734	45	47,2
11568	Novo Sarajevo	3	489	16	9,9
11584	Stari Grad	8	332	47	51,4
11592	Trnovo	55	76	63	338,4
10928	Vogošća	21	178	38	71,7

1) Podatak se mijenja u skladu sa Metodologijom za uvođenje i vođenje jedinstvene evidencije i jedinstvenog registra prostornih jedinica

Vlada Federacije BiH je 14.6.2011. godine, na prijedlog Federalne uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove, usvojila Informaciju o entitetskoj liniji razgraničenja (br. 686/2011). Meuentitetska linija razgraničenja je dužine 1 146 km i ista je ucrtana na tzv. dejtonskim kartama razmjere 1:50 000, što znači da je njena tačnost 50 m. U praksi to znači da je meuentitetska linija trenutno pojas širine 100 m. Da bi se odredile „tačne“ površine meuentitetska linija se treba dogovoriti u skladu sa s Aneksom 2 Dejtonskog mirovnog sporazuma.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA GEOGRAFSKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o geografskim koordinatama, površini i dužini granica preuzeti su od Uprave za geodetske i imovinskopravne poslove Bosne i Hercegovine, podaci o jezerima i nadmorskim visinama planinskih vrhova su iz topografskih karata razmjere/mjerila 1:25.000.

Ostali geografski podaci preuzeti su od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Definicije

Pod pojmom **planine** najčešće se podrazumijevaju uzvišenja iznad 500 m nadmorske visine, dok se uzvišenja ispod 500 m nazivaju brijegom, iako su te granice proizvoljne i variraju. Planine preko 1500 m nadmorske visine su poredane prema visini vrha.

METEOROLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zemljotresima, temperaturi zraka, količini padavina i vodostaju rijeka preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši osmatranje, mjerenje i prikupljanje ovih podataka preko mreže stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mjerenja i osmatranja meteoroloških parametara u 2016. godini vršena su na 15 meteoroloških stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Vazdušni pritisak/tlak izražen je u hektopaskalima (hPa) ili milibarima (mb). **Relativna vlažnost zraka** izražena je u procentima (%). **Temperature** zraka se izražavaju u stepenima / stupnjevima Celsijusa (C°).

Definicije

Podaci o **srednjoj dnevnoj temperaturi** se odnose na srednje mjesečne vrijednosti, koje su izračunate na osnovu mjerenja svakog dana u 7:00, 14:00 i 21:00 sat po lokalnom vremenu, prema formuli: $(t7+t14+2\cdot t21)/4$.

Srednja godišnja temperatura vazduha je izračunata na isti način, tj. kao mjesečni prosjek.

Podaci o **padavinama/oborinama** se odnose na mjesečnu i godišnju količinu padavina/oborina izraženu u milimetrima (mm). Jedan milimetar padavine/oborine znači da je pala 1 litra padavine na 1 metar kvadratni (l/m²).

Broj dana sa **kišom i snježnim pokrivačem** predstavlja dane u kojima su naznačene pojave iznosile najmanje 0.1 mm i najmanje 1 cm snježnog pokrivača. Padavina se smatra kiselim ako je pH < 5,6.

Klima

Prema svom geografskom položaju Federacija Bosne i Hercegovine se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa. Sa sjevera imamo utjecaj umjereno kontinentalne klime iz Panonske nizije, a sa jugozapada utjecaj mediteranske klime sa Jadranskog mora.

Stoga razlikujemo tri osnovne klimatske oblasti: Oblast umjereno kontinentalne klime na sjeveru (Umjereni klimatski pojas), koji dolinama većih rijeka prodire duboko prema središnjem dijelu; Oblast planinske i predplaninske klime u središnjem planinskom dijelu (Planinsko kotlinski pojas), te Oblast mediteranske klime na jugozapadu (Maritimni pojas).

Zavisno od nadmorske visine razlikujemo i nekoliko prijelaznih oblasti između ovih glavnih, a na najvećim nadmorskim visinama u centralnom planinskom pojasu govorimo i o oblastima alpske klime.

Umjereni klimatski pojas ima umjereno kontinentalnu klimu sa dosta ostrim zimama i toplim ljetima. Srednje temperature zraka u januaru/siječnju su niže 0,0°C, dok se u julu/srpnju srednje temperature kreću od 18,7 do 23,0°C. Apsolutne minimalne temperature u zimskom periodu spuštaju se i do -27,0°C, dok apsolutne maksimalne u ljetnjem periodu dostižu i 40,0°C. Srednje godišnje temperature zraka (višegodišnji prosjek) kreće se u rasponu između 10,0 i 13,0°C.

Prosječne godišnje sume padavina/oborina opadaju od zapada prema istoku i variraju između 700 mm na istoku i 1400 mm na zapadu zemlje. Idući prema centralnim predjelima sa porastom nadmorske visine srednje temperature zraka lagano opadaju, a sume padavine/oborine rastu. Dolinama velikih rijeka utjecaj ovog klimatskog pojasa je izraženiji i dopire dublje prema jugu zemlje.

Planinsko kotlinski pojas (sa nadmorskom visinom od 500 do 2000 m i preko). Na planinama i visoravnima klima ima karakter planinske, i odlikuje se zimama koje karakterišu niske temperature zraka i obilnije snježne padavine, te blaga i kratka ljeta.

Na prostorima preko 1800-1900 m nad morem planinska klima ima sve odlike alpske klime. Prosječna temperatura najhladnijeg mjeseca je niža od -3,0°C a najtoplijeg niža od 18,0°C. Prosječno 2 - 4 mjeseca u godini imaju srednju temperaturu veću od 11,0°C.

U kotlinama je prisutna predplaninska klima. Srednja godišnja temperatura zraka se kreće od 8,00 do 11,0 °C. Ljeta su topla, a zime oštre sa čestim snježnim padavinama. Režim padavina u planinsko kotlinskom pojasu je približno ravnomjeran tokom/tijekom godine. Godišnje sume padavina se kreću između 800 i 1400 mm, a u planinskim predjelima padne i do 2000 mm.

Mediteranski pojas (dolina rijeke Neretve i njenih pritoka, kao i obližnja kraška polja) zbog blizine Jadranskog mora ima mediteransku klimu, odnosno izmijenjenu mediteransku klimu. Osnovna karakteristika ove klime su blage zime i žarka ljeta. Srednje temperature u januaru/siječnju su od 3,0 do 5,0°C, dok su u julu/srpnju i preko 24,0°C, ali je amplituda manja nego u sjevernim i centralnim dijelovima zemlje. Apsolutne maksimalne temperature se kreću i do 45,0°C.

Sume padavina/oborina su veoma visoke (od 1000 do 1800 l/m²). Najveće količine padavina/oborina su u hladnijem dijelu godine, dok su u ljetnim mjesecima relativno male, pa su u tom dijelu godine mogući i sušni periodi. Snijeg je rijetka pojava.

Analiza klimatskih anomalija na području Federacije Bosne i Hercegovine u 2016.

Srednje godišnje temperature zraka u 2016. godini bile su znatno iznad standardne normalne vrijednosti za period 1961-1990. godine na čitavom posmatranom prostoru Federacije Bosne i Hercegovine. Temperature zraka kretale su se između 10,4°C u Drvaru i 16,7°C u Neumu. Na planinskim područjima srednje temperature zraka varirale su se između od 2,2 °C na Bjelašnici i 8,3°C na Ivan Sedlu. Temperaturna odstupanja kretala su se u rasponu od 1,0°C na Bjelašnici do 1,8°C u Gradačcu.

Analiza godišnjih suma padavina izraženih u % prosječnih vrijednosti pokazuje da su se u 2016. godini, odstupanja u odnosu na normalne količine padavina kretala između 91,2% u Stocu i 121,2% na Bjelašnici.

Ukupne sume padavina u 2016. godini kretale su se od 842,3 mm na MS Bugojno do 1519,6 na MS Bihać. Padavine su bile na većini stanica približno u granicama prosječnih suma. Izuzetak čine MS Bihać, Bjelašnica, Sanski Most, Zenica, Jajce i Kalesija gdje su sume padavina bile iznad prosjeka.

HIDROLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o nivou vode preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši mjerenje i prikupljanje ovih podataka, a dati su na osnovu dnevnih osmatranja i izraženi su u centimetrima (cm).

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mrežu hidroloških stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine krajem 2016. godine činilo je cca 90 stanica, od kojih niz podataka (X-vodostaj) ima svih cca 90 stanica.

Definicije

Vodomjerna letva (vodomjer) služi za neposredno očitavanje vodostaja. Vodomjerne letve se proizvode od emajliranog lima pojedinačne dužine od 1 metra, sa podjelom od 2 cm.

Vodostaj površinskih voda označava nivo/razinu vode u vodotoku, jezeru, moru ili akumulaciji i mjeri se u metrima (m) ili centimetrima (cm).

Na nekom uređenom mjernom mjestu za mjerenje vodostaja (vodomjera hidrološka stanica/postaja) vodostaj se mjeri u odnosu na neku referentu visinsku tačku/točku ("kotu nule") za koju je prethodno geodetski određena nadmorska visina.

Za neposredno očitavanje vodostaja koriste se vodomjerne letve postavljene na način da se na njima očitava vodostaj relativno u odnosu na kotu nule. Na isti način vodostaji se mogu i trajno registrirati (zapisivati) upotrebom analognih ili digitalnih instrumenata za mjerenje vodostaja.

Podaci o vodostaju rijeka odnose se na najvažnije rijeke Federacije Bosne i Hercegovine i vodomjerne stanice za koje postoje podaci u vremenskom slijedu od deset godina.

Protok vode predstavlja zapreminu/volumen vode koja protiče kroz neku proticajnu površinu u jedinici vremena i izražava se u kubnim metrima u sekundi (m³/s) ili u litrima u sekundi (l/s).

SEIZMOLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zemljotresima preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši osmatranje, mjerenje i prikupljanje ovih podataka preko mreže seizmoloških stanica.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mreža seizmoloških stanica Federalnog hidrometeorološkog zavoda postoji od 2010. godine. Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoji šest digitalnih seizmoloških stanica: Sarajevo, Zenica, Bihać, Tuzla, Mostar i Livno.

Definicije

Zemljotres predstavlja oscilovanje čestica tla izazvano prirodnim ili vještačkim uzrocima. Posljedica su oslobođene Zemljine unutrašnje energije. Nastaje usljed pomjeranja tektonskih ploča, kretanja Zemljine kore ili pojave udara, a posljedica je podrhtavanje zemljine kore zbog oslobađanja velike količine energije.

Epicentar je mjesto na Zemljinoj površini, okomito iznad hipocentra ili žarišta zemljotresa. To je najčešće i mjesto na kojem se zemljotres najjače osjeti i gdje napravi najveću štetu.

Hipocentar ili žarište zemljotresa je mjesto u unutrašnjosti Zemljine kore od koga počinju da se prostiru seizmički talasi.

Intenzitet zemljotresa odražava rušilački efekt zemljotresa na površini Zemlje. Izražava se različitim skalama, od kojih se u Evropi najčešće primjenjuje Merkali-Kankani-Zibergova (MCS) i Medvedova-Sponheuera-Karnikova (MSK) skala.

Hipocentralno vrijeme predstavlja vrijeme početka loma stijenske mase u hipocentru.

Magnituda zemljotresa predstavlja jedinicu mjere količine oslobođene energije u hipocentru. Izražava se magnitudnom skalom Rihtera koja ima 9 stepeni/stupnjeva.

Rihterova skala ili magnituda skala definirana je brojem kojim se označava energija proizašla iz zemljotresa. Skala se procjenjuje prema logaritamskom zapisu najveće amplitude.

Merkali-Kankani-Zibergova skala (MCS) češće nazivana kao Merkalijeva skala, definira pojave i promjene koje zemljotresi izazivaju kod ljudi i životinja uz ocjenu veličine štete na objektima, te sagledavanje promjena u prirodi kao posljedica zemljotresa.

PODACI O KVALITETU ZRAKA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci - indikatori kvaliteta zraka, preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda koji vrši mjerenje i prikupljanje ovih podataka putem mreže monitoringa kvaliteta zraka.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Zagađenje zraka podrazumijeva direktno ili indirektno unošenje supstanci u zrak od čovjeka što rezultira takvim štetnim uticajima koji ugrožavaju ljudsko zdravlje, nanose štetu životnim resursima i ekosistemima, materijalnim dobrima.

Ostvarivanje monitoringa kvaliteta zraka provodi se u skladu sa mogućnostima realizacije zahtjeva definisanim Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, br.21/01).

Za ocjenu kvaliteta zraka vrši se monitoring koncentracije zagađujućih materija definisanim o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, br. 12/01), mjerenja pH vrijednosti i elektroprovodljivosti padavina ne tretiraju se kao parametri za ocjenu kvaliteta zraka.

Za ocjenu kvaliteta zraka vrši se monitoring koncentracije zagađujućih materija definisanim o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, br. 12/01), mjerenja pH vrijednosti i elektroprovodljivosti padavina ne tretiraju se kao parametri za ocjenu kvaliteta zraka.

Kisele kiše nastaju pri procesima sagorijevanja u kojima nastaju sumporov dioksid, azotni oksidi i drugi plinovi koji pospješuju nastajanje kiselina. Takvi slobodni nemetalni oksidi oksidiraju u vlažnoj atmosferi sa vodenom parom u sumpornu i dušičnu kiselinu. Ove tvari se otopljene nalaze u zraku tako da onda na zemlju padaju sa padavinama.

Kisele kiše predstavljaju pojavu koja utiče na degradaciju šuma i drugih vegetativnih zajednica, zakišeljavanje i smanjenje fertilnosti tla, a mogu negativno uticati i na materijalna dobra osobito na objekte izgrađene od krečnjaka i drugih materijala koji su podložni korozivnom djelovanju kiselih padavina.

Definicije

Zagađivanje podrazumijeva direktno ili indirektno unošenje supstanci u zrak od čovjeka što rezultira takvim štetnim uticajima koji ugrožavaju ljudsko zdravlje, nanose štetu životnim resursima i ekosistemima, materijalnim dobrima.

Monitoring kvaliteta zraka jeste metodološki određen skup mjernih postupaka utvrđivanja koncentracija pojedinih materija u zraku na nekom prostoru i u određenom vremenskom periodu s ciljem stjecanja relevantnih podataka i informacija na osnovu kojih je moguće utvrditi izvore zagađenja zraka i utvrđivanja načina za smanjenje zagađenja i zaštite zdravlja ljudi, ekosistema i materijalnih dobara.

Ukupne suspendovane čestice jesu čestice ili aerosoli koje predstavljaju kompleksnu smjesu organskih i neorganskih supstanci (ugljkovodonika, metalnih oksida, kancerogena i dr.) i koje su prečnika manjeg od 100 µm.

Ukupne taložne materije su čestice prečnika većeg od 10 µm koje se uslijed sopstvene težine prenose iz zraka na razne površine (zemljište, vegetacija, voda, građevine i dr.).

Oksidi azota su zbir zapreminskih udjela azot monoksida i azot dioksida izraženih u jedinicama masene koncentracije azot-dioksida (NO_2) u mikrogramima po kubnom metru ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Čađ je masena koncentracija suspendiranih čestica ekvivalenta smanjenju refleksije filter papira zbog skupljanja crnih čestica i mjeri se samo u aglomeracijama gdje prevladavaju crne čestice.

Prizemni ozon predstavlja koncentraciju ozona (O_3) u najnižem sloju atmosfere izražen u jedinicama masene koncentracije u mikrogramima po kubnom metru ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Mjerenje je skup postupaka kojima se određuje vrijednost pokazatelja kvalitet zraka i/ili posrednih pokazatelja kvaliteta zraka.

Pokazatelj kvaliteta vazduha je mjerljiva veličina nekog hemijskog/kemijskog elementa i/ili spoja, odnosno fizikalnog stanja i/ili pojave, koji uzrokuje promjenu kvaliteta zraka.

Posredni pokazatelj kvaliteta vazduha je mjerljiva veličina kojom se opaža promjena na biljkama, građevinama i u biološkim nalazima i koja ukazuje na učinak zagađenog zraka.

Gustoća mjerenja je broj mjernih rezultata pojedinog pokazatelja kvalitete zraka i /ili posrednog pokazatelja kvaliteta zraka u jedinici vremena.

METEOROLOŠKE POJAVE ZABILJEŽENE U PERIODU 1901-2016

	(l/m ²)	Mjesto Place	Područje Region	Datum Date
Najveća prosječna suma padavina/oborina	1.515	Mostar	-	-
Najmanja prosječna suma padavina/oborina	778	Zenica	-	-
Najveći intenzitet padavina/oborina (pljusak) za 11 sati	340	Jablanica	-	25.08.1969.
Područje sa najvećom prosječnom sumom padavina/oborina	oko 2.000	-	Popovo polje, Zupci	-
Područje sa najmanjom prosječnom sumom padavina/oborina	650-800	-	Istočna Posavina i dijelovi Srednje Bosne	-

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

VAŽNIJE METEOROLOŠKE POJAVE ZABILJEŽENE U PERIODU 1951-2016

Stanica	Srednje vrijednosti S				Apsolutne vrijednosti			
	godišnja temperatura (°C)	zimski temperatura (°C)	ljetna temperatura (°C)	godišnje sume padavina/ oborina (l/m ²)	maksimalna temperatura	datum	minimalna temperatura	datum
Bjelašnica	1,5	-5,9	9,5	1.158	24,3	24.08.2007.	-29,2	22.01.1963.
Sarajevo	10,0	0,7	18,9	938	38,8	23.08.2007.	-22,0	26.01.1954.

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

GODIŠNJE I SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA U 2016.

Stanica	Godišnje vrijednosti					
	dani sa padavinama/oborinama	dani sa snježnim pokrivačem	količina padavina/oborina,	apsolutna maksimalna temperatura	apsolutna minimalna temperatura	maksimalna visina snježnog pokrivača
Bjelašnica	182	178	1.350,8	19,6	-18,9	120
Sarajevo	166	31	1.008,1	35,3	-13,4	14

Stanica Stations	Srednje godišnje vrijednosti				
	temperatura zraka	insolacija (sati)	pritisak/tlak zraka	relativna vlaga zraka	oblačnost (osmina)
Bjelašnica	2,2	1.680,1	793,6	88	5,3
Sarajevo	10,9	1.871,3	943,8	70	4,7

METEOROLOŠKE POJAVE ZABILJEŽENE U PERIODU 1901-2016

	°C	Datum Date	Mjesto Place
Najviša temperatura do sada registrirana	46.2	31.07.1901	Mostar
Najniža temperatura do sada registrirana	-42.5	24.01.1963	Igman - Mrazište

Prosječno najtopliji mjesec - juli/srpanj

Prosječno najhladniji mjesec - januar/siječanj

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

**SREDNJE TEMPERATURE ZRAKA, SREDNJI PRITISAK/TLAK
I KOLIČINA PADAVINA/OBORINA PO MJESECIMA U 2016.**

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
--	---	----	-----	----	---	----	-----	------	----	---	----	-----

Srednje mjesečne temperature zraka (°C)

Bjelašnica	-5,9	-2,0	-4,0	2,6	3,3	9,3	11,5	9,7	6,7	1,4	-1,8	-4,9
Sarajevo	1,2	7,4	6,1	12,9	13,9	19,5	21,1	18,6	15,6	9,8	6,1	-0,9

Srednji pritisak/tlak zraka po mjesecima (mb)

Bjelašnica	787,1	788,3	786,2	791,2	791,7	796,2	799,1	799,8	798,0	795,5	792,0	797,7
Sarajevo	941,3	939,8	938,3	939,6	939,9	941,3	945,1	946,9	946,6	946,9	944,6	954,7

Količine padavina/oborina po mjesecima (l/m²)

Bjelašnica	96,1	152,8	174,0	85,8	107,7	179,6	43,9	62,2	118,2	107,4	205,3	17,8
Sarajevo	46,6	87,0	131,7	60,5	82,1	96,4	104,5	105,5	71,1	112,8	93,1	16,8

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

PROSJEČNA GODIŠNJA KONCENTRACIJA POLUTANATA U ZRAKU, 2016.

Lokacija Location	SO ₂ (µg/m ³)	NO ₂ (µg/m ³)	O ₃ (µg/m ³)	PM10 (µg/m ³)	PM2.5 (µg/m ³)	CO (mg/m ³)
Sarajevo Bjelave	15	20	43	-	-	0,2
Sarajevo Otoka	21	-	-	-	-	-
Sarajevo Ilidža	-	19	49	62	-	-

1-15

Mjesec Month	Broj kiselih uzoraka						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	6	4	10	7	5	5	6
II	5	5	6	11	2	2	0
III	3	2	0	8	9	9	4
IV	2	0	1	6	8	8	0
V	3	5	5	2	5	5	3
VI	3	3	1	5	4	4	0
VII	2	4	3	3	2	2	2
VIII	1	0	1	1	4	4	6
IX	3	2	1	3	5	5	3
X	5	2	3	2	2	2	6
XI	2	2	1	4	4	4	2
XII	4	2	2	2	8	8	3
Ukupno	39	31	34	54	58	58	35
	40	41	49	61	60	59	38

UDIO KISELIH PADAVINA/OBORINA NA LOKACIJI METEOROLOŠKE STANICE BJELAVE-SARAJEVO

	Procenat analiziranih uzoraka	Ukupan broj analiziranih uzoraka	Broj kiselih padavina				% kiselih padavina
			ukupno	vrlo kisele (pH 3-4)	srednje kisele (pH 4-5)	blago kisele (pH 5-5.6)	
2012	100	80	34	0	8	26	43
2013	100	88	55	0	14	41	63
2014	100	94	57	1	24	32	61
2015	100	97	58	1	25	32	60
2016	100	93	35	0	14	21	38

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

VODOSTAJ RIJEKA NA VODOMJERNIM STANICAMA

Vodometrijska stanica	Vodotok	Sliv	Tip stanice	Kota "O" (mm)	Vodostaj, cm								
					minimalni			srednji			maksimalni		
					2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Sarajevo	Miljacka	Bosna	automatska	538,93	90	85	84	101	96	97	250	169	162
Hadžići	Zujevina	Bosna	osmatrač	557,52	-21	-28	-25	4	-3	-5	120	100	110
Blažuj	Zujevina	Bosna	osmatrač	502,46	-30	-24	-22	-4	-6	6	156	110	90

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

REZULTATI KONCENTRACIJE SUMPOR DIOKSIDA I DIMA ³⁾

Grad/Stаница	C _{sr}				C _{med}				C ₉₅				C ₉₈				C _{max}			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016

Koncentracija SO₂ (µg/m³)

Sarajevo	19	17	16	13	11	115	3	7	61	38	12	53	83	47	12	67,7	123	62	131	124
----------	----	----	----	----	----	-----	---	---	----	----	----	----	----	----	----	------	-----	----	-----	-----

Koncentracija dima (µg/m³)

Sarajevo	19	12	23	22	6	5	4	7	126	46	23	99,8	156	69	27	159,5	272	131	174	345
----------	----	----	----	----	---	---	---	---	-----	----	----	------	-----	----	----	-------	-----	-----	-----	-----

C_{sr} - prosječna godišnja vrijednost

C_{sr} - average annual value

C_{med} - mediana

C_{med} - median

C₉₅ - 95-ti percentil

C₉₅ - 95th percentil

C₉₈ - 98-ti percentil

C₉₈ - 98th percentil

C_{max} - maksimalna 24-satna vrijednost

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

PROSJEČNA GODIŠNJA KONCENTRACIJA POLUTANATA U ZRAKU, 2016.

Lokacija Location	SO ₂ (µg/m ³)	NO ₂ (µg/m ³)	O ₃ (µg/m ³)	PM10 (µg/m ³)	PM2.5 (µg/m ³)	CO (mg/m ³)
Sarajevo Bjelave	15	20	43	-	-	0,2
Sarajevo Otoka	21	-	-	-	-	-
Sarajevo Ilidža	-	19	49	62	-	-

1-15

Mjesec Month	Broj kiselih uzoraka						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
I	6	4	10	7	5	5	6
II	5	5	6	11	2	2	0
III	3	2	0	8	9	9	4
IV	2	0	1	6	8	8	0
V	3	5	5	2	5	5	3
VI	3	3	1	5	4	4	0
VII	2	4	3	3	2	2	2
VIII	1	0	1	1	4	4	6
IX	3	2	1	3	5	5	3
X	5	2	3	2	2	2	6
XI	2	2	1	4	4	4	2
XII	4	2	2	2	8	8	3
Ukupno	39	31	34	54	58	58	35
% kiselih uzoraka	40	41	49	61	60	59	38

UDIO KISELIH PADAVINA/OBORINA NA LOKACIJI METEOROLOŠKE STANICE BJELAVE-SARAJEVO

	Procenat analiziranih uzoraka	Ukupan broj analiziranih uzoraka	Broj kiselih padavina				% kiselih padavina
			ukupno	vrlo kisele (pH 3-4)	srednje kisele (pH 4-5)	blago kisele (pH 5-5.6)	
2012	100	80	34	0	8	26	43
2013	100	88	55	0	14	41	63
2014	100	94	57	1	24	32	61
2015	100	97	58	1	25	32	60
2016	100	93	35	0	14	21	38

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Na osnovu/temelju Zakona o Klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 64/07 i 80/11), Odluke o Klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 (Službeni glasnik BiH, br. 47/10), Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 6/12), Federalni zavod za statistiku vodi Registar poslovnih subjekata (Administrativni registar) koji obuhvata poslovne subjekte i njihove dijelove, razvrstane prema pretežnoj djelatnosti koju obavljaju uz primjenu Klasifikacije djelatnosti (KD).

Klasifikacija djelatnosti je obavezan standard za određivanje djelatnosti, odnosno razvrstavanje poslovnih subjekata i njihovih dijelova u hijerarhijske nivoe (područje, oblast, grana i razred) utvrđene Odlukom o klasifikaciji djelatnosti, za potrebe statistike i različitih službenih i administrativnih zbirki podataka. Klasifikacija djelatnosti se zasniva na Statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti Evropske unije (NACE) i upoređiva je sa Međunarodnom standardnom industrijskom klasifikacijom svih ekonomskih djelatnosti Ujedinjenih naroda (ISIC).

Kada je za poslovni subjekat rješenjem o upisu u registar kod nadležnog organa ili pravnim aktom utvrđeno obavljanje više djelatnosti, prvi upis djelatnosti koja će biti uvedena u Registar poslovnih subjekata kao pretežna djelatnost provodi se na prijedlog poslovnog subjekta. Svaki slijedeći upis promjene pretežne djelatnosti provodi se:

1. na zahtjev poslovnog subjekta i
2. po službenoj dužnosti na osnovu/temelju promjene rješenja o upisu u registar kod nadležnog organa ili promjene propisa, odnosno na osnovu/temelju podataka iz statističkih istraživanja.

Djelatnost dijelova poslovnog subjekta utvrđuje se prema rješenju o upisu u registar kod nadležnog organa ili prema aktu o osnivanju ili osnovnoj namjeni osnivanja polazeći od interne odluke poslovnog subjekta u čijem je sastavu, pod uslovom da tu djelatnost sadrži akt o osnivanju osnovnog poslovnog subjekta.

Zavod izdaje poslovnim subjektima i njihovim dijelovima obavještenje o razvrstavanju prema Klasifikaciji djelatnosti.

Upis prijava, promjena i odjava poslovnih subjekata prati se dnevnom ažurnošću Registra poslovnih subjekata u kantonalnim službama za statistiku Federalnog zavoda za statistiku. Izvori za Registar poslovnih subjekata su posebni registri koje vode nadležni registarski organi, odnosno zakon ili drugi pravni akti za subjekte kod kojih ne postoji obaveza upisa u posebne registre. Registarski organi su sudovi, ministarstva, općinski odnosno gradski organi uprave i drugi organi u čije registre se upisuju poslovni subjekti, odnosno zakon ili drugi pravni akt kojima se oni osnivaju.

Obuhvat i uporedivost

Registar poslovnih subjekata obuhvata: pravne osobe, fizičke osobe, te njihove dijelove.

U Registar poslovnih subjekata se uvode poslovni subjekti koji imaju sjedište na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo/podrijetlo kapitala. Poslovni subjekti sa sjedištem na teritoriji Federacije BiH mogu da imaju svoje organizacione dijelove na području cijele BiH i tada se navedeni dijelovi poslovnog subjekta također upisuju u Registar.

Registar poslovnih subjekata predstavlja značajan standard društvenog sistema informiranja. Podaci iz Registra predstavljaju jedan od osnovnih izvora za punjenje i ažuriranje Statističkog poslovnog registra, koji služi kao osnova za provođenje statističkih istraživanja.

Definicije

Djelatnost je kombinacija resursa kao što su oprema, rad, tehnika proizvodnje, informativne mreže ili proizvodi čiji je rezultat određena roba ili usluga. Određena je inputom proizvoda (roba ili usluga), proizvodnim procesom i outputom proizvoda.

Poslovni subjekti mogu obavljati više odobrenih djelatnosti, ali se u Registar poslovnih subjekata kao pretežna djelatnost upisuje samo jedna djelatnost.

Pretežna djelatnost poslovnih subjekata koji ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, je djelatnost koja učestvuje odnosno doprinosi najvećim udjelom u formiranju ukupne dodane vrijednosti ekonomske cjeline koja se posmatra. Za poslovne subjekte koji ne ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, pretežna djelatnost se određuje prema najvećem udjelu broja zaposlenih, odnosno plaćama po pojedinim djelatnostima.

Poslovni subjekti su pravne osobe i fizičke osobe, uključujući i organe državne vlasti, organe državne uprave i organe lokalne i mjesne samouprave, koji obavljaju djelatnost u skladu sa pravnim propisima.

Pravne osobe su subjekti odnosno pravne tvorevine koje imaju zakonska prava i obaveze, a svojstvo pravne osobe stiču upisom u neki od posebnih registara ili na osnovu zakonskih propisa.

Dijelovi poslovnog subjekta su organizacione jedinice u sastavu poslovnog subjekta smještene na geografski određenom mjestu. Na svakom od tih mjesta obavlja se neka djelatnost u kojoj je zaposlena jedna ili više osoba. Dijelovi poslovnog subjekta mogu imati sjedište na istoj ili različitoj adresi i obavljati istu ili različitu djelatnost u odnosu na subjekt u čijem su sastavu.

Fizičke osobe - obrtnici, osobe koje obavljaju srodne ili druge samostalne djelatnosti, uključujući i slobodna zanimanja, su osobe koje samostalno i trajno obavljaju registriranu djelatnost u svoje ime i za svoj račun, a pri tom se mogu koristiti i radom drugih osoba.

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registriranih privrednih/gospodarskih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane fizičkih osoba sa ciljem postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.

Srodne djelatnosti su sve registrirane privredne i druge djelatnosti koje obavljaju fizičke osobe prema pravilima obavljanja obrta, a koja se ne smatraju obrtom.

Slobodna zanimanja su samostalne djelatnosti kao što su djelatnosti zdravstvenih radnika, advokata, notara, veterinaru, revizora, inženjera, prevodilaca, arhitekata, i sl.

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PO DJELATNOSTI, stanje 31.12.2016.

Općina	Ukupno	Područja djelatnosti																			
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Pravne osobe																					
Ukupno	16.654	114	15	1.032	62	48	768	4.297	428	484	635	163	638	1.771	580	313	310	276	1.132	3.562	-
Centar	4.737	20	6	158	23	8	142	942	49	153	239	62	116	708	172	123	83	92	368	1.262	-
Hadžići	437	17	-	69	2	4	31	103	21	5	3	1	28	17	7	20	11	5	31	62	-
Ilidža	2.747	26	5	261	4	7	177	930	97	66	79	6	235	191	117	24	37	35	139	311	-
Ilijaš	337	16	1	49	-	5	13	63	17	3	1	-	35	9	5	20	9	5	25	61	-
Novi Grad	2.828	12	1	177	5	13	158	921	160	51	92	24	76	205	75	35	44	32	210	535	-
Novo Sarajevo	3.275	9	1	154	18	8	166	836	49	84	162	51	75	457	107	44	77	61	173	735	-
Stari Grad	1.623	5	1	87	8	1	52	299	16	111	46	18	42	149	84	28	33	34	120	484	-
Trnovo	48	3	-	-	-	1	2	1	1	3	-	-	-	-	1	7	1	3	8	17	-
Vogošća	622	6	-	77	2	1	27	202	18	8	13	1	31	35	12	12	15	9	58	95	-

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PO DJELATNOSTI, stanje 31.12.2016.

Općina	Ukupno	Područja djelatnosti																			
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Jedinice u sastavu																					
Ukupno	6.687	17	2	237	5	43	57	3.404	226	569	46	273	50	103	206	97	96	112	608	536	-
Centar	1.512	3	-	31	1	6	16	733	42	179	12	67	9	21	52	21	21	26	105	167	-
Hadžići	267	7	1	17	-	2	-	108	5	19	2	17	-	3	4	11	7	6	35	23	-
Ilidža	1.196	1	1	41	2	10	20	651	43	81	7	36	13	20	49	20	16	8	109	68	-
Ilijaš	192	1	-	11	-	2	1	79	8	17	-	11	-	5	1	1	8	4	26	17	-
Novi Grad	1.372	2	-	53	-	6	8	791	69	87	8	43	16	19	27	3	8	26	127	79	-
Novo Sarajevo	1.170	1	-	44	2	6	10	604	29	76	13	55	7	22	35	20	12	18	116	100	-
Stari Grad	632	-	-	21	-	7	1	285	21	83	4	26	4	8	28	8	22	13	56	45	-
Trnovo	35	1	-	1	-	1	-	7	-	9	-	-	-	-	1	1	-	5	1	8	-
Vogošća	311	1	-	18	-	3	1	146	9	18	-	18	1	5	9	12	2	6	33	29	-

Obrt

Ukupno	10.791	537	1	1.583	3	2	424	2.216	1.365	1.604	233	47	43	1.037	215	-	53	302	102	1.022	2
Centar	2.414	32	-	259	-	1	56	513	243	366	65	17	14	471	49	-	14	99	27	186	2
Hadžići	395	61	-	53	2	1	28	103	37	59	3	1	-	6	3	-	3	4	1	30	-
Ilidža	1.228	44	-	162	-	-	68	330	158	184	11	3	5	65	22	-	7	35	5	129	-
Ilijaš	402	150	-	43	1	-	17	77	18	49	1	3	1	7	1	-	4	5	-	25	-
Novi Grad	2.473	82	1	309	-	-	144	653	366	288	74	13	6	173	55	-	12	40	20	237	-
Novo Sarajevo	1.680	19	-	188	-	-	46	260	213	318	53	8	11	178	48	-	8	79	14	237	-
Stari Grad	1.646	17	-	507	-	-	39	183	268	267	22	1	4	106	28	-	3	33	32	136	-
Trnovo	95	71	-	-	-	-	2	-	8	8	-	1	-	-	4	-	-	-	-	1	-
Vogošća	458	61	-	62	-	-	24	97	54	65	4	-	2	31	5	-	2	7	3	41	-

U

26
11
-
-
2
8
5
-

U

-
-
-
-
-
-
-

-
-
-
-
-
-

STANOVNIŠTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o stanovništvu i domaćinstvima/kućanstvima uobičajeno se prikupljaju popisima svakih deset godina prema jedinstvenoj metodologiji na cjelokupnom području Bosne i Hercegovine.

U Popisu 2013. godine po prvi put je za utvrđivanje ukupnog broja stanovništva primijenjen koncept „**uobičajenog stanovništva**“. Po ovom konceptu osoba se smatra stanovnikom onog mjesta u kojem sama (u slučaju samačkog domaćinstva/ kućanstva) ili s članovima svog domaćinstva/kućanstva provodi najveći dio svog vremena, odnosno dnevni odmor, nezavisno od toga gdje ima prijavljeno prebivalište. Time su u ukupno stanovništvo određenog mjesta uključene osobe koje su u tom mjestu živjele neprekidno najmanje godinu dana prije kritičnog momenta Popisa, kao i osobe koje su u tom momentu živjele kraće od 12 mjeseci s namjerom da u tom mjestu ostanu najmanje godinu dana.

Izvori podataka za **procjene broja stanovnika** Federacije Bosne i Hercegovine su sljedeća istraživanja:

- Popis 2013
- statistika rođenih
- statistika umrlih
- statistika migracija stanovništva

Podaci o rođenim prikupljaju se na Statističkom izvještaju o rođenju (obrazac DEM-1) za svaki upis u matičnu knjigu rođenih.

Podaci o umrlim prikupljaju se na Statističkom izvještaju o smrti (obrazac DEM-2) za svaki upis u matičnu knjigu umrlih.

Podaci o migraciji stanovništva temelje se na osnovu baze podataka koja je preuzeta od IDDEEA-e (Agencija za identifikacijske dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine).

Izvori podataka za **vitalnu statistiku** (rođene i umrle osobe i zaključene brakove) su matične knjige, a za razvedene brakove dokumentacija nadležnih sudova. Podaci o rođenim i umrlim osobama te zaključenim i razvedenim brakovima odnose se na Federaciju BiH i predstavljaju konačne rezultate obrade podataka.

Podaci vitalne statistike se obrađuju i publikuju prema uobičajenom mjestu stanovanja majke rođenog djeteta, umrle osobe, mladoženje, a za razvedene brakove prema posljednjem zajedničkom uobičajenom mjestu stanovanja supruga koji se razvode.

Vitalni događaji (rođenje, smrt ili vjenčanje, kao i razvod braka) koji su za godine 2005 - 2015. prema uobičajenom mjestu stanovanja razvrstani u Republiku Srpsku ili Brčko Distrikt BiH uključeni su u ukupan broj vitalnih događaja za Federaciju BiH, dok su za 2016. godinu isključeni.

Definicije

- Starost i spol

Starosno-spolna struktura stanovništva predstavlja najvažniju demografsku odliku svake populacije. Struktura stanovništva po starosti i spolu se formira u dužem periodu, pod direktnim utjecajem kretanja nataliteta i mortaliteta, ali i migratornih tokova stanovništva. Aktuelni starosno-spolni sastav stanovništva stoga predstavlja jasnu sliku dosadašnjeg razvoja svake populacije i istovremeno, u velikoj mjeri, uslovljava buduće promjene u kretanju stanovništva.

Starost stanovništva za podatke Popisa 2013 iskazuje se u navršenim godinama života, prema stanju na dan 30. septembra/rujna 2013. godine u 24. 00 sata, što predstavlja kritični momenat Popisa.

- Etničko/nacionalno izjašnjavanje, izjašnjavanje o vjeroispovijesti i maternji jezik

Članom 12. Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava/ kućanstava i stanova u BiH 2013. godine je definirano da osobe nisu obavezne da se izjašnjavaju o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti i vjeroispovijesti. U skladu s tim su imale mogućnost da se ne izjasne o ovim pitanjima (modalitet odgovora „Ne izjašnjava se“).

Odgovor na ova tri pitanja nije mogao ostati prazan i, ukoliko popisivač nije mogao dobiti odgovor, bio je dužan upisati „Nepoznato“.

Pod kategorijom “Nepoznato” su obuhvaćene i osobe koje su smještene u bolnicama za trajni smještaj bolesnika, a za koje je podatke dala pravna osoba ili staratelj, zatim osobe mlađe od 15 godina koje su popisane u kolektivnim stanovima, osobe bez upisanog odgovora i osobe kod kojih je na popisnom obrascu označen i neki od ponuđenih modaliteta i upisan tekstualni odgovor koji je različit od označenog odgovora na obrascu.

Sve osobe kod kojih je upisan neki drugi odgovor koji ne odgovara modalitetima sa popisnog obrasca i koji nije odgovor „Nepoznato“, u ovoj publikaciji su predstavljene kategorijom „Ostali“.

- Pismenost

Podaci o pismenosti prikupljeni su za osobe starosti 10 i više godina koje su bez ikakvog obrazovanja ili sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem.

Pismenom se smatra osoba koja može s razumijevanjem pročitati i napisati izjavu o svom svakidašnjem životu, u suprotnom osoba je nepismena.

- Najviša završena škola

Podaci o najvišoj završenoj školi su prikupljeni za osobe starosti 15 i više godina.

Pod najvišom završenom školom se podrazumijeva vrsta škole čijim je završavanjem osoba stekla najviši nivo obrazovanja i diplomu ili svjedočanstvo o završenoj školi. Nije se pravila razlika da li je škola završena u redovnoj školi ili u školi koja zamjenjuje redovnu (npr. škole za obrazovanje odraslih), odnosno da li je završena polaganjem ispita u redovnoj školi ili završavanjem nekog kursa za skraćeno školovanje (npr. kurs za skraćeno završavanje osnovne škole itd.) u sklopu redovne škole.

Kursevi čijim se završetkom nije steklo svjedočanstvo redovne škole (npr. kurs za daktilografe, knjigovođe, frizere i sl.), se nisu uzimali u obzir kao odgovori na ovo pitanje, nego se davao odgovor o prethodno završenoj školi iz formalnog sistema obrazovanja. Ukoliko se osoba školovala u inozemstvu, kao odgovor je trebalo navesti odgovarajuću školu u zemlji.

- Kompjuterska pismenost

Podaci o kompjuterskoj pismenosti su prikupljeni za osobe starosti 10 i više godina. Osobe su se mogle izjasniti da znaju obavljati jednu ili više aktivnosti na računaru (obrada teksta, izrada tabela, korištenje *e-maila* i korištenje interneta) ili se izjasniti da ne znaju obavljati nijednu od ponuđenih aktivnosti.

Kompjuterska pismenost se definira kao sposobnost osobe da obradi tekst, izradi tabele, koristi *e-mail* i internet.

Djelimično kompjuterski pismenom osobom se smatra osoba koja zna obavljati bar jednu od navedenih aktivnosti.

Osoba koja ne zna obavljati nijednu od navedenih aktivnosti smatra se kompjuterski nepismenom.

- Radna snaga

Radno sposobno stanovništvo čini stanovništvo u radno sposobnoj dobi 15 i više godina (uobičajeno je to stanovništvo 15–64 godina starosti).

Ekonomski aktivno stanovništvo (radnu snagu) čine sve osobe sa zaposlenjem (zaposleni) i osobe bez zaposlenja (nezaposleni).

Ekonomski neaktivno stanovništvo (neaktivne osobe) su osobe koje su bez zaposlenja i sa ili bez aktivnog traženja zaposlenja, koje nisu bile raspoložive za rad u periodu od 01. do 15. oktobra 2013. godine. Prema statusu u neaktivnosti neaktivne osobe mogu biti učenici i studenti starosti 15 i više godina, penzioneri, osobe koje obavljaju kućne poslove (domaćica), osobe nesposobne za rad i ostale ekonomski neaktivne osobe. Ekonomski neaktivne osobe predstavljaju razliku između stanovništva starosti 15 i više godina i ekonomski aktivnog stanovništva.

Zaposlene osobe su osobe s navršenih 15 i više godina života koje su u toku referentne sedmice od 23. do 29. septembra 2013. godine:

- radile/obavljale aktivnost barem jedan sat kako bi stekle sredstva za život (bile plaćene);
- ili ako su bile privremeno odsutne s rada (zbog bolesti, godišnjeg odmora, porodiljskog dopusta itd.), a imaju posao na koji će se vratiti i za koji su plaćene kao zaposlenici, samozaposlenici ili u slobodnim zanimanjima;
- ili koje su radile u porodičnom biznisu i za to nisu bile plaćene.

U skladu s navedenim, u zaposlene osobe ubrajamo sve zaposlenike, poslodavce, samozaposlenike, neplaćene pomažuće članove domaćinstva, poljoprivrednike na vlastitom imanju sa i bez zaposlenih, učenike/studente koji, iako se obrazuju, obavljaju neku aktivnost, penzionere/umirovljenike koji i nakon penzionisanja/umirovljenja obavljaju neku aktivnost.

Ne smatraju se zaposlenima osobe koje obavljaju svakodnevnu aktivnost za vlastito domaćinstvo ili ako osoba radi u dobrotvorne svrhe ili volontira bez primanja naknade, osim ako nije pomažući član domaćinstva.

- Domaćinstvo

Domaćinstvom se smatra svaka porodična/obiteljska ili druga zajednica osoba (višečlano domaćinstvo), tj. grupa od dvije ili više osoba koje zajedno zauzimaju cijelu stambenu jedinicu ili njen dio i osiguravaju sebi hranu, a moguće i ostale potrepštine za život. Domaćinstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama („samačko domaćinstvo“), tj. osoba koja živi sama u posebnoj stambenoj jedinici ili koja zauzima, kao stanar, posebnu sobu (ili sobe) u nekoj stambenoj jedinici, ali ni s jednim stanarom te stambene jedinice zajednički ne čini dio višečlanog domaćinstva.

- Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost

Podaci o domaćinstvima koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost su dobijeni iz provedenog Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH od 01. do 15. oktobra 2013. godine, na osnovu pitanja iz oblasti poljoprivrede koja se odnose na korištenje/obradu poljoprivrednog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju i uzgoj stoke.

Podaci o broju domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost se odnose na višečlana i samačka domaćinstva, dok su isključeni podaci o broju tzv. kolektivnih domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost (ustanove za trajno zbrinjavanje djece i odraslih, manastiri-samostani, domovi za penzionere/umirovljenike i dr.).

Domaćinstvo može obavljati poljoprivrednu aktivnost u općini Popisa ili u drugoj općini na teritoriji Bosne i Hercegovine, međutim podaci se odnose se na općinu u kojoj je uobičajeno mjesto stanovanja nosioca domaćinstva.

Domaćinstvo koje obavlja poljoprivrednu aktivnost predstavlja domaćinstvo koje je dalo odgovor u Popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine da je:

- u posljednjih 12 mjeseci koristilo/obrađivalo poljoprivredno zemljište za poljoprivrednu proizvodnju na teritoriji Bosne i Hercegovine: oranice i bašte/vrtove, voćnjake, vinograde, rasadnike i ostale stalne zasade (vrbici, zasadi novogodišnjih jelki za komercijalne svrhe i sl.), livade i pašnjake;

- ili na dan Popisa uzgajalo stoku, perad ili pčele, uključujući uzgoj ribe i gljiva.

Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost i prodaju proizvode na tržištu su domaćinstva koja su povremeno ili stalno prodavala vlastite poljoprivredne proizvode na tržištu (zelena pijaca, otkup, vlastite prodavnice ili na imanju).

Podaci o živorođenim i mrtvorodenim osobama svrstavaju se prema mjestu stalnog stanovanja majke, o umrlim prema mjestu stalnog stanovanja umrle osobe, za zaključene brakove prema mjestu stalnog stanovanja mladoženje, a razvedeni brakovi se svrstavaju prema zadnjem prebivalištu bračnog para.

Podaci o **umrlim osobama** prema uzroku smrti razvrstani su prema X Reviziji Međunarodne statističke klasifikacije bolesti, povreda i uzroka smrti.

Živorodenim djetetom smatra se svako dijete koje pri rođenju diše i pokazuje druge znakove života kao što su kucanje srca, pulsiranje pupčane vrpce i jasni pokreti voljnih mišića. Ako dijete ubrzo nakon poroda umre, prvo se registrira kao živorođeno, a zatim kao umrlo dojenče.

Mrtvorodenim djetetom smatra se dijete rođeno, odnosno izvađeno iz tijela majke bez ikakvih znakova života, tj. ako nije disalo niti pokazivalo neki drugi znak života, nošeno je duže od 22 sedmice trudnoće i ima 500 grama ili više porođajne težine.

Izbacivanje mrtvog ploda koji je nošen manje od 22 sedmice, smatra se **pobačajem (abortusom)**, bez obzira na to da li je riječ o prirodnom ili namjernom prekidu trudnoće, i ne registrira se u matičnim knjigama, niti su ti podaci iskazani u ukupnom broju mrtvorodenih.

Stručnom pomoći kod rođenja smatra se pomoć doktora medicine ili diplomirane primalje/babice. Ukupan broj rođenih sa stručnom pomoći čine rođeni u «zdravstvenoj ustanovi» i rođeni «na drugom mjestu sa stručnom pomoći».

Prirodni prirast, odnosno prirodni pad stanovništva razlika je između broja živorođene djece i broja umrlih osoba.

Stopa nataliteta predstavlja odnos između broja živorođenih i procijenjenog broja stanovnika, na 1000 stanovnika sredinom godine.

Opća stopa fertiliteta predstavlja odnos između ukupnog broja živorođenih i ženskog fertileg stanovništva (15-49 godina) tokom jednogodišnjeg perioda.

Specifične stope fertiliteta predstavljaju odnos između broja živorođenih rođenih od majki određene starosti, prema 1.000 žena te iste starosti.

Stopa ukupnog fertiliteta predstavlja ukupan broj živorođene djece na jednu ženu, odnosno zbir specifičnih stopa fertiliteta.

Stopa prirodnog priraštaja predstavlja razliku stope nataliteta i stope mortaliteta.

Smrt je stalni prestanak svih znakova života u bilo koje vrijeme nakon što se desilo rođenje (prestanak vitalnih funkcija bez mogućnosti oživljavanja). Ova definicija isključuje mrtvorodenja koja se posebno definiraju.

Umrlo m dojenčadi smatraju se djeca koja su umrla prije navršene prve godine života.

Uzrok smrti je ona bolest, bolesno stanje ili ozljeda koja za posljedicu ima smrt ili je pridonijela smrti, kao i okolnosti nesretnog slučaja ili nasilja koje su takve ozljede prouzrokovale. Uzroci smrti razvrstani su prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti - X revizija.

Stopa mortaliteta predstavlja odnos između broja umrlih i procijenjenog broja stanovnika na 1000 stanovnika sredinom godine.

Specifične stope mortaliteta predstavljaju odnos između broja umrlih određene starosti i procijenjenog broja stanovnika te iste starosti, na 1000 stanovnika sredinom godine.

Stopa smrtnosti dojenčadi predstavlja odnos između broja umrle dojenčadi i broja živorođenih, na 1000 živorođenih.

Brak je čin, ceremonija ili proces kojim se stvara zakonska veza muža i žene. Zakonitost unije uspostavlja se građanskim, vjerskim ili drugim sredstvima zavisno od toga kako ih definira zakon svake zemlje.

Razvod braka je krajnji zakonski raspad braka tj. ono odvajanje muža i žene koje stranama daje pravo da ponovo stupe u brak po građanskim, vjerskim i/ili drugim odredbama, sukladno sa zakonima svake zemlje.

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

	Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Umrli dojenčad		Zaključeni brakovi	Razvedeni brakovi	
					ukupno	na 1000 živorodeni		ukupno	na 1000 zaključenih
Grad Sarajevo ¹⁾	2012	3.071	3.108	-37	23	7,5	1.573	72	45,8
	2013	3.013	2.890	123	22	7,3	1.556	162	104,1
	2014	2.930	3.016	-86	14	4,8	1.680	98	58,3
	2015	2.986	3.148	-162	20	6,7	1.724	212	123,0
	2016	3.085	3.017	68	12	3,9	1.714	169	98,6
Centar	2012	630	801	-171	13	20,6	351	19	54,1
	2013	666	719	-53	5	7,5	346	39	112,7
	2014	587	747	-160	2	3,4	365	25	68,5
	2015	623	763	-140	7	11,2	437	44	100,7
	2016	651	738	-87	6	9,2	414	39	94,2
Hadžići	2012	289	209	80	-	-	160	3	18,8
	2013	256	193	63	2	7,8	142	13	91,5
	2014	281	212	69	6	21,4	177	13	73,4
	2015	258	216	42	2	7,8	175	11	62,9
	2016	284	220	64	3	10,6	153	6	39,2
Ilidža	2012	734	523	211	4	5,4	464	10	21,6
	2013	699	542	157	5	7,2	456	38	83,3
	2014	775	525	250	5	6,5	425	18	42,4
	2015	768	625	143	4	5,2	402	46	114,4
	2016	737	562	175	7	9,5	398	36	90,5
Ilijaš	2012	277	165	112	3	10,8	136	-	-
	2013	261	168	93	1	3,8	116	7	60,3
	2014	265	197	68	1	3,8	144	8	55,6
	2015	296	212	84	4	13,5	158	6	38,0
	2016	287	194	93	1	3,5	142	10	70,4
Novi Grad Sarajevo	2012	1.398	1.055	343	7	5,0	627	27	43,1
	2013	1.338	1.022	316	11	8,2	595	68	114,3
	2014	1.262	1.066	196	5	4,0	681	36	52,9
	2015	1.273	1.136	137	4	3,1	651	97	149,0
	2016	1.264	1.060	204	-	-	669	64	95,7
Novo Sarajevo	2012	685	738	-53	1	1,5	375	19	50,7
	2013	672	698	-26	3	4,5	404	30	74,3
	2014	735	762	-27	4	5,4	395	22	55,7
	2015	701	764	-63	4	5,7	416	52	125,0
	2016	751	756	-5	4	5,3	382	45	117,8
Stari Grad	2012	358	514	-156	2	5,6	220	7	31,8
	2013	337	451	-114	3	8,9	211	25	118,5
	2014	346	441	-95	3	8,7	239	15	62,8
	2015	389	485	-96	5	12,9	220	19	86,4
	2016	419	463	-44	2	4,8	249	21	84,3
Trnovo	2012	10	36	-26	-	-	8	-	-
	2013	11	26	-15	-	-	8	1	125,0
	2014	12	35	-23	-	-	6	-	-
	2015	10	41	-31	-	-	12	2	166,7
	2016	9	45	-36	-	-	16	1	62,5
Vogošća	2012	301	226	75	1	3,3	156	3	19,2
	2013	310	212	98	2	6,5	175	10	57,1
	2014	303	230	73	2	6,6	168	2	11,9
	2015	301	227	74	2	6,6	193	18	93,3
	2016	372	257	115	4	10,8	192	20	104,2

PROCJENA UKUPNOG BROJA STANOVNIKA PO STAROSNOJ STRUKTURI

Općina	Ukupno	0-14	15-64	65 i više
stanje 30.06. 2013. godine				
Kanton - ukupno	413.034	62.069	292.432	58.533
Muškarci	194.861	31.856	139.451	23.554
Žene	218.173	30.213	152.981	34.979
stanje 30.06. 2014. godine				
Kanton - ukupno	414.721	66.633	292.797	55.291
Muškarci	195.749	34.215	139.439	22.095
Žene	218.972	32.418	153.358	33.196
stanje 30.06. 2015. godine				
Kanton - ukupno	416.433	71.330	293.323	51.780
Muškarci	196.483	36.561	139.431	20.491
Žene	219.950	34.769	153.892	31.289
stanje 30.06. 2016. godine				
Kanton - ukupno	417.498	75.903	293.170	48.425
Muškarci	197.057	38.919	139.102	19.036
Žene	220.441	36.984	154.068	29.389
Centar	54.369	8.954	37.266	8.149
Muškarci	24.927	4.603	17.143	3.181
Žene	29.442	4.351	20.123	4.968
Hadžići	24.264	4.840	17.267	2.157
Muškarci	12.096	2.508	8.713	875
Žene	12.168	2.332	8.554	1.282
Ilidža	69.164	13.450	49.065	6.649
Muškarci	33.443	6.889	23.768	2.786
Žene	35.721	6.561	25.297	3.863
Ilijaš	20.283	4.129	14.393	1.761
Muškarci	9.700	2.087	6.919	694
Žene	10.583	2.042	7.474	1.067
Novi Grad	119.694	22.406	83.922	13.366
Muškarci	56.335	11.489	39.592	5.254
Žene	63.359	10.917	44.330	8.112
Novo Sarajevo	64.639	10.656	45.116	8.867
Muškarci	29.582	5.448	20.872	3.262
Žene	35.057	5.208	24.244	5.605
Stari Grad	36.395	5.927	25.477	4.991
Muškarci	17.231	3.046	12.223	1.962
Žene	19.164	2.881	13.254	3.029
Trnovo	1.238	162	773	303
Muškarci	595	70	384	141
Žene	643	92	389	162
Vogošća	27.452	5.379	19.891	2.182
Muškarci	13.148	2.779	9.488	881
Žene	14.304	2.600	10.403	1.301

INVESTICIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Federalni zavod za statistiku u ovom "Statističkom godišnjaku/ljetopisu" publikuje podatke o investicijama u stalna sredstva za Federaciju BiH za 2016. godinu, kao i revidiranu seriju podataka o investicijama u stalna sredstva u skladu sa ESA 2010 metodologijom za period 2007-2015. godina. Revidirana serija podataka je objavljena i u Saopćenju/Priopćenju broj 11 "Investicije u stalna sredstva u Federaciji BiH, 2007-2015. godina, implementacija ESA 2010 metodologije" od 31. maja/svibnja 2017. godine.

Najznačajnija promjena koja se odnosi na obračun investicija u stalna sredstva pravnih osoba u skladu sa ESA 2010 metodologijom je prikazivanje vrijednosti izdataka za istraživanje i razvoj kao investicije. U skladu sa klasifikacijom stalnih sredstava prema ESA 2010 metodologiji, izdaci za istraživanje i razvoj su nova kategorija u okviru nematerijalnih stalnih sredstava pod novim nazivom "proizvodi intelektualnog vlasništva".

Podaci o investicijama su prikupljeni putem sljedećih istraživanja:

- Godišnji izvještaj o investicijama u stalna sredstva (obrazac INV-01) za sve pravne osobe;
- za oblast poljoprivrede individualnog sektora (poljoprivredna gazdinstva) podaci su prikupljeni putem a bazirani su na procjenama općinskih komisija.

Nisu obuhvaćena investiciona ulaganja samostalnih poduzetnika i domaćinstava/kućanstava.

Definicije i metodološka objašnjenja su zasnovana na međunarodnim metodologijama Sistem nacionalnih računa 2008 (SNA 2008) i Evropski/Europski sistem računa 2010 (ESA 2010).

Svi podaci su prikazani po područjima Klasifikacije djelatnosti BiH 2010, koja je usklađena sa evropskom/europskom klasifikacijom NACE Rev. 2.

Podaci o investicijama prikazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja/financiranja, ukupno ostvarene investicije i ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi.

Obrada podataka urađena je po dva osnovna principa:

- prema sjedištu i pretežnoj djelatnosti investitora (organizacioni princip) i
- prema lokaciji i djelatnostima kojima su investicije stvarno namijenjene, bez obzira na to u koju je djelatnost razvrstan investitor i gdje mu se nalazi sjedište (princip čistih djelatnosti).

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva koje nije moguće rasporediti po kantonima (putevi, pruge i sl.) se prikazuju kao neraspoređene investicije. U okviru neraspoređenih investicija prikazana su i kapitalizirana ulaganja u istraživanje i razvoj koja se, kao nova kategorija u okviru stalnih sredstava prema ESA 2010 metodologiji, obračunavaju samo za nivo Federacije BiH.

Definicije

Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke/nabave preduzeća/poduzeća i drugih pravnih osoba radi dobivanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava (stambene zgrade, ostale zgrade i građevine, oprema i uređaji trajnijeg karaktera, osnovno stado, pošumljavanje i podizanje dugogodišnjih zasada, kapitalizirana ulaganja u istraživanje i razvoj, softveri i baze podataka itd). Nabavljena investicijska dobra mogu biti nova ili polovna/rabljena, kupljena od drugih u zemlji i inozemstvu. Stalna sredstva mogu, također, biti stečena trampom, primljena kao kapitalni transfer u naturi ili proizvedena u vlastitoj režiji.

Obuhvataju se sve vrste ulaganja u nove kapacitete, kao i ulaganja za proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih ili zamjenu zastarjelih, istrošenih ili slučajnom štetom uništenih kapaciteta. Ne obuhvata se redovno i tekuće održavanje stalnih sredstava, ulaganja u obrtna sredstva, usavršavanje osoblja, ispitivanje tržišta i kupovina zemljišta.

Isplatama za investicije smatraju se novčana ulaganja u toku/tijeku godine u nova i polovna/rabljena stalna sredstva, bez obzira na momenat njihove izgradnje ili nabavke/nabave.

Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizovane izgradnje, izrade ili nabavke/nabave novih i polovnih/rabljenih stalnih sredstava tokom/tijekom godine, bez obzira na to jesu li završene, je li i kada izvršena njihova isplata.

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva odnose se na onaj dio stalnih sredstava koji je nabavljen neposredno od izvođača građevinskih radova, proizvođača opreme ili proizveden u vlastitoj režiji, odnosno ona investicijska dobra koja još nisu bila predmet kupoprodaje između neposrednih korisnika tih dobara. Ovdje se uključuje i polovna/rabljena oprema nabavljena u inozemstvu, budući da izravno utiče na porast nacionalnog bogatstva u zemlji. Ostala polovna stalna sredstva nisu uključena u ostvarene investicije u nova stalna sredstva. U nabavku/nabavu novih stalnih sredstava svrstavaju se i investicije u veća poboljšanja postojećih stalnih sredstava.

Investicije u građevinske objekte i prostore obuhvataju stambenu izgradnju i ostale građevinske radove (ostala visokogradnja, niskogradnja i značajnija poboljšanja zemljišta).

Investicije u strojeve i opremu obuhvataju nabavku strojeva, opreme i transportnih sredstava.

Investicije u ostalo obuhvataju ulaganja u kultivisane biološke resurse (biološka sredstva), proizvode intelektualnog vlasništva i troškove prijenosa vlasništva zemljišta. U proizvode intelektualnog vlasništva spadaju: kapitalizirana ulaganja u istraživanje i razvoj, rudarska i mineralna istraživanja, softveri i baze podataka, književni i umjetnički originali i ostali proizvodi intelektualnog vlasništva.

**ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA/FINANCIRANJA I
DJELATNOSTI INVESTITORA U 2015. GODINI - ORGANIZACIONI PRINCIP**

000 KM

Djelatnost investitora	Ukupno	Iz sopst- venih sreds- tava	Iz udru- ženih sreds- tava	Iskori- šeni finans./ financ. krediti	Finans. /financ. lizing	Iz sreds- tava fondova i budžeta/ prorač- una	Iz ostalih izvora
UKUPNO	1.110.309	753.599	35.384	99.907	26.705	92.705	102.008
Pravne osobe-ukupno	1.104.923	750.984	35.384	97.331	26.705	92.705	101.813
A Poljoprivreda, šumar. i ribolov	2.753	360	-	759	-	-	1.635
B Vadenje ruda i kamena	901	540	-	361	-	-	-
C Prerađivačka industrija	63.916	49.440	51	9.139	3.066	-	2.220
D Proizvodnja i snabdjevanje/ opskrba elektr. energijom, plinom, parom i klimatizacija	125.319	119.735	-	796	80	-	4.707
E Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	32.170	1.889	-	105	481	591	29.103
F Građevinarstvo	48.560	26.766	-	15.708	3.796	14	2.276
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motor. vozila i motoc.	196.015	146.241	5.167	32.542	6.480	1.496	4.089
H Prijevoz i skladištenje	36.097	16.042	-	12.543	4.670	1.617	1.226
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluž. hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	22.086	14.860	2.690	3.529	821	184	-
J Informacije i komunikacije	140.367	105.758	-	4.699	1.563	56	28.291
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osigur.	68.284	66.835	-	1.397	26	-	25
L Poslovanje nekretninama	81.362	58.504	16.617	5.401	88	128	624
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	43.922	28.823	5	3.500	1.601	9.941	52
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	30.900	16.805	5.601	4.487	3.836	114	56
O Javna uprava i odbrana/ odbrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	94.700	71.734	-	300	-	1.599	21.067
P Obrazovanje	6.806	5.070	49	235	13	160	1.278
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	94.847	16.806	-	1.529	91	73.563	2.857
R Umjetnost, zabava i rekreacija	8.782	1.738	4.033	289	31	2.464	226
S Ostale uslužne djelatnosti	7.136	3.036	1.169	12	60	777	2.082
T Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca	-	-	-	-	-	-	-
U Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-	-
Poljoprivr. gazdinstva - ukupno	5.386	2.615	-	2.576	-	-	195

**OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I
TEHNIČKOJ STRUKTURI U 2015.GODINI (PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI)**

000 KM

Namjena ulaganja	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva
		građevinski radovi	strojevi, oprema i transportna sredstva	ostala materijalna stalna sredstva		
UKUPNO	819.914	334.142	427.395	3.223	54.046	1.107
Pravne osobe-ukupno	814.528	332.310	426.819	246	54.046	1.107
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.664	1.363	1.284	8	1	8
B Vađenje ruda i kamena	344	-	344	-	-	-
C Prerađivačka industrija	54.737	19.967	32.252	70	2.436	13
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	25.360	8.892	13.598	-	2.855	15
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	32.033	29.879	2.095	-	59	-
F Građevinarstvo	48.666	33.642	13.800	-	864	360
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	114.379	43.386	65.379	50	5.255	307
H Prijevoz i skladištenje	24.726	6.860	16.710	-	1.074	83
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	59.402	51.887	7.015	-	500	-
J Informacije i komunikacije	102.146	14.228	79.828	-	8.087	3
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osigur.	58.083	16.365	26.123	-	15.596	-
L Poslovanje nekretninama	52.770	49.198	3.189	2	123	258
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	20.621	4.692	14.451	-	1.422	56
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	22.813	8.333	13.981	25	474	-
O Javna uprava i odbrana/odbrana; obavezno/obvezno socijal.osigur.	75.636	23.180	39.572	72	12.813	-
P Obrazovanje	7.466	2.633	4.678	-	156	-
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	97.112	6.710	88.233	11	2.157	-
R Umjetnost, zabava i rekreacija	8.349	6.669	1.653	-	25	2
S Ostale uslužne djelatnosti	7.220	4.430	2.632	8	147	3
T Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca	-	-	-	-	-	-
U Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-
Poljoprivredna gazdinstva -ukupno - ukupno	5.386	1.832	576	2.977	-	-

STVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I TEHNIČKOJ STRUKTURI

PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI

hilj. KM

Kanton	Ukupno	Građevinski objekti i prostori	Strojevi, oprema i transportna sredstva	Ostalo			
				Ukupno	biološka sredstva	proizvodi intelektualnog vlasništva	troškovi prijenosa vlasništva zemljišta
2007	1.170.736	553.690	521.778	95.268	2.883	90.764	1.621
2008	1.499.931	797.119	641.627	61.185	3.460	54.713	3.013
2009	1.084.593	552.750	439.741	92.102	5.513	85.940	650
2010	1.049.402	582.891	417.821	48.690	4.498	42.979	1.214
2011	909.214	308.233	542.410	58.571	3.667	54.365	538
2012	791.908	327.905	391.977	72.026	3.070	67.386	1.570
2013	1.029.177	592.024	382.594	54.559	4.424	49.731	404
2014	1.111.941	685.501	382.526	43.914	3.064	39.796	1.054
2015	819.914	334.142	427.395	58.377	3.223	54.046	1.107
2016	850.717	380.979	418.360	51.378	3.942	45.681	1.754
Neraspoređene investicije							
2007	133.592	91.257	11.703	30.632	-	28.949	1.684
2008	220.456	158.270	23.629	38.557	-	38.197	360
2009	159.171	123.570	5.879	29.722	-	29.722	-
2010	171.009	129.847	6.682	34.480	-	34.469	11
2011	137.001	94.650	10.235	32.116	-	31.890	226
2012	113.542	74.038	6.687	32.816	-	32.816	-
2013	96.970	61.157	4.583	31.230	12	31.218	-
2014	82.702	38.376	7.504	36.822	-	36.819	2
2015	79.029	35.424	9.954	33.651	-	33.651	-
2016	73.341	28.639	6.740	37.962	-	37.962	-

INDUSTRIJA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metodi prikupljanja podataka

Glavni izvor podataka u ovom poglavlju jesu statistička istraživanja Mjesečni izvještaj industrije (M KPS IND-1) i Godišnji izvještaj industrije (IND-21/PRODCOM), koje je proveo Federani zavod za statistiku prema Programu statističkih istraživanja za Federaciju Bosne i Hercegovine.

Mjesečnim izvještajem industrije obezbjeđuju se podaci o broju zaposlenih u industriji, proizvedenim količinama i prometu industrije.

Godišnji podaci industrijske proizvodnje prate broj zaposlenih, ostvarenu proizvodnju, internu potrošnju vlastitih proizvoda, zalihe, prodaju (količinski i vrijednosno) i vrijednost izvoza. IND-21/PRODCOM daje pregled obima proizvodnje i vrijednosti prodaje industrijskih proizvoda (robe i usluge) u Federaciji Bosne i Hercegovine, koje su rezultat redovne proizvodnje izvještajnih jedinica (0) i proizvodnje koju izvještajne jedinice obavljaju na osnovu ugovora (1).

Standardi i klasifikacije

Prikupljanje podataka o industrijskoj proizvodnji na obrascu Mjesečni izvještaj industrije, vrši se na osnovu Metodologije za popunjavanje izvještaja i Mjesečne Nomenklature industrijskih proizvoda - Mjesečna NIP BiH 2013.

Podaci Godišnjeg izvještaja industrije za 2016. godinu prikupljeni su na osnovu Nomenklature industrijskih proizvoda Bosne i Hercegovine - NIP BiH /PRODCOM 2016, ažurirane sa izmjenama i dopunama prema EU PRODCOM listi za 2016.godinu.

Hijerarhijski nivoi proizvoda iz Nomenklature industrijskih proizvoda sadrže nivoe KD BiH 2010 (nivo razreda) usklađene sa EU klasifikacijom NACE Rev. 2. Koncepti i definicije koji se koriste za istraživanje M KPS IND-1 također su usklađeni s konceptima i definicijama iz Uredbe o kratkoročnim statistikama EU-e (STS R, EU Direktiva No.1165/98).

Jedinice i obuhvat

Izvještajne jedinice za Mjesečni izvještaj industrije i Godišnji izvještaj industrije su sva pravna lica koja zapošljavaju deset i više zaposlenih (preduzeća i lokalne jedinice), a koja su se bavila industrijskom proizvodnjom ili obavljali industrijske usluge definisane prema KD BiH 2010 iz područja B-Rudarstvo, C- Prerađivačka industrija i D-Snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom.

Saglasno EU STS propisu br. 1165/98 i 1893/2006 sljedeće djelatnosti ne ulaze u obračun indeksa industrijske proizvodnje:

Grana 35.3 - Proizvodnja i snabdijevanje parom i klimatizacija

Oblast 36 - Sakupljanje, prečišćavanje i snabdijevanje vodom

Metod računanja indeksa

Indeksi industrijske proizvodnje izračunavaju se korištenjem Laspeyres-ove formule. Bazna godina za koju je utvrđen sistem pondera u FBiH je 2010. i primjenjuje se u obračunu FBiH indeksa od januara 2013. EU Uredbom (EC) No 472/2008 propisana je primjena bazne 2010 godine od januara 2013, u zemljama EU. Koncepti, definicije i metodologija koji se koriste za izračunavanje indeksa industrijske proizvodnje su usklađeni sa EU propisima u domenu kratkoročnih statistika (EU STS - Short Term Statistics).

Agregati glavnih industrijskih grupa (GIG)

Indeksi za GIG agregate izračunavaju se istom metodom kao indeksi po djelatnostima, samo se proizvodi grupišu prema i pretežnoj upotrebi proizvoda unutar oblasti i grane djelatnosti iz klasifikacije KD BiH 2010 (EU NACE Rev.2). Za izračunavanje indeksa za GIG agregate (EU MIGs) primjenjuju se nove definicije radi usklađivanja sa statističkim standardima EU.

Al Intermedijarni proizvodi: oblasti i grane KD BiH 2010: 07 – 09, 10.6, 10.9, 13.1 – 13.3, 16, 17, 20.1 – 20.3, 20.5, 20.6, 22 – 24, 25.5 – 25.7, 25.9, 26.1, 26.8, 27.1 – 27.4 i 27.9

AE Energija: oblasti KD BiH 2010: 05, 06, 19 i 35 (isključujući 35.3)

BB Kapitalni proizvodi: oblasti i grane KD BiH 2010: 25.1 – 25.4, 26.2, 26.3, 26.5, 26.6, 28, 29, 30.1 – 30.4, 32.5 i 33

CD Trajni proizvodi za široku potrošnju: oblasti i grane KD BiH 2010: 26.4, 26.7, 27.5, 30.9, 31, 32.1 i 32.2

CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju: oblasti i grane KD BiH 2010: 10.1 – 10.5, 10.7, 10.8, 11, 12, 13.9, 14, 15, 18, 20.4, 21, 32.3, 32.4 i 32.9.

Definicije

Ukupna proizvodnja je ukupna količina određenog proizvoda definisanog Nomenklaturom industrijskih proizvoda, proizvedena u jedinici posmatranja u izvještajnoj godini, bez obzira na to da li je prodana trećim licima u zemlji ili inostranstvu (izvoz), stavljena na zalihe gotovih proizvoda (namijenjenih prodaji) ili je iskorištena za daljnju internu preradu (intermedijarni proizvodi), ili kombinovano.

Gotov proizvod - je svaki proizvod koji je u procesu proizvodnje dostigao odgovarajući stepen prerade ili dorade tako da je u Nomenklaturi industrijskih proizvoda naveden pod posebnom šifrom i nazivom. Pojam tako definisanog gotovog proizvoda obuhvata i sve radove dovršavanja proizvoda kojima pripadaju čišćenje, pakovanje, ispitivanje kvaliteta, klasiranje i slično. Neispravni proizvodi ("škart") se ne smatraju gotovim proizvodima.

INDEKSI OBIMA INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE - PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA I PODRUČJIMA KD BiH 2010

		2013	2014	2015	2016
		2012	2013	2014	2015
INDUSTRIJA - UKUPNO		99,3	99,2	98,2	97,5
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA					
AI	Intermedijarni proizvodi	100,2	124,9	98,2	95,3
AE	Energija	86,7	90,8	106,8	100,9
BB	Kapitalni proizvodi	137,1	99,3	95,5	102,4
CD	Trajni proizvodi za široku potrošnju	85,0	84,5	73,4	112,2
CN	Netrajni proizvodi za široku potrošnju	95,2	99,1	97,1	94,8
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a					
B	VADENJE RUDA I KAMENA	-	39,0	23,9	23,1
08	Vadenje ostalih ruda i kamena	-	39,0	23,9	23,1
C	PRERADIVAČKA INDUSTRIJA	100,3	101,7	96,4	96,8
10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	-	107,0	106,0	101,7
11	Proizvodnja pića	-	90,8	98,9	96,2
12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	-	88,7	79,8	78,1
14	Proizvodnja odjeće	-	113,8	103,3	103,8
15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	-	95,5	98,0	86,6
16	Prerada drva i proizv. od drva i pluta osim namješ. proizv.predmeta od slame i pletarskih materijala	-	139,4	89,5	83,8
18	Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	-	90,2	117,4	132,7
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	-	78,1	61,2	111,5
20	Proizvodnja kemikalija i kemiskih proizvoda	-	100,5	98,5	90,0
21	Proizvodnja osnovnih farmac. proizvoda i preparata	-	107,1	94,3	90,3
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	-	130,4	96,8	122,2
23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	-	131,5	100,1	97,3
24	Proizvodnja baznih metala	-	17,6	263,2	121,9
25	Proizv.gotovih metal.proizvoda osim mašina i opreme	-	106,7	117,3	99,9
26	Proizvodnja računara te električnih i optičkih proizvoda	-	70,9	69,2	81,1
27	Proizvodnja električne opreme	-	137,3	84,7	80,7
28	Proizvodnja mašina i uređaja, d.n.	-	82,6	74,5	86,7
29	Proizvodnja motornih vozila,prikolica i poluprikolica	-	106,5	79,0	99,3
31	Proizvodnja namještaja	-	84,4	73,4	112,2
32	Ostala preradivačka industrija	-	77,2	110,6	78,0
33	Popravak i instaliranje mašina i opreme	-	134,8	177,1	118,4
D	PROIZV.SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTR. ENERGIJOM,GASOM/PLINOM I VODOM	86,9	90,8	106,8	100,9
35	Proizvodnja i snabdjevanje električ.energijom i plinom (osim proizvodnje i snabd. parom i klimatizacija)	86,9	90,8	106,8	100,9

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

BILJNA PROIZVODNJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o poljoprivrednom zemljištu i prinosima ratarskih i povrtnih kultura, broju stabala, čokota/trsova (ukupan broj i broj rodnih stabala, čokota/trsova) i prinosima voća prikupljaju se redovnim godišnjim statističkim istraživanjem. Izvještaj podnose pravni subjekti i dijelovi pravnih subjekata, a za porodična poljoprivredna gazdinstva podaci se dobivaju procjenom. Procjenu rade stručne osobe za poljoprivredu u općinama.

Definicije

Poljoprivredno zemljište je zemljišna površina koja se koristi za poljoprivrednu proizvodnju. U poljoprivredno zemljište se uključuje obradivo zemljište, pašnjaci, ribnjaci, trstici i bare.

Obradivo zemljište je zemljišna površina na kojoj se uzgajaju ratarski i povrtni usjevi, višegodišnji zasadi i trave i vrši obrada, kosidba i drugi poljoprivredni radovi i, po pravilu, ubiru prinosi svake godine. Obradivo zemljište čine oranice i bašte/vrtovi, voćnjaci, vinogradi i livade.

Oranica (njiva) je zemljišna površina na kojoj se obavlja ratarska proizvodnja. Na njoj se po utvrđenom redu (plodoredu) siju ratarski usjevi: žita, industrijsko bilje, povrtno bilje i stočno-krmno bilje. U oranično zemljište uključuju se i površine koje su "radi odmora" ostale neobrađene: zeleni ili crni ugar, zaležaji, parlozi i prelozi. Osim toga, oranicama se smatraju i površine pod loznicim i voćnim rasadima, površine pod cvijećem i ukrasnim biljem.

Rodna stabla voća i rodni čokoti/trsovi vinove loze su stabla, odnosno čokoti/trsovi koja su prema svojoj fiziološkoj zrelosti sposobna da pod normalnim uslovima/uvjetima za vegetaciju zametnu plod, bez obzira da li su u toj godini rodila ili ne.

Požnjevena površina je površina sa koje je požnjeven usjev i ubran prinos. Požnjevene površine mogu biti manje od zasijanih površina u slučaju kada su usjevi usljed elementarnih i drugih nepogoda potpuno uništeni, tako da na tim površinama nije obavljena žetva niti ubran prinos.

Prinos/prirod usjeva je iskazan kao hambarski prinos/prirod normalne vlažnosti po odbitku svih gubitaka prilikom žetve (berbe), transporta i vršidbe.

Prinos/prirod po jedinice površine (po ha) obračunat je na požnjevenu površinu.

Prinosi/prirodi po stablu-čokotu/trsu obračunati su po rodnom stablu, odnosno čokotu/trsu vinove loze.

OTKUP I PRODAJA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o otkupu i prodaji poljoprivrednih proizvoda dobiveni su iz mjesečnih statističkih izvještaja TRG-31 i TRG-33 koje dostavljaju poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata razvrstani u područje A prema KD BiH 2010 (poljoprivreda, šumarstvo i ribolov), koji vrše prodaju poljoprivrednih proizvoda iz vlastite poljoprivredne proizvodnje ili ostvarene interne realizacije poljoprivrednih proizvoda u vlastitim pogonima u svrhu proizvodnje, kao i poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata razvrstani u područje A, C i G prema KD BiH 2010 koji vrše otkup poljoprivrednih proizvoda od individualnih poljoprivrednih proizvođača.

Podaci o prodaji poljoprivrednih proizvoda na pijacama/ tržnicama dobiveni su iz mjesečnih statističkih izvještaja TRG-13 koje dostavljaju poslovni subjekti koji pružaju usluge korišćenja prodajnog prostora pijace. Obuhvaćaju se količine proizvoda koje na pijacu iznose individualni poljoprivredni proizvođači (bez poljoprivrednih preduzeća i zemljoradničkih zadruga).

Definicije

Otkup poljoprivrednih proizvoda je kupovina, odnosno preuzimanje poljoprivrednih proizvoda neposredno od individualnih proizvođača koje vrše poslovni subjekti radi dalje prodaje ili prerade.

Prodaja poljoprivrednih proizvoda je prodaja, odnosno isporuka poljoprivrednih proizvoda iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata i njihovih dijelova.

STOČARSTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci se odnose na statistička istraživanja iz područja stočarstva i ribarstva.

Statistika stočarstva prati posebno podatke za pravne osobe i dijelove pravnih osoba, a posebno za porodična/ obiteljska poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva.

Podaci o broju stoke za pravne osobe i dijelove pravnih osoba prikupljaju se redovnim godišnjim izvještajima.

Podaci o broju stoke i stočnoj proizvodnji za porodična/obiteljska poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva su procijenjeni od strane ovlaštene stručne osobe za poljoprivredu u općini.

Svi elementi za obračun stočne proizvodnje dobijaju se direktno iz istraživanja, a sadrže podatke o broju i težini stoke i peradi te o proizvodnji mlijeka, jaja, vune i meda.

Proizvodnja mlijeka odnosi se na neto-količine, tj. namuženo mlijeko, ne računajući količine koje posišu telad i janjad.

Podaci o broju grla zaklane stoke i peradi, bruto težini žive stoke i peradi i neto težini zaklane stoke i peradi su agregirani na temelju mjesečnog istraživanja o klanju stoke i peradi, a izvještajne jedinice su pravne osobe, dijelovi pravnih osoba kao i obrtnici registrirani prema KD BiH 2010, u djelatnosti prerada i konzerviranje mesa.

Bruto težina stoke predstavlja težinu stoke i peradi neposredno pred klanje.

Neto težina zaklane stoke je težina zaklanih životinja poslije otklanjanja određenih dijelova u zavisnosti od vrste i kategorije stoke, tj. težinu očišćene zaklane životinje.

AKVAKULTURA

Podaci iz akvakulture prikupljaju se redovnim/redovitim godišnjim istraživanjem za pravne osobe i dijelove pravnih osoba registrovane/registirane prema KD BiH 2010 u djelatnost 03.2-akvakultura (morska i slatkovodna akvakultura). Akvakultura (vodeni uzgoj) je proces koji uključuje kultiviranje /uzgoj vodenih organizama (uključujući izlov).

ŠUMARSTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o posjećenju drvnj masi, podizanju i obnovi šuma, šumskim požarima i štetama u šumama odnose se na državne i privatne šume, a podaci o proizvodnji i prodaji šumskih sortimenata te prijevoznim sredstvima i mehanizaciji u šumarstvu odnose se samo na državne šume. Podaci statistike šumarstva prikupljaju se mjesečnim i godišnjim istraživanjima.

Za državne šume podaci se prikupljaju od poslovnih subjekata koji se bave šumarstvom, a za privatne šume od nadležnog organa uprave.

Podaci o šumskim površinama kao i opći podaci o državnim šumama su preuzeti od Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata obuhvaća podatke samo onih poslovnih subjekata koji se bave stalnom proizvodnjom šumskih sortimenata. Ovim podacima nije obuhvaćena proizvodnja i prodaja zadružnih i drugih poslovnih subjekata koji se povremeno bave tom djelatnošću.

Statistika lovstva svoje istraživanje zasniva na evidencijama koje se formiraju u izvještajnoj jedinici.

Definicije

Pod šumom se smatra svaka površina veća od 500 m² obrasla šumskim drvećem, sa svrhom da služi za proizvodnju šumskih sortimenata ili da ima zaštitnu funkciju ili posebnu namjenu bez obzira na obrast i visinu stabala.

Raznodobne šume su visoke šume koje su nastale uglavnom iz sjemena. U njima se sječa i obnova vrši neprestano na cijeloj površini, pa su im stabla različite starosti i visine izmješana pojedinačno ili u grupama.

Jednodobne šume su visoke šume visokog oblika gajenja koje su nastale uglavnom iz sjemena, kao i vještački podignute šume i kulture u kojima su stabla približno jednake visine i starosti.

Izdanačke (niske) šume su šume nastale uglavnom od izdanaka iz panja.

Posječena bruto drvena masa obuhvaća posječene trupce (lišćara/listača i četinara/četinjača), jamsko drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača), ostalo dugo drvo (lišćara /listača i četinara/ četinjača), prostorno drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača), ogrijevno drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača) te ostalo grubo obrađeno drvo. U bruto drvenu masu ulazi otpadak (gubitak koji nastaje pri sječi).

Dugo drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača) obuhvaća: trupce, jamsko drvo i ostalo dugo drvo.

Trupci (lišćara/listača i četinara/četinjača) su dijelovi debla koji su namijenjeni daljem prerađivanju piljenjem, ponekad rezanjem ili ljuštenjem jer imaju povoljna fizička i kemijska svojstva te su namijenjena za industrijsku preradu. To su trupci za rezanje te trupci za furnir i ljuštenje.

Jamsko drvo (lišćara/listača i četinara/četinjača) namijenjeno je za razne tehničke svrhe jer ima vrlo povoljna fizička i kemijska svojstva. To je drvo koje se upotrebljava za izgradnju i održavanje jamskih rovova i okna, dakle za gradnju u zemlji i pod zemljom.

Ostalo dugo drvo (lišćara/listača i četinara/četinjača) obuhvaća sve vrste drva pogodne za mehaničku preradu, stupove za elektrovodove i TT vodove te ostalo oblo drvo.

Prostorno drvo (lišćara/listača i četinara/četinjača) obuhvaća drvo za drvene ploče (pogodno za mehaničku preradu), a celulozno i taninsko drvo, zbog svog povoljnog kemijskog svojstva, pogodno je za kemijsku preradu. Taninsko drvo je sirovina iz koje se preradom dobivaju taninski ekstrakti.

Industrijsko drvo ima povoljna fizička i kemijska svojstva, a namijenjeno je za industrijsku preradu.

Tehničko drvo je ono drvo koje je zbog povoljnih fizičkih i kemijskih svojstava namijenjeno za industrijsku upotrebu/ uporabu i razne tehničke svrhe.

Ogrijevno drvo je namijenjeno neposredno za ogrijev ili za proizvodnju drvenog ugljena.

Ostalo grubo obrađeno drvo obuhvaća sitno tehničko drvo, pogodno za izradu drvenih motki i kolja, raznih letvi i stupova za ogradu, ručica za alat i sl.

PRINOSI USJEVA, 2016.

	Pšenica		Ječam		Kukuruz-zrno		Krompir	
	ukupan Prinos u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan Prinos u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan Prinos u tonama	prosječan prinos t/ha
Kanton Sarajevo	461	3,5	486	2,9	948	4,5	9.162	8,6
Centar	-	-	-	-	2	2,0	133	7,0
Hadžići	122	3,8	51	3,2	6	3,0	3.100	12,0
Iliđža	67	3,5	45	3,0	225	3,0	3.290	12,0
Ilijaš	220	4,0	360	3,0	660	6,0	1.170	5,4
Novi Grad	36	4,0	9	3,0	52	2,9	561	3,6
Novo Sarajevo	-	-	-	-	-	-	70	10,0
Stari Grad	-	-	-	-	-	-	340	10,0
Trnovo	10	2,0	20	2,0	-	-	450	10,0
Vogošća	7	0,6	1	0,4	3	0,8	48	0,4

PRINOSI VOĆA, 2016.

	Jabuke		Šljive	
	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos kg/stablu	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos kg/stablu
Kanton Sarajevo	2.288	9,7	1.549	5,1
Centar	192	16,0	70	7,0
Hadžići	-	-	-	-
Iliđža	636	6,0	700	5,0
Ilijaš	662	20,0	413	5,0
Novi Grad	114	7,2	82	5,0
Novo Sarajevo	30	15,0	9	7,5
Stari Grad	575	15,0	154	5,0
Trnovo	15	8,0	13	5,0
Vogošća	64	5,0	108	15,0

ORANIČNA POVRŠINA PO NAČINU KORIŠTENJA, 2016.

u ha

	Oranice i bašte/ vrtovi	Zasijana površina					Ostalo na oranicama	Ugari	Neobrađene oranice i bašte
		ukupno	žita	industrijsko bilje	povrtno bilje	stočno krmno bilje			
Kanton Sarajevo	10.897	5.549	1.120	46	2.620	1.763	244	49	5.056
Centar	302	57	3	-	48	6	-	-	245
Hadžići	2.627	765	191	26	458	90	57	8	1.797
Iliđža	2.150	1.993	119	-	898	976	115	6	36
Ilijaš	3.059	1.296	705	20	426	145	47	35	1.681
Novi Grad	460	453	33	-	329	91	6	-	1
Novo Sarajevo	54	52	1	-	50	1	1	-	1
Stari Grad	203	105	-	-	105	-	-	-	98
Trnovo	1.209	577	34	-	94	449	5	-	627
Vogošća	833	251	34	-	212	5	13	-	569

PROIZVODNJA I PRODAJA ŠUMSKIH SORTIMENATA

u hilj./tis. m³

	Proizvodnja					Prodaja				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
UKUPNO	145	142	136	143	135	148	138	140	144	135
Trupci četinarara/četinjača	48	54	53	61	57	48	51	55	63	58
Jamsko drvo četinarara/četinjača	6	7	8	9	8	7	9	9	11	8
Ostalo dugo drvo četinarara/četinjača	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prostorno drvo četinarara/četinjača	13	17	23	22	20	12	14	20	20	18
Trupci liščara/listača	11	11	12	12	12	15	13	15	14	13
Jamsko drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo dugo drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prostorno drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-
Ogrjevno drvo četinarara/četinjača	0	0	0	1	1	0	0	2	2	1
Ogrevno drvo liščara/listača	67	53	40	37	37	65	50	38	35	36
Ostalo grubo obrađeno drvo ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	0	-	-

¹⁾ Uključuje sitno tehničko drvo, cijepane drvene motke i kolje

PRIJEVOZ I KOMUNIKACIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o prijevozu, pratećim djelatnostima u prijevozu te poštanskim i telekomunikacijskim uslugama dobiveni su obradom tromjesečnih i godišnjih statističkih izvještaja, prikupljenih od poslovnih subjekata koji su prema Klasifikaciji djelatnosti (KD BiH 2010) registrirani u područje H - Prijevoz i skladištenje i oblasti J 61 - Telekomunikacije.

Podaci o cestovnom prijevozu putnika i robe odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju cestovni prijevoz putnika autobusima i cestovni prijevoz robe cestovnim teretnim vozilima.

Podaci o gradskom prijevozu odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju gradski prijevoz (tramvajima, autobusima i trolejbusima) u gradskim i prigradskim naseljima.

Podaci o željezničkom prijevozu putnika i robe prikupljeni su od JP Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine.

Podaci o poštanskim i telekomunikacijskim uslugama prikupljeni su od poslovnih subjekata razvrstanih u djelatnost poštanske aktivnosti i djelatnost telekomunikacija.

Godišnji izvještaj o telekomunikacijskoj opremi, mreži i uslugama usklađen je sa zahtjevom Statistics on Communication and Information Services (COINS), odnosno preporukama EUROSTAT-a - Methodological Manual for Statistics on Telecommunication Services.

Podaci o pratećim djelatnostima u zračnom prijevozu obuhvaćaju rad aerodroma/zračnih luka: prihvat aviona/zrakoplova, putnika i robe. Obuhvaćeni su domaći i strani avioni/zrakoplovi.

Podaci o prometnim nezgodama, poginulim i povrijeđenim osobama, preuzeti su od Kantonalnih ministarstava unutrašnjih/unutarnjih poslova.

Podaci o dužini magistralnih cesta te podaci o broju mostova i tunela na magistralnim cestama prikupljeni su od Direkcije cesta Federacije BiH, a podaci o dužini regionalnih cesta te podaci o broju mostova na regionalnim cestama prikupljeni su od Direkcija cesta pri Kantonalnim ministarstvima.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH originalnu bazu podataka o registriranim cestovnim motornim vozilima u obliku slogova na magnetnom mediju koju statistički obrađuje i objavljuje.

Definicije

Pod pojmom prijevoz podrazumijeva se kretanje putnika ili robe od jednog mjesta (mjesto ukrcaja/utovara) do drugog mjesta (mjesto iskrcaja/ istovara) i predstavlja rad prijevoznih preduzeća/ poduzeća.

Putnik je svaka osoba koja putuje u željezničkom, cestovnom i zračnom prijevoznom sredstvu, isključujući uslužno osoblje voza, autobusa, tramvaja, aviona/zrakoplova i teretnih prijevoznih sredstava.

Pod robom se podrazumijeva svaka roba koja se prevozi željezničkim, cestovnim i zračnim prijevoznim sredstvima.

Prijevoz putnika i/ili robe dijeli se na unutrašnji/unutarnji i međunarodni (s obzirom na prijelaz državne granice).

Unutrašnji/Unutarnji prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcaja i/ili utovara i mjesta iskrcaja i/ili istovara unutar granica naše zemlje.

Međunarodni prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe između mjesta ukrcaja i/ili utovara u našoj zemlji i mjesta iskrcaja i/ili istovara u inozemstvu i obrnuto.

Putnički i/ili tonski kilometar je jedinica mjere koja predstavlja prijevoz jednog putnika i/ili jedne tone robe na udaljenosti od jednog kilometra.

Tranzit obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcaja i/ili utovara i mjesta iskrcaja i/ili istovara izvan granica naše zemlje.

Željeznički prijevoz

Željeznički prijevoz je oblik prijevoza koji se odvija željezničkim šinama isključivo uz upotrebu/uporabu željezničkih vozila.

Željeznička pruga je dio prostora opremljen za obavljanje prijevoza.

Kolosijek je par šina po kojima mogu voziti željeznička vozila.

Pruga je jedan ili više susjednih kolosijeka koji čine put između dvije tačke. Gdje se dio mreže sastoji od dvije ili više glavnih pruga koje vode jedna uz drugu, tu ima onoliko pruga koliko i puteva kojima kolosijeci isključivo pripadaju.

Eksploataciona dužina pruge je ukupna dužina pruge za putnički prijevoz, prijevoz robe ili oboje.

Elektrificirana pruga je pruga s jednim ili više elektrificiranih voznih kolosijeka.

Djelovi pruga koji se nalaze uz stanice/postaje koje su elektrificirane samo kako bi se omogućilo manevrisanje i koji nisu elektrificirani do sljedećih stanica/postaja, računaju se kao neelektrificirane pruge.

Željeznička vozila su pokretna vozna sredstva isključivo šinska, koja se kreću ili svojom vlastitom snagom (vučna vozila) ili koja vuče drugo prijevozno sredstvo (putnički vagoni, priključni vagoni, službeni vagoni, teretni vagoni).

Vučno vozilo je prijevozno sredstvo opremljeno sa pogonskim uređajem i motorom, ili samo motorom, namijenjeno jedino za vuču drugih vozila ("lokomotiva") ili i za vuču drugih vozila i za prijevoz putnika i robe ("motorna vozila").

Lokomotiva je vučno željezničko vozilo sa snagom od 110 kW i više na vučnoj kuki opremljeno s pogonskim uređajem i motorom ili samo motorom, isključivo korišteno za vuču željezničkih vozila.

Električna lokomotiva je lokomotiva s jednim električnim motorom ili s više njih koja dobiva struju primarno od nadzemnog kontaktnog voda ili šina za napajanje strujom ili od akumulatora koje nosi lokomotiva.

Dizelska lokomotiva je lokomotiva čiji je glavni izvor snage dizelski motor, bez obzira na vrstu prijenosa.

Motorni vagon (motorna garnitura) je željezničko vozilo (vagon) s motorom namijenjeno za prijevoz putnika ili robe željeznicom.

Putnički vagon je željezničko vozilo za prijevoz putnika koje nije motorno vozilo ili priključno vozilo.

Broj sjedala i ležaja je broj sjedala i ležajeva raspoloživih u putničkom vozilu, kad obavlja uslugu za koju je namijenjeno.

Teretni vagon je željezničko prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz tereta.

Vagoni koji ne pripadaju željezičkom preduzeću/poduzeću, ali su mu na raspolaganju za vožnju pod određenim uslovima/uvjetima, zajedno s vagonima koje je željezničko preduzeće/poduzeće iznajmilo trećim osobama su vagoni u privatnom vlasništvu.

Voz/Vlak-kilometar je jedinica mjere koja predstavlja kretanje voza/vlaka na udaljenosti od jednog kilometra. Posmatra se udaljenost koja je stvarno prijeđena.

Vučni vozni kilometar je jedinica mjere koja predstavlja svako kretanje vučnog vozila na udaljenosti od jednog kilometra. Uključeno je kretanje samoga vučnog vozila. Manevarska su kretanja isključena.

Vučeni bruto-tonski kilometar je jedinica mjere koja predstavlja kretanje na udaljenosti od jednog kilometra jedne tone vučenog vozila (i motornog vozila) i sadržaja. Uključena je masa motornog vozila, dok je masa lokomotive isključena. Isključeni su manevriranje i druga slična kretanja.

Cestovni prijevoz

Cesta je saobraćajnica/prometnica namijenjena kretanju cestovnih vozila na čvrstoj podlozi, osim šina ili pista za avione/zrakoplove, otvorena za javni promet, u prvom redu namijenjena za kretanje cestovnih motornih vozila na točkovima.

Autocesta je posebno projektovana i izgrađena cestovna saobraćajnica/prometnica sa zaštitnim pojasom u sredini, namijenjena za promet motornih vozila koja:

- ima posebne kolovozne trake za oba smjera kretanja odvojene uskim i dugim razdjelnim pojasom
- ne ukršta se u istom nivou sa drugom cestom, željezničkom ili tramvajskom prugom
- posebno je označena kao autocesta i rezervisana/ rezervirana je za promet određenih kategorija cestovnih motornih vozila.

Od 2009. godine u ukupnu dužinu cesta uključene su i autoceste.

Magistralna cesta je javna cesta koja povezuje cjelokupan ili veći dio prostora države Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i integrira ga u evropsku/europsku mrežu cesta, a čine međusobnu zavisnu/ovisnu prometnu mrežu.

Regionalna cesta je javna cesta koja povezuje naselje i lokalitete unutar jednog ili više kantona, integrira cjelokupni prostor kantona i čine međusobno zavisnu/ovisnu prometnu mrežu jednog ili više kantona priključenih na mrežu magistralnih cesta.

E-cesta je međunarodna mreža E-cesta uspostavljena Evropskim/Europskim sporazumom o glavnim cestama za međunarodni prijevoz u Ženevi 15. novembra/studenog 1975. godine i njegovim amandmanima.

Gradski cestovni prijevoz je prijevoz koji se obavlja po gradskim cestama i tramvajskim prugama.

Broj sjedala u autobusima, trolejbusima i tramvajima uključujući vozačevo je broj sjedala koja su na raspolaganju u prijevoznom sredstvu kada ono obavlja prijevoz za koji je u prvom redu namijenjeno.

Cestovno motorno prijevozno sredstvo je cestovno prijevozno sredstvo opremljeno pogonskim motorom koji je njegovo jedino sredstvo pokretanja, obično se koristi za prijevoz osoba ili robe ili za vuču vozila koja se koriste za prijevoz osoba ili roba.

Putničko cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno u prvom redu za prijevoz jedne ili više osoba.

Putničko vozilo je putničko prijevozno sredstvo, namijenjeno za prijevoz putnika i nema više od devet sjedećih mjesta (uključujući vozačevo).

Autobus je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo sjedalo). Statistika također uključuje minibusse namijenjene prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo)

Trolejbus je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) povezano s električnim vodičima.

Tramvaj je prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) koje se kreće po tračnicama, povezano s električnim vodičima ili koje pokreće dizelski motor.

Motocikl je prijevozno sredstvo na dva točka s bočnom prikolicom ili bez nje, uključujući motorni skuter ili cestovno prijevozno sredstvo kojemu masa vozila ne prelazi 400 kg. Uključena su i sva vozila sa zapreminom od 50 ccm i više, kao i vozila ispod 50 ccm koja ne odgovaraju definiciji mopeda.

Teretno cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz robe (kamion) ili bilo koja kombinacija cestovnih vozila namijenjenih za prijevoz robe (tj. kamion s prikolicom ili prikolicama, i cestovni tegljač s poluprikolicom i s prikolicom ili bez nje).

Kamion je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno, u prvom redu, za prijevoz robe.

Cestovni tegljač je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno, u prvom redu, za vuču drugih cestovnih vozila koja nemaju vlastiti pogon (uglavnom poluprikolice).

Broj registriranih cestovnih motornih vozila podrazumijeva ukupan broj motornih vozila sa dozvolom za prometovanje u referentnom periodu. Ukupan broj registriranih cestovnih motornih vozila uključuje: prvu registraciju, nove registracije, pre-registracije i produženje registracije.

Prva registracija uključuje sva vozila prvi put registrirana u zemlji (nova vozila, također i uvezena polovna vozila koja se prvi put registriraju u zemlji).

Nove registracije uključuju prvi put registrirana nova vozila u referentnom periodu. Uvezena polovna vozila nisu uključena.

Prometna nezgoda sa nastradalom osobom je svaka saobraćajna/prometna nesreća/nezgoda koja uključuje najmanje jedno vozilo koje se kreće po javnoj ili privatnoj cesti na kojoj je dozvoljen javni pristup, a čija je posljedica najmanje jedna ozlijeđena ili poginula osoba.

Poginula osoba - Svaka osoba poginula odmah ili umrla unutar 30 dana zbog povrede zadobivene u prometnoj nezgodi.

Ozlijeđena osoba - Svaka osoba koja je preživjela ali koja je zadobila ozljedu zbog nesreće/nezgode i kojoj je potrebno medicinsko liječenje.

Mostovi su građevine za prelaz preko prirodnih (rijeka, jezero, more, doline) ili umjetnih (cesta, željeznica, kanal i sl.) zapreka, tako da prolaz ispod njih bude slobodan.

Zračni prijevoz

Promet aviona/ zrakoplova na aerodromima/ u zračnim lukama obuhvata broj operacija slijetanja i polijetanja na posmatranim aerodromima/ zračnim lukama domaćih i stranih aviona/ zrakoplova. Odnosi se samo na usluge komercijalnih letova.

Promet putnika na aerodromima/u zračnim lukama obuhvata broj putnika prispjelih na posmatrane aerodrome/zračne luke i otpremljene domaćim i stranim avionima/zrakoplovima. Obuhvaćeni su putnici i teret čija zračna putovanja počinju ili završavaju na aerodromu/u zračnoj luci koja izvještava. Isključeni su putnici u tranzitu.

Promet tereta na aerodromima/u zračnim lukama obuhvata količinu tereta prispjelu na posmatrane aerodrome/zračne luke i otpremljenu domaćim i stranim avionima/zrakoplovima. Odnosi se samo na robne i poštanske pošiljke, a isključuje prtljag putnika.

Pismonosne i paketne pošiljke obuhvaćaju broj pismonosnih pošiljaka prispjelih u unutrašnjem/unutarnjem prometu i prispjelih i otpremljenih u međunarodnom prometu.

Pismonosna pošiljka jest vrsta pošiljke u poštanskom prometu u koju ubrajamo obična pisma, dopisnice, tiskovine, preporučene pismonosne pošiljke i pisma s označenom vrijednošću.

Pošiljka ubrzane pošte (EMS) je posebna poštanska usluga koja korisnicima omogućuje najbrži prijenos pismonosnih i paketnih pošiljaka.

Telekomunikacijska usluga jest usluga prijenosa, slanje ili primanje znakova, signala, pisanog teksta, slika, govora i zvukova ili priopćenja bilo koje prirode koja se pruža žičanim, svjetlosnim, bežičnim ili drugim elektromagnetskim sistemom/sustavom uključujući omogućavanje upotrebe/uporabe tih sistema/sustava kao cjeline ili djelomično davanjem u najam, prodajom ili na drugi način.

Nepokretna mreža jest telekomunikacijska mreža kod koje je međusobna povezanost svih elemenata ostvarena žičano.

Pokretna mreža jest telekomunikacijska mreža kod koje je međusobna povezanost nekih elemenata ostvarena bežično te se time omogućuje uspostavljanje veza i u uvjetima fizičkoga kretanja korisnika usluga te mreže.

SMS poruke (Short Message Service) jesu kratke tekstualne poruke.

PRIJEVOZ PUTNIKA I ROBE

	2012	2013	2014	2015	2016
CESTOVNI PRIJEVOZ ROBE					
Pređeni kilometri vozila, u hilj./tis.	6462	6272	4466	5103	5784
Prevezeno tona robe, u hilj./tis.	81	73	31	32	34
Tonski kilometri, u hilj./tis.	41489	45951	28062	32548	49590
CESTOVNI PRIJEVOZ PUTNIKA					
Pređeni kilometri vozila, u hilj./tis.	11363	12252	12248	12296,9	12259
Prevezeni putnici, u hilj./tis.	2491	2567	2555	2545,05	2551,03
Putnički kilometri, u hilj./tis.	266561	271198	271979	277669	277290
GRADSKO - PRIGRADSKI PRIJEVOZ					
Pređeni kilometri ukupno, u hilj./tis.	12726	12503	12061	11949	11928
Tramvaji	2376	2318	2318	2291	2168
Autobusi	8469	8504	8247	8155	8132
Trolejbusi	1881	1681	1496	1503	1628
Prevezeni putnici, u hilj./tis.	108090	98927	96465	95876	95487
Tramvaji	47193	42734	42857	42844	42396
Autobusi	42507	39386	37146	36563	36797
Trolejbusi	18390	16807	16462	16469	16294

**REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA PREMA
GODINAMA STAROSTI, 2016**

Starost vozila	Ukupno	Motocikli	Putnička vozila	Kombinirana	Autobusi	Teretna vozila	Ostala vozila
Ukupno	140.204	1.250	126.554	242	471	11.465	222
do 1 godine	2.907	64	2.384	3	7	425	24
1-2	2.981	52	2.401	3	4	514	7
3-5	9.613	132	8.254	17	38	1.161	11
6-10	30.305	446	26.234	50	88	3.454	33
11-15	44.250	274	40.878	40	158	2.864	36
15+	50.148	282	46.403	129	176	3.047	111
Centar	23.591	325	21.473	74	33	1.673	13
do 1 godine	790	17	717	-	1	50	5
1-2	770	18	700	-	-	50	2
3-5	2.652	40	2.414	9	2	187	-
6-10	6.948	122	6.260	20	10	534	2
11-15	6.426	59	5.900	12	14	439	2
15+	6.005	69	5.482	33	6	413	2
Hadžići	7.687	38	6.611	13	4	1.010	11
do 1 godine	71	-	20	-	-	48	3
1-2	164	1	27	1	-	134	1
3-5	188	-	123	-	-	61	4
6-10	907	11	643	1	-	252	-
11-15	2.402	7	2.180	1	2	212	-
15+	3.955	19	3.618	10	2	303	3
Iliđža	22.909	184	19.993	52	29	2.577	74
do 1 godine	403	9	277	-	1	108	8
1-2	356	8	269	2	1	76	-
3-5	1.318	14	1.043	2	2	253	4
6-10	4.430	57	3.562	17	5	773	16
11-15	7.881	55	7.088	9	12	698	19
15+	8.521	41	7.754	22	8	669	27
Ilijaš	5.804	29	5.203	15	6	516	35
do 1 godine	35	-	23	1	-	9	2
1-2	25	1	16	-	-	8	-
3-5	123	4	76	2	1	39	1
6-10	635	12	503	1	2	112	5
11-15	1.860	3	1.719	1	1	132	4
15+	3.126	9	2.866	10	2	216	23
Novi Grad	36.611	223	33.045	43	369	2.917	14
do 1 godine	742	13	571	2	4	149	3
1-2	715	6	550	-	1	154	4
3-5	2.157	16	1.772	1	31	337	-
6-10	7.264	84	6.159	4	57	960	-
11-15	11.866	56	11.039	7	123	640	1
15+	13.867	48	12.954	29	153	677	6
Novo Sarajevo	22.905	220	21.072	29	16	1.535	33
do 1 godine	604	21	557	-	-	26	-
1-2	628	12	575	-	1	40	-
3-5	2.094	26	1.874	2	1	190	1
6-10	6.015	69	5.444	3	10	485	4
11-15	6.975	45	6.525	7	2	392	4
15+	6.589	47	6.097	17	2	402	24
Stari Grad	11.395	178	10.666	10	5	530	6
do 1 godine	169	3	156	-	-	10	-
1-2	223	6	201	-	-	16	-
3-5	747	28	693	-	1	25	-
6-10	2.630	74	2.407	3	-	146	-
11-15	3.652	35	3.436	2	2	175	2
15+	3.974	32	3.773	5	2	158	4
Trnovo	695	3	646	-	-	42	4
do 1 godine	3	0	1	-	-	1	1
1-2	3	0	2	-	-	1	-
3-5	7	0	7	-	-	0	-
6-10	60	1	53	-	-	6	-
11-15	207	0	199	-	-	8	-
15+	415	2	384	-	-	26	3
Vogošća	8.607	50	7.845	6	9	665	32
do 1 godine	90	1	62	-	1	24	2
1-2	97	0	61	-	1	35	-
3-5	327	4	252	1	-	69	1
6-10	1.416	16	1.203	1	4	186	6
11-15	2.981	14	2.792	1	2	168	4
15+	3.696	15	3.475	3	1	183	19

POGINULE OSOBE PREMA STAROSTI, 2016.

	Ukupno	do 6 godina	6-9	10-14	15-17	18-20	21-24	25-64	65+	nepoznato
Kanton Sarajevo	21	-	-	-	-	2	4	11	4	-

POVRIJEĐENE OSOBE PREMA STAROSTI, 2016.

	Ukupno	do 6 godina	6-9	10-14	15-17	18-20	21-24	25-64	65+	nepoznato
Kanton Sarajevo	1.219	19	21	41	52	147	216	614	92	17

BROJ SAOBRAĆAJNIH/PROMETNIH NEZGODA

	2012	2013	2014	2015	2016
Kanton Sarajevo	9877	10536	10.974	11.475	11.367

VANJSKA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prema konceptima, definicijama i preporukama UN1) kao izvor podataka za statistiku vanjske trgovine mogu se koristiti: carinske deklaracije, anketiranje preduzeća, registri Porezne uprave, administrativni registri, registri deviznog tržišta i sl..

Osnovni izvor podataka za statistiku vanjske trgovine Federacije BiH je Jedinствена carinska isprava (JCI) koju deklarant (poslovni subjekt ili druga ovlaštena osoba, npr špediter) podnosi carinarnici prilikom carinjenja robe. Za prikupljanje i kontrolu ispravnosti carinskih deklaracija odgovorna je Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH, koja propisuje oblik, sadržaj, način ispunjavanja i podnošenja isprava u carinskom postupku.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za statistiku BiH, originalnu carinsku bazu podataka Uprave za indirektno / neizravno oporezivanje BiH u obliku slogova na magnetnom mediju i dalje ih statistički obrađuje i publicira.

Obuhvat podataka

U praćenju tokova međunarodne trgovine robama postoje dva pristupa, koji su blisko povezani sa konceptima ekonomske i statističke teritorije i korišćenja carinskih procedura. Kako se prikupljanje podataka temelji na carinskim procedurama, u mnogim zemljama usvojen je princip da se statistička granica podudara sa carinskom granicom, odnosno da statistička teritorija koincidira sa carinskom teritorijom.

Postoje dva trgovinska sistema i to: Sistem opće trgovine (General Trade System) i Sistem specijalne trgovine (Special Trade System). Glavna razlika između dva koncepta leži u tretiranju roba koje prolaze kroz carinska skladišta i komercijalne slobodne zone.

U statistici vanjske trgovine Federacije BiH koristi se proširena definicija Specijalnog sistema trgovine što je u punom skladu sa preporukama Eurostata.2) Prema ovom sistemu u statistiku vanjske trgovine uključuju se: redovan izvoz i uvoz, unutarnja i vanjska obrada, te robe koje ulaze ili napuštaju slobodne industrijske zone.

Prema sistemu specijalne trgovine robe koje iz inozemstva ulaze u carinska skladišta, slobodne komercijalne zone ili na druge prostore pod carinskom kontrolom i nadzorom neće biti registrirane kao uvoz, niti će biti registrirane kao izvoz ukoliko odatle budu ponovo izvezen. Robe iz carinskih skladišta, slobodnih komercijalnih zona i ostalih prostora pod carinskom kontrolom, prema sistemu specijalne trgovine, bit će registrirane kao redovan uvoz tek onda kada uđu na slobodno unutarnje tržište.

U statistiku vanjske trgovine ne uključuju se robe u tranzitu, niti privremeni izvoz i uvoz bez promjene vrijednosti.

Prema tome, u podatke o izvozu i uvozu robe uključeni su:

- redovan izvoz
- izvoz na vanjsku obradu
- izvoz nakon unutarnje obrade
- redovan uvoz
- uvoz nakon vanjske obrade
- uvoz na unutarnju obradu

Nomenklature i klasifikacije

• Harmonizirani sistem - HS

Prikupljanje statističkih podataka o vanjskotrgovinskom prometu zasniva se na međunarodnoj nomenklaturi robe: Harmonizirani sistem-HS, koju je razradila Svjetska carinska organizacija WCO.3) Tarifna oznaka HS ima šest cifara. Prva i druga cifra su redni broj glave, treća i četvrta su redni broj tarifnog broja unutar glave, a peta i šesta su konkretnija oznaka vrste robe. Svaki pet godina radi se revizija HS.

• Kombinirana nomenklatura CN

Države Evropske unije proširile su HS 6 uvođenjem sedme i osme cifre tako da je CN kodirana osmocifarskim arapskim brojevima i primjenjuje se od 1991. godine. Za razliku od HS, CN se mijenja svake kalendarske godine.

• Carinska tarifa BiH

Zakonom o carinskoj tarifi BiH, član 2 (Službeni glasnik BiH, broj 1/98) BiH je prihvatila nomenklaturu HS 6. Odlukom o primjeni člana 2 Zakona o carinskoj tarifi BiH (Službeni glasnik BiH, broj 6/98) tarifna oznaka carinske tarife BiH ima deset cifara.

Istom je odlukom prihvaćena i usklađenost sedme i osme cifre sa nomenklaturom EU, dok deveta i deseta cifra služe za potrebe daljnega raščlanjivanja u okviru specifičnih potreba BiH. HS, odnosno CN integrirane su u strukturu carinske baze podataka i vezane su sa: Standardnom međunarodnom trgovinskom klasifikacijom – SMTK Rev. 4.4) Klasifikacijom djelatnosti KD BiH 2010 koja je usklađena sa statističkom klasifikacijom ekonomskih aktivnosti EU - NACE Rev. 25) i Međunarodnom klasifikacijom ekonomske namjene proizvoda - BEC Rev. 4. CT BiH podliježe godišnjoj reviziji u cilju usklađivanja sa izmjenama CN-a.

• Geonomenklatura EU

U skladu sa međunarodnim standardima kao nomenklatura država koristi se Geonomenklatura EU, ISO (alfa kod) 3166.

Podaci o izvozu iskazani su prema zemlji namjene / odredišta robe, a u uvozu prema zemlji porijekla robe. To znači da se kod izvoza registrira zemlja posljednjeg odredišta (destinacije) u kojoj se roba troši ili dalje potpuno prerađuje, a kod uvoza ona zemlja u kojoj je roba proizvodnjom ili doradom dovedena u stanje u kom se uvozi.

Obrada podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni Federacije BiH radi se prema Klasifikaciji djelatnosti, SMTK, BEC i ISO 3166.

Način transporta na granici

U BiH se koristi zvanična lista transportnih šifara koja je u skladu sa transportnim šiframa EU prema Regulativi Evropskoga povjerenstva (EC) br, 1917/2000 od 7.9.2000., član 10, paragrafi 1 do 4.

Transportne šifre se odnose na način transporta na granici, odnosno na aktivno sredstvo transporta kojim:

- robe napuštaju statističku teritoriju BiH u slučaju izvoza,
- ulaze na statističku teritoriju BiH u slučaju uvoza.

Konverzija valute

Podaci o izvozu i uvozu izraženi su vrijednosno u konvertibilnim markama i u EUR-ima. Vrijednosti izražene u drugim valutama preračunavaju se u konvertibilne marke i EUR-e primjenom tekućih dnevnih kurseva/tečajeva koji vrijede na dan carinjenja, a utvrđuje ih Centralna banka BiH. Sve su vrijednosti obračunate na osnovi pariteta franko BiH granica: FOB cijene za izvoz i CIF cijene za uvoz.

- 1) UN, International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions 2010, United Nations Statistical Papers, Series M, No. 52, Rev 3, New York, 2010.
- 2) Statistics on the Trading of Goods: User guide, EC, Eurostat, November 2002.
- 3) World Customs Organization (WCO)
- 4) Standard International Trade Classification (SITC), Rev. 4
- 5) Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE), Rev. 2

IZVOZ I UVOZ, 000 KM

Izvoz		Uvoz		Saldo trgovinskog bilansa		Pokrivenost uvoza izvozom %	
2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
1.004.799	1.039.432	3.572.899	3.669.805	-2.567.924	-2.630.373	28,1	28,3

IZVOZ I UVOZ PO PODRUČJIMA KD -PROIZVODNI PRINCIP

	Izvoz, 000 KM		Uvoz, 000 KM	
	2015	2016	2015	2016
UKUPNO	1.004.799	1.039.432	3.572.899	3.669.805
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	12.699	16.766	104.421	89.021
Vađenje ruda i kamena	1.385	822	119.426	69.411
Prerađivačka industrija	702.633	755.553	3.290.140	3.423.975
Proiz.snabdijevanje/opskrba električ. energijom, plinom, parom i klimat.	213.199	204.316	33.305	62.186
Ostalo	74.881	61.976	25.606	25.212
Nerazvrstato po kategorijama	1	-	3	-

IZVOZ I UVOZ PO SEKTORIMA SMTK - Rev 3

	Izvoz, 000 KM		Uvoz, 000 KM	
	2015	2016	2015	2016
UKUPNO	1.004.799	1.039.432	3.572.899	3.669.805
Hrana i žive životinje	89.604	103.829	363.519	339.113
Pića i duhan	11.440	10.388	123.772	117.732
Sirove materije nejestive, osim goriva	118.965	110.118	26.876	34.107
Mineralna goriva, maziva i srodni proizvodi	214.174	204.857	898.382	784.210
Masti i ulja život. i biljnog porijekla	49	309	19.795	23.154
Kemijski proizvodi	117.126	134.103	486.179	481.754
Proizvodi razvrstani prema materijalu	63.389	67.631	447.467	531.617
Mašine/Strojevi i transportna sredstva	128.665	123.563	794.479	891.423
Razni gotovi proizvodi	261.386	284.634	412.426	466.691
Proizvodi i transakcije d.n.	1	-	4	4

IZVOZ I UVOZ PO ZEMLJAMA NAMJENE, PORIJEKLA/PODRIJETLA - TOP 10

ZEMLJE	Izvoz, 000 KM		ZEMLJE	Uvoz, 000 KM	
	2015	2016		2015	2016
UKUPNO	1.004.799	1.039.432	UKUPNO	3.572.899	3.669.805
Njemačka	236.167	203.860	Hrvatska	759.725	696.673
Hrvatska	149.445	156.053	Njemačka	352.487	388.179
Srbija	121.848	125.783	Kina	342.963	374.162
Rusija	65.016	73.620	Srbija	331.309	345.344
Crna Gora	57.874	43.390	Italija	288.367	326.256
Slovenija	40.800	38.417	Slovenija	143.564	146.480
Mađarska	30.075	22.989	Turska	151.546	180.062
Italija	27.375	34.378	Češka	72.191	78.015
Austrija	25.331	33.157	Austrija	101.421	116.866
Kosovo	24.801	26.945	Mađarska	81.254	75.557
Ostale zemlje	283.941	280840	Ostale zemlje	948.072	942.211

Izvor podataka: Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH posredstvom Agencije za statistiku BiH.
 Napomena: Prethodni podaci

UNUTRAŠNJA/UNUTARNJA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o prometu u distributivnoj trgovini prema glavnoj (pretežnoj) djelatnosti poslovnog subjekta dobiveni su iz statističkog istraživanja Tromjesečni izvještaj distributivne trgovine za pravne osobe (obrazac K KPS TRG 02).

Podaci o ostvarenom prometu u trgovini na malo dobiveni su iz istraživanja Mjesečni izvještaj trgovine na malo (obrazac M KPS TRG 01).

Istraživanja se provodi na osnovu/temelju Zakona o statistici u Federaciji Bosne i Hercegovine („Sl. Novine FBiH“ br.63/03 i 9/09).

Metodologija istraživanja se temelji na Uredbi Vijeća EZ-a o kratkoročnim poslovnim statistikama br. 1165/98 (aneksi C i D), 1158/05., 1503/06. i 1893/06

Obuhvat

Jedinice posmatranja/promatranja u statističkom istraživanju Tromjesečni izvještaj distributivne trgovine za pravne osobe su poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti registrovani /registrirani u području G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (KD BiH 2010). Obuhvaćeni su i poslovni subjekti koji su prema glavnoj razvrstani u druge djelatnosti ali se bave i distributivnom trgovinom (specijalna lista jedinica po vrsti djelatnosti).

Jedinice posmatranja/promatranja u statističkom istraživanju Mjesečni izvještaj trgovine na malo su poslovni subjekti (pravne osobe) koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani u trgovini na malo (područje G, oblast/odjeljak 47 KD BiH 2010). Obuhvaćeni su i izabrani poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti razvrstani u druge djelatnosti, ali obavljaju i djelatnost trgovine na malo (specijalna lista).

Obrtnici nisu obuhvaćeni ovim istraživanjima.

Oba statistička istraživanja se provode na bazi uzorka koji je izabran iz Statističkog poslovnog registra Federalnog zavoda za statistiku.

Koristi se kombinirana metoda slučajnog stratificiranog uzorka i punog obuhvata, u zavisnosti od veličine poslovnog subjekta.

Svi veliki poslovni subjekti (čiji je godišnji 4 miliona/milijuna KM i više) u potpunosti su obuhvaćeni Tromjesečnim istraživanjem distributivne trgovine za pravne osobe, dok su srednji i mali poslovni subjekti izabrani metodom slučajnog stratificiranog uzorka.

Uzorkom za Mjesečni izvještaj trgovine na malo obuhvaćeni su svi veliki i srednji poslovni subjekti (čiji je godišnji promet 2 miliona/milijuna KM i više), a ostali poslovni subjekti su izabrani metodom slučajnog stratificiranog uzorka.

Na osnovu/temelju rezultata dobivenih uzorkom ocjenjuje se cijeli skup.

Podaci distributivne trgovine i trgovine na malo uključuju promet poslovnih subjekata registriranih u Federaciji BiH, bez obzira da li je promet njihovih jedinica ili jedinica u sastavu ostvaren na teritoriji Republike Srpske ili Brčko Distrikta.

Podaci o sajmovima dati su na bazi godišnjeg izvještaja organizatora sajma (obrazac TRG - 23).

Prezentacija indeksa

Rezultati statističkih istraživanja distributivne trgovine objavljuju se u obliku prilagođenih i neprilagođenih nominalnih indeksa, što znači da nije isključen utjecaj promjene cijena.

Rezultati statističkog istraživanja trgovine na malo se objavljuju u obliku prilagođenih i neprilagođenih nominalnih i realnih indeksa.

Nominalni indeksi prikazuju kretanje prometa u tekućim cijenama, a realni indeksi pokazuju kretanje prometa u stalnim cijenama. Realni indeksi dobiveni su deflacioniranjem nominalnih vrijednosti prometa prilagođenim indeksom potrošačkih cijena (bez električne energije i distribucije vode).

Verižni indeksi prezentiraju se u sezonski prilagođenom obliku indeksa, a tzv. godišnji indeksi prezentiraju se u kalendarski prilagođenom obliku indeksa.

Radi održavanja dosljednosti i kontinuiteta s prethodno objavljenim podacima, indeksi se i dalje iskazuju i u obliku izvornih, neprilagođenih indeksa.

Podaci u ovom Statističkom godišnjaku/ljetopisu za distributivnu trgovinu i trgovinu na malo razlikuju se u odnosu na ranije objavljene godišnje podatke zbog prelaska na novi softver J Demetra + (verzija 2.1.0) umjesto dosadašnjeg softvera Demetra (verzija 2.2). Za sezonsko i kalendarsko prilagodavanje koristi se metoda TRAMO SEATS. Za distributivnu trgovinu, prilagodavanje je izvršeno na seriji tromjesečnih podataka od prvog kvartala 2006.godine, za trgovinu na malo prilagodavanje je izvršeno na seriji mjesečnih podataka od januara 2010.godine.

Definicije

Promet obuhvata vrijednost svih prodatih roba i usluga na tržištu u referentnom periodu bez obzira na to jesu li naplaćene i nezavisno od toga od koje djelatnosti je ostvaren. Iz prometa se isključuje porez na dodanu vrijednost (PDV), prodaja osnovnih sredstava, te drugi vanredni i finansijski prihodi.

Indeksi prometa trgovine na malo iskazuju se na dva načina:

Za ukupan promet koji ostvaruju svi poslovni subjekti kojima je trgovina na malo glavna djelatnost (prema KD BiH 2010 registrirani u oblast 47).

Za promet od trgovine na malo koji iskazuju svi poslovni subjekti koji obavljaju djelatnost trgovine na malo, bez obzira na glavnu djelatnost

Trgovačke struke predstavljaju pretežni robni asortiman prodaje u trgovini na malo. Grupe proizvoda koji se pretežno prodaju razvrstane su na osnovu KD BiH 2010

Trgovina na veliko je aktivnost kupovine i preprodaje robe industrijskim, trgovačkim, profesionalnim korisnicima i ustanovama i drugim poslovnim subjektima koji se bave trgovinom na veliko ili na malo. Također, uključuje se i tranzitni promet robe (prodaja robe koja se po nalogu prodavača direktno isporučuje kupcu bez prethodnog uskladištenja te robe kod prodavača) i izvoz.

Trgovina na malo obuhvaća vrijednost prodatih roba krajnjim potrošačima odnosno stanovništvu za vlastitu potrošnju ili za upotrebu/uporabu u domaćinstvu/kućanstvu i obavijenih usluga u posmatranom/ promatranom periodu bez obzira da li su naplaćene ili ne.

Promet od ostalih djelatnosti uključuje promet trgovine koji su ostvarili poslovni subjekti čija je glavna (pretežna) djelatnost izvan trgovine

PDV je indirektni porez na potrošnju, koji se naplaćuje pri svakoj određenoj fazi u proizvodnom i distribucijskom lancu. Obuhvaća porez na dodanu vrijednost koji je obračunat kupcu. Primjenjuje se od 01.01.2006. na osnovu Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05; 35/05 i 100/08).

Pod **sajmovima** se smatraju sajmovi koji se organiziraju u komercijalne svrhe, a imaju međunarodni, nacionalni ili lokalni karakter. Ne obuhvaćaju se vašari, koji se po narodnoj tradiciji održavaju u pojedinim mjestima.

PROMET U DISTRIBUTIVNOJ TRGOVINI

u hilj/tis. KM

	Ukupan promet bez PDV-a ,2016
Promet od trgovačkih djelatnosti	7.354.270
Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima i popravak motornih vozila i motocikala	344.585
Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima i popravak motornih vozila i motocikla	4.159.032
Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	2.850.653
Ostale djelatnosti:	130.649
Ukupan promet	7.484.919

DOMAĆI SAJMOVI, 2016

Vrsta sajma	Broj sajmova				Izložbeni prostor u m ²	Izlagači na sajmu			Strane zemlje izlagači	Broj posjetitelja
	ukupno	prema značaju				ukupno	domaći	strani		
		međunarodni	nacionalni	lokalni						
Ukupno	11	5	6	-	19.802	791	522	269	36	188.000
specijalizirani	7	5	2	-	19.202	591	322	269	36	188.000
opći	4	-	4	-	600	200	200	-	-	-

CIJENE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Za indeks potrošačkih cijena, maloprodajne cijene se prikupljaju na pet lokacija (gradova) u Federaciji Bosne i Hercegovine (Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica) odabranih prema kriteriju broja stanovnika i njihovoj ulozi u geografskom području kojem pripadaju.

Sve cijene prikupljaju uposlenici Federalnog zavoda za statistiku prema utvrđenom vremenskom rasporedu i unaprijed odabranom uzorku prodavnica/prodavaonica, tržnica i ustanova koje pružaju različite usluge stanovništvu. Snimatelji cijena dobivaju jasne specifikacije naziva proizvoda, njegove COICOP šifre i jedinice mjere i na osnovu/temelju tih informacija samostalno biraju konkretan proizvod čiju će cijenu snimati na određenom prodajnom mjestu, u skladu/sukladno sa kriterijem najprodavanijeg proizvoda na datom prodajnom mjestu. Kako bi se osiguralo da snimatelji iz mjeseca u mjesec snimaju cijene istih proizvoda, te kako bi se moglo pratiti koje proizvode snimatelji posmatraju na terenu, u upitnik se unose karakteristike proizvoda, kao što su marka, vrsta i količina proizvoda koji se snima, te informacije o eventualnim zamjenama ovih karakteristika ukoliko ih bude.

Takav način snimanja omogućuje praćenje promjene kretanja cijena između dva perioda, tj. praćenje dinamike kretanja cijena.

Za potrebe indeksa potrošačkih cijena snimanje cijena se vrši sljedećih dana u mjesecu:

- za poljoprivredne proizvode koji se prodaju na tržnicama cijene se prikupljaju dva puta mjesečno, i to u prvoj i trećoj sedmici/tjednu u mjesecu;
- za pogonska goriva cijene se snimaju onoliko puta koliko se njihove cijene mijenjaju u toku mjeseca;
- za sve ostale proizvode cijene se, u skladu/sukladno sa važećim Evropskim/Euroskim regulativama, prikupljaju jedanput mjesečno (između 1. i 21. u mjesecu), s tim da se nužno održava isti interval između prikupljanja.

Obuhvat

Indeks potrošačkih cijena u Federaciji Bosne i Hercegovine izračunava se na osnovu reprezentativne liste proizvoda koju čini 601 proizvod. Svakog mjeseca se prikuplja preko 10.000 cijena u 1.086 prodajnih mjesta .

Cijene se prikupljaju u više prodajnih mjesta u pet gradova u Federaciji Bosne i Hercegovine: Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica Kriterij za izborovih gradova je broj stanovnika i njihova uloga u geografskom području kojem pripadaju.

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje kupuje stanovništvo radi finalne potrošnje. Obuhvat dobara i usluga redovno se revidira kako bi se očuvala reprezentativnost liste proizvoda s obzirom na ukuse potrošača i njihove navike u pogledu kupovine.

Definicije

Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda i usluga koje rezidentna domaćinstva/kućanstva kupuju radi zadovoljenja svojih vlastitih potreba.

Proizvod - bilo koji proizvod ili usluga za ličnu/osobnu potrošnju koji se mogu kupiti, grupni naziv za proizvode i usluge.

Reprezentativna stavka - proizvod na najnižem nivou agregacije, odnosno proizvod u prodajnom mjestu na jednoj geografskoj lokaciji za koji se može snimiti cijena .

Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa potrošačkih cijena su koeficijenti koji odražavaju relativnu važnost odabranih proizvoda i usluga u ukupnoj potrošnji domaćinstava/kućanstava na teritoriji Federacije BiH. Pomoću njih se izračunavaju elementarni indeksi kao ponderisani prosjeci. Bazirani su na podacima povezanim sa finalnom potrošnjom domaćinstava/kućanstava i na podacima o broju stanovnika.

COICOP klasifikacija - za obračun indeksa potrošačkih cijena upotrebljava se Klasifikacija proizvoda i usluga za ličnu/osobnu potrošnju razvrstanih prema namjeni potrošnje (Classification of Individual Consumption by Purpose-COICOP) na dvanaest osnovnih odjeljaka za koje se izračunavaju indeksi.

INDEKSI CIJENA PROIZVOĐAČA INDUSTRIJSKIH PROIZVODA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Za indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem i inostranom tržištu cijene se prikupljaju od industrijskih preduzeća/poduzeća, mjesečno putem obrazaca C-41/DOM i C-41/INO.

Obuhvat

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje se proizvode u Federaciji BiH i prodaju na domaćem i inozemnom tržištu.

Za indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda cijene se prikupljaju od subjekata čija je pretežna djelatnost u područjima B (Vađenje ruda i kamena), C (Prerađivačka industrija), D (Proizvodnja i snabdijevanje/opskba električnom energijom, gasom/plinom, parom i klimatizacija) i E (Snabdijevanje vodom , uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnost sanacije okoliša), kao i dijelovi poslovnih subjekata koji se bave industrijskom proizvodnjom a njihovi matični subjekti su registrovani u nekoj drugoj djelatnosti.

Definicije

Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda koje industrijska preduzeća/poduzeća proizvode i prodaju na domaćem i inozemnom tržištu. Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda sadrži dva podindeksa, tj. Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu i Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu. Praćenje prodajnih cijena na ta dva tržišta daje promjene u indeksu cijena proizvođača industrijskih proizvoda ukupne industrije, glavnih industrijskih grupacija, područja i oblasti industrije.

Prodajna cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu je cijena po kojoj proizvođač prodaje svoje proizvode kupcima na domaćem tržištu u najvećim količinama utovareno u vagon (kamion) u mjestu proizvođača, ili je cijena po kojoj proizvođač vrši obračun sa drugim proizvođačima ili trgovinskim preduzećima/poduzećima. U ovu cijenu ulazi regres koji ostvaruje proizvođač, a od cijene se odbija trgovački rabat i popusti koje prodavac odobrava kupcu. PDV i akcize se ne uključuju u cijenu.

Prodajna cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu je cijena po kojoj proizvođač prodaje svoje proizvode kupcima na inozemnom tržištu u najvećim količinama isporučeno prema ugovorenim paritetima (EXW, FCA, FAS, FOB, CFR, CIF, CPT, CIP, DAF, DES, DEQ, DDU, DDP i dr.). U prodajnu cijenu ulazi regres koji ostvaruje proizvođač, a isključuju se rabat i popusti koje prodavac odobri kupcu. PDV i akcize se ne uključuju u cijenu.

Ponderi za izračunavanje ukupnog indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavljaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinih proizvoda i na domaćem i na inozemnom tržištu. Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu su koeficijenti koji odražavaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinog proizvoda u ukupnoj vrijednosti prodaje svih proizvoda na domaćem tržištu. Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu su koeficijenti koji odražavaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinog proizvoda u ukupnoj vrijednosti prodaje svih proizvoda na inozemnom tržištu.

Klasifikacija djelatnosti (KD BiH 2010)- Za obračun indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda upotrebljava se Klasifikacija djelatnosti (KD BiH 2010) prema kojoj se poslovni subjekti razvrstavaju u područja B, C, D i E i Nomenklatura industrijskih proizvoda (NIP BiH 2010).

INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA¹⁾

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
100,0	101,85	109,66	109,34	111,24	115,19	117,55	117,3	116,5	115,72	114,39
98,19	100,0	107,67	107,35	109,23	113,1	115,42	115,18	114,39	113,62	112,32
91,19	92,87	100,0	99,7	101,44	105,04	107,19	106,97	106,24	105,52	104,32
91,46	93,15	100,3	100,0	101,75	105,36	107,51	107,29	106,56	105,84	104,63
89,89	91,55	98,58	98,28	100,0	103,55	105,67	105,45	104,73	104,02	102,83
86,81	88,41	95,2	94,92	96,57	100,0	102,05	101,83	101,14	100,46	99,31
85,07	86,64	93,29	93,01	94,64	97,99	100,0	99,79	99,11	98,44	97,31
85,25	86,82	93,48	93,21	94,83	98,2	100,21	100,0	99,32	98,65	97,52
85,83	87,42	94,13	93,85	95,49	98,87	100,9	100,69	100,0	99,32	98,19
86,4	88,0	94,8	94,5	96,1	99,5	101,6	101,4	100,7	100,0	98,9
87,4	89,0	95,9	95,6	97,2	100,7	102,8	102,5	101,8	101,2	100,0

1) Indeksi se čitaju samo vodoravno i izračunati su na bazi prosječne prethodne godine

GODIŠNJI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

92005=100

Odjeljak	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupan indeks	117,9	122,1	124,6	124,3	123,5	122,6	121,2
Hrana i bezalkoholna pića	125,0	133,2	135,7	135,3	131,9	130,8	128,8
Aklohoolna pića i duhan	132,1	142,7	157,6	168,4	180,3	194,2	209,4
Odjeća i obuća	86,7	78,4	72,0	64,9	62,9	59,6	55,4
Stanovanje, voda, električna energija, gas/plin i drugi energenti	132,1	136,5	142,9	144,7	144,5	146,7	146,2
Najmeštaj, kućanski uređaji i redovno/redovito održavanje kuće	105,3	106,5	107,9	108,3	108,4	109,6	108,8
Zdravstvo	110,4	107,2	106,6	102,1	101,5	101,7	101,7
Prijevoz	112,3	120,3	125,3	123,6	122,6	114,8	109,8
Komunikacije	125,3	127,2	125,4	126,2	128,0	129,7	127,2
Rekreacija i kultura	118,2	119,3	120,5	122,1	123,7	123,8	123,5
Obrazovanje	105,9	106,2	105,8	107,3	108,3	112,1	114,2
Restorani i hoteli	127,7	131,0	134,7	135,7	136,3	136,7	135,7
Ostala dobra i usluge	107,3	107,5	109,0	109,5	109,8	109,7	109,5

GODIŠNJI LANČANI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

Odjeljak	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupan indeks	101,8	103,6	102,1	99,8	99,3	99,3	98,9
Hrana i bezalkoholna pića	99,3	106,5	101,8	99,7	97,5	99,1	98,5
Akloholna pića i duhan	118,7	108,0	110,4	106,9	107,0	107,7	107,8
Odjeća i obuća	94,7	90,5	91,9	90,0	97,1	94,7	93,0
Stanovanje, voda, električna energija, gas/plin i drugi energenti	101,9	103,3	104,7	101,2	99,9	101,5	99,7
Najmeštaj, kućanski uređaji i redovno/redovito održavanje kuće	100,4	101,2	101,3	100,4	100,1	101,1	99,3
Zdravstvo	100,4	97,2	99,4	95,8	99,4	100,2	99,9
Prijevoz	107,1	107,2	104,2	98,6	99,2	93,7	95,6
Komunikacije	106,3	101,5	98,6	100,6	101,5	101,3	98,1
Rekreacija i kultura	101,4	100,9	101,0	101,4	101,3	100,1	99,8
Obrazovanje	100,6	100,3	99,6	101,5	100,9	103,5	101,9
Restorani i hoteli	101,7	102,5	102,8	100,8	100,4	100,3	99,3
Ostala dobra i usluge	100,7	100,3	101,4	100,4	100,3	99,9	99,8

Pregled kretanja cijena izabranih proizvoda na području Kantona Sarajevo za 2016. godinu

PROIZVOD	Jedinica Mjere	Mjesec											
		Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	Avgust	Septembar	Oktobar	Novembar	Decembar
Riža, glazirana	kg	3,73	3,73	3,70	3,55	3,56	3,38	3,52	3,44	3,30	3,37	3,20	3,41
Pšenično brašno bijelo, svi tipovi	kg	0,94	0,95	1,02	1,01	1,02	1,00	1,01	1,01	0,98	1,00	0,98	0,91
Hljeb polubijeli od pšeničnog brašna ili crni, svi tipovi	kg	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
Mlijeko- tetra pakovanje	litra	1,40	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,43	1,42	1,39	1,38	1,35	1,31
Maslac	kg	15,43	15,43	15,50	15,45	15,42	14,58	14,58	14,98	14,72	14,91	14,91	17,01
Jestivo ulje	litra	2,38	2,39	2,40	2,39	2,39	2,38	2,39	2,36	2,32	2,31	2,29	2,30
Šećer	kg	1,27	1,32	1,30	1,31	1,33	1,34	1,39	1,45	1,50	1,54	1,60	1,61
Kuhinjska so	kg	1,00	1,00	1,01	1,01	1,01	1,00	1,00	0,81	,81	0,81	0,80	0,98
Deterdžent za mašinsko pranje rublja	kg	3,57	3,56	3,35	3,53	3,53	3,76	3,54	3,34	3,48	3,65	3,65	3,44

TURIZAM

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za statistiku turizama prikupljaju se putem redovnog statističkog istraživanja Mjesečni indikatori statistike smještaja u turizmu (obrazac TU-11).

Izveštajne jedinice su poslovni subjekti (preduzeća, obrtnici, zadruge, ustanove, udruženja itd.) i njihove jedinice u sastavu koji se bave pružanjem smještajnih usluga turistima ili samo posreduju u pružanju tih usluga. Izveštaji se sastavljaju na osnovu evidencija u knjigama gostiju.

Definicije

Turist je svaka osoba koja u mjestu izvan svog uobičajnog okruženja (prebivališta) provede najmanje jednu noć ali ne više od godinu dana u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju, radi odmora ili rekreacije, zdravlja, studija, sporta, religije, porodice/obitelji, poslova, javnih misija i skupova s izuzetkom svrhe zapošljavanja kod poslovnog subjekta - rezidenta u zemlji ili mjestu posjete.

Domaći turist je svaka osoba sa prebivalištem u Bosni i Hercegovini koja izvan mjesta svog prebivališta provede najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju u Federaciji BiH.

Stranim turistima smatraju se sve osobe koje u Bosni i Hercegovini nemaju stalno prebivalište, a provedu najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju.

Vrsta mjesta. Turističkim mjestom u ovom istraživanju smatra se ono mjesto koje ispunjava sljedeće osnovne uvjete: **atraktivne** (prirodne ljepote, ljekoviti izvori, kulturno-historijski/povijesni spomenici, razne kulturne, zabavne i sportske priredbe), **komunikativne** (mogućnost pristupa, prometne veze) i **receptivne** (objekti za smještaj i uz njih potrebni prateći objekti za pružanje raznih usluga npr. trgovačkih/trgovinskih, zanatskih/obrtničkih, poštanskih i sl., zatim parkovi, kupališta, šetališta itd.).

Turistička se mjesta razvrstavaju u sljedeće vrste:

Sarajevo je mjesto koje posjetitelje privlači prvenstveno kao administrativno - politički centar, a zatim i svojim historijskim / povjesnim, etničkim, ekonomskim, urbanističko - administrativnim i drugim svojstvima.

Primorska mjesta su mjesta duž morske obale.

Ostala mjesta uključuju ostala turistička i neturistička mjesta koja nisu razvrstana ni u jednu od prethodnih vrsta, a raspolažu ugostiteljskim objektima za smještaj.

DOLASCI I NOĆENJA TURISTA, 2016.

Kanton	Dolasci turista			Noćenja turista		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
UKUPNO	408.687	57.399	351.288	827.432	95.292	732.140

DOLASCI I NOĆENJA STRANIH TURISTA PREMA ZEMLJI PREBIVALIŠTA , 2016.

	Dolasci turista	Noćenja turista
Ukupno	408.687	827.432
Domaći	57.399	95.292
Strani	351.288	732.140
Turska	55.525	94.885
Ujedinjeni Arapski Emirati	27.060	86.658
Hrvatska	33.755	57.580
Kuvajt	11.609	44.631
SAD	14.788	33.096
Saudijska Arabija	11.565	32.838
Slovenija	17.237	28.065
Srbija	14.973	26.514
Njemačka	11.846	25.048
Italija	10.198	19.788
Bahrein	5.680	18.498
Austrija	8.475	14.422
Južna Koreja	12.845	14.300
Velika Britanija	5.752	12.721
Katar	3.105	12.024
Ostale zemlje	106.875	211.072

ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Zaposlenost

U ukupan broj zaposlenih uključeni su zaposleni u pravnim osobama i zaposleni u obrtu i srodnim djelatnostima. Podaci o zaposlenima u pravnim osobama rezultat su obrade mjesečnih statističkih istraživanja o zaposlenima i plaćama. Podaci o zaposlenima u obrtu i srodnim djelatnostima, prikupljali su se od kantonalnih Zavoda zdravstvenog osiguranja do 2010. godine. Od 2011. godine podaci se preuzimaju od Porezne uprave Federacije BiH.

Mjesečnim istraživanjem o zaposlenima i plaćama obuhvaćene su pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije. U prikupljanju podataka primjenjuje se teritorijalni princip na nivou općine, što znači da se podaci prikupljaju prema sjedištu pripadajuće jedinice poslovnog subjekta. Podaci se prikupljaju izvještajem koji se u poslovnim subjektima popunjava na osnovu propisanih evidencija o zaposlenima.

Godišnji prosjek broja zaposlenih izračunat je kao aritmetička sredina mjesečnih stanja.

U broj zaposlenih sa stanjem 31. marta, uključeni su samo zaposleni u pravnim osobama.

Broj zaposlenih u odbrani je uključen u ukupan broj zaposlenih za nivo Federacije BiH, s tim da ovi podaci nisu razvrstani po kantonima i općinama.

Nezaposlenost

Podaci o nezaposlenima preuzimaju se od Federalnog Zavoda za zapošljavanje.

Neto i bruto plaća

Podaci o prosječnoj mjesečnoj isplaćenoj neto i bruto plaći obračunavaju se na osnovu podataka prikupljenih mjesečnim istraživanjem o zaposlenima i plaćama. Istraživanjem su obuhvaćene pravne osobe svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije.

Istraživanje o plaćama obuhvaća isplaćene neto i bruto plaće zaposlenih koji imaju zasnovan radni odnos, bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

U obračun nisu uključene plaće pripadnika odbrane, kao ni plaće zaposlenih u obrtu i srodnim djelatnostima.

Podaci su prezentirani po područjima i odjeljcima Klasifikacije djelatnosti (KDBiH 2010)

Definicije

Ukupan broj zaposlenih obuhvata zaposlene u pravnim osobama i zaposlene u vlasništvu u obrtu i srodnim djelatnostima.

Zaposleni su osobe koje su zasnovale radni odnos sa poslodavcem (pravnom ili fizičkom osobom), bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

Vlasnik obrta ili srodne djelatnosti je osoba koja je vlastitim sredstvima osnovala obrt ili srodnu djelatnost, u kojoj u svoje ime i za svoj račun sama ili uz pomoć zaposlenika obavlja djelatnost.

Nezaposlene osobe su osobe bez zaposlenja, sposobne za rad, starosne dobi od 15 do 65 godina, evidentirane u biroima za zapošljavanje.

Neto plaća obuhvaća isplaćenu plaću za obavljenu rad, kao i naknade plaća po osnovu radnog odnosa za: godišnji odmor, plaćeni dopust, državne praznike i neradne dane utvrđene zakonom, bolovanja koja idu na teret poslovnog subjekta, plaćeno odsustvo sa posla, zastoje u poslu bez krivnje zaposlenog.

Neto plaća ne obuhvaća ostala lična primanja kao što su: topli obrok, prevoz, regres, solidarna pomoć, jednokratna novčana pomoć i slično. Ne uključuju se ni primanja po ugovoru o povremenim i privremenim poslovima, naknade za autorska djela, otpremnine i jubilarne nagrade, ostale beneficije zaposlenih, te naknade za bolovanja koja ne idu na teret poslodavca. U neto plaću ne ulazi akontacija poreza na dohodak.

Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća po zaposlenome izračunava se dijeljenjem ukupnih isplata brojem zaposlenih koji su primili isplate.

Bruto plaća obuhvaća neto plaću plus zakonom propisana obavezna izdvajanja iz bruto plaće (doprinosi iz bruto plaće i akontacija poreza na dohodak).

ZAPOSLENE, NEZAPOSLENE OSOBE I PLAĆE PO OPĆINAMA - godišnji prosjek 2016

	Zaposleni	Nezaposleni	Neto plaća u KM	Bruto plaća u KM
Kanton Sarajevo	129.031	69.856	1.018	1.576
Centar Sarajevo	41.360	7.650	1.197	1.862
Hadžići	4.186	5.573	832	1.275
Ilidža	17.230	11.568	820	1.259
Ilijaš	3.679	5.216	638	962
Novi Grad Sarajevo	24.883	19.462	868	1.338
Novo Sarajevo	22.698	8.402	1.115	1.731
Stari Grad Sarajevo	9.903	6.173	1.027	1.586
Trnovo	332	466	814	1.243
Vogošća	4.760	5.346	763	1.166

¹⁾ Ukupna zaposlenost na teritoriji Federacije BiH obuhvaća zaposlene u pravnim osobama i obrtu i srodnim djelatnostima. Broj zaposlenih u odbrani je uključen u ukupan broj zaposlenih za nivo Federacije BiH, s tim da ovi podaci nisu razvrstani po kantonima i općinama.

²⁾ Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje

ZAPOSLENI PO PODRUČJIMA KD BiH 2010 - godišnji prosjek 2016

Područja		Zaposleni	Neto plaća
	Ukupno	129.031	1.018
A	Poljoprivreda, šumarstvo, ribolov	980	882
B	Vađenje ruda i kamena	88	944
C	Prerađivačka industrija	12.796	745
D	Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1.924	1.523
E	Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2.412	903
F	Gradevinarstvo	5.680	667
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	23.546	756
H	Prijevoz i skladištenje	7.636	994
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	6.658	543
J	Informacije i komunikacije	7.744	1.266
K	Finansijske i djelatn. osiguranja	5.447	1.566
L	Poslovanje nekretninama	1.476	916
M	Stručne, naučne i tehničke djelat.	7.111	1.039
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	5.780	460
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	15.633	1.389
P	Obrazovanje	9.897	1.025
Q	Djelatnosti zdravstvene i soc. zaštite	9.343	1.119
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	1.903	989
S	Ostale uslužne djelatnosti	2.977	1.157

ZAPOSLENOST I PLAĆE PO OPĆINAMA

	Prosječan broj zaposlenih		Prosječna neto plaća u KM	
	2015	2016	2015	2016
UKUPNO	126.609	129.031	1.024	1.018
Centar Sarajevo	39.851	41.360	1.234	1.197
Hadžići	4.006	4.186	827	832
Iliđža	16.862	17.230	823	820
Ilijaš	3.299	3.679	645	638
Novi Grad Sarajevo	24.452	24.883	863	868
Novo Sarajevo	23.660	22.698	1.087	1.115
Stari Grad Sarajevo	9.715	9.903	1.000	1.027
Trnovo	310	332	813	814
Vogošća	4.454	4.760	772	763

Podaci o nezaposlenosti preuzeti su od Federalnog zavoda za zapošljavanje.

KULTURA I UMJETNOST

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori podataka

Podaci iz oblasti kulture i umjetnosti koji se objavljuju u ovom godišnjaku rezultat su agregiranja podataka uporedivih godišnjih istraživanja koja provodi Federalni zavod za statistiku.

Obuhvat

Podaci o subjektima iz oblasti kulture i njihovim aktivnostima, odnose se na kalendarsku godinu.

Definicije

Muzej je stalna neprofitabilna ustanova u službi društva, koja se bavi sistematskim prikupljanjem, čuvanjem, naučnom obradom, objavljivanjem i izlaganjem (ekspozicijom) kulturnog i prirodnog naslijeđa (baštine), a koja je otvorena javnosti s ciljem proučavanja, dokumentiranja, obrazovanja, zabave i interaktivne komunikacije.

Osnovne funkcije muzeja su: prikupljanje, čuvanje, izlaganje, naučno proučavanje, objavljivanje i animacija.

Muzejska zbirka je skup muzejskih predmeta, sistematski sakupljenih tokom određenog vremena i sa određenog prostora.

Muzejsku djelatnost obavljaju: muzeji, memorijalni muzeji, spomen-područja koja se bave muzejskom djelatnošću, muzeji na otvorenom, muzejske spomen-kuće, pinakoteke, gliptoteke i sl.

Muzejski zbirni fond je skup muzejskih zbirki.

Stalna postavka je javno izlaganje muzejskih predmeta i jedan od osnovnih oblika komunikacije muzeja.

Muzeji opće namjene imaju više tematski različitih zbirki, koje se odnose na uže ili šire područje - mjesto, grad, entitet.

Posebni/ specijalizirani muzeji prikupljaju građu određene vrste i mogu biti:

- društveno-historijski
- prirodnjački
- ekonomsko-tehnički
- umjetnički

Umjetničke galerije koje imaju muzejsku građu, smatraju se muzejima.

Biblioteka je sredena zbirka štampanog, pisanog ili drugim sredstvima umnoženog materijala i drugih dokumenata, uključujući grafičke i audio-vizuelne dokumente, koji su pristupačni stanovništvu.

Vrste biblioteka

Nacionalne biblioteke su biblioteke koje prikupljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korišćenje cjelokupnu bibliotečku građu sa područja zemlje i koje na osnovi zakona primaju i čuvaju obavezan primjerak, bez obzira na njegov naziv. Nacionalna biblioteka može obavljati i druge zadatke, npr. da izdaje nacionalnu bibliografiju, da posjeduje reprezentativni fond strane literature uključujući i literaturu o svojoj zemlji, da bude bibliografski informativni centar, da izdaje retrospektivnu nacionalnu bibliografiju, da razvija saradnju između biblioteka i unapređuje njihov rad. Biblioteke koje nose naziv "nacionalna biblioteka", ali koje ne odgovaraju definiciji ne treba svrstavati u kategoriju nacionalnih biblioteka. Međutim, ukoliko univerzitetska biblioteka vrši funkciju nacionalne biblioteke, treba je svrstati u ovu kategoriju, bez obzira na njen naziv.

Biblioteke visokoškolskih ustanova su biblioteke namijenjene prvenstveno studentima i nastavnom osoblju univerziteta i drugih visokoškolskih ustanova, a pomažu naučnoistraživački i nastavni rad tih ustanova. Ove biblioteke mogu biti pristupačne i široj javnosti. One mogu biti:

Univerzitetske biblioteke, ili grupa biblioteka koje mogu biti smještene u posebne prostorije (različito locirane), ali imaju zajedničkog upravnika. Zadatak univerzitetske biblioteke je da pomaže naučnoistraživački i nastavni rad na univerzitetu, da nabavlja i obrađuje bibliotečku građu od značaja za cijeli univerzitet, da tu građu daje na korišćenje, da razvija bibliografsku - informativnu djelatnost i saradnju između biblioteka visokoškolskih ustanova.

Biblioteke fakulteta, umjetničkih akademija, visokih škola, instituta i katedri u okviru univerziteta, a koje nisu pod rukovodstvom ili administrativnom upravom univerzitetske biblioteke. Bibliotečki fond tih biblioteka odnosi se većim dijelom na jednu određenu naučnu granu (npr. medicina, pravo, ekonomija itd.) ili grupu srodnih grana, a prvenstveno su namijenjene studentima i nastavnom osoblju s ciljem provedbe nastavnih programa i naučnog rada. Mogu biti pristupačne i široj javnosti.

Školske biblioteke (srednja i osnovna škola, predškolska ustanova) su jedinice odgojno-obrazovnog sistema škole. Njihova je zadaća da unapređuju sve oblike i metode odgojno-obrazovnog procesa, pomažu u stručnom usavršavanju nastavnika i učenika i stvaraju naviku čitanja i korištenja bibliotečkih usluga.

Specijalne biblioteke su biblioteke u sastavu predstavničkih organa i organa uprave, naučnoistraživačkih institucija (izuzev biblioteka univerzitetskih instituta), naučnih i stručnih društava ili udruženja, muzeja, galerija, arhiva, kao i biblioteke društvenih organizacija, preduzeća, komora ili drugih institucija i manastirske biblioteke. Bibliotečki fond specijalnih biblioteka najvećim dijelom se odnosi na jednu oblast ili granu; prirodne nauke društvene nauke, poljoprivreda, medicina, tehnika, pravo, historija i sl. One zadovoljavaju potrebe za bibliotečkom građom i obavještenjima, u prvom redu članova matične ustanove, i pomažu im da u stručnom i istraživačkom radu unutar određenog specijaliziranog područja dobiju pouzdana obavještenja i primarne dokumente.

Narodne biblioteke besplatno ili uz minimalnu naknadu opslužuju široku javnost određenog područja.

Arhiv je ustanova u kojoj se trajno čuva, stručno obrađuje i daje na korištenje arhivska građa.

Opći arhiv je ustanova/preduzeće koja obavlja arhivsku djelatnost na javnoj arhivskoj građi iz svih društvenih oblasti.

Specijalni/specijalizirani arhiv je ustanova/preduzeće ili organizaciona jedinica (u sastavu), koja obavlja arhivsku djelatnost na arhivskoj građi određenog tvorca ili određene grane djelatnosti (diplomatski, vojni, univerzitetski, pozorišni i sl.).

Privatni arhiv je ustanova/preduzeće koje obavlja arhivsku djelatnost a osnivač mu je pravno ili fizičko lice.

Zbirka - skup dokumenata različite provenijencije prema temama, vrstama dokumenata i sl.

Arhivska građa - pisani, crtani, štampani, fotografirani, filmovani, tonografirani izvorni ili reproducirani materijal od posebnog značaja za istoriju, kulturu i druge društvene potrebe, koji je nastao radom vladinih organa i organizacija, društveno - političkih organizacija i njihovih organa, građanskih pravnih lica i pojedinaca, bez obzira gdje je i kada nastao i da li se nalazi u ustanovama zaštite ili van njih.

Galerija je prostor u kojem su izložena umjetnička djela. Pod pojmom umjetničko djelo ovdje podrazumijevamo djela likovne umjetnosti. U galerijama se obično izlažu slike ali i skulpture, fotografije, ilustracije, instalacije i djela primijenjene umjetnosti.

Filharmonija ili simfonijski orkestri su muzički sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program. Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Profesionalni orkestri su sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program (umjetnička muzička djela). Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Ansambli mogu biti gudački, duhački, džez, rok, itd. U džez ansamblima su obično uključeni duhački instrumenti: saksofoni, trube, tromboni i sl., nešto od pratećih instrumenata kao električna gitara, klavir i sl., zatim bas gitara ili kontrabas, kao i bubnjevi odnosno neki drugi instrument iz grupe udaraljki. U rok ansamblima koji se obično nazivaju rok bendovi uvijek su zastupljene gitare, klavijature (sintisajzer i sl.), te ritam sekcija koju čine bas gitara i bubnjevi.

Muzički ansambl je grupa ljudi koji izvode instrumentalnu ili vokalnu muziku. U svakom muzičkom stilu različite norme su razvijene za veličine i sastave različitih ansambala, kao i za repertoar pjesama ili muzičkih djela koje ti ansambli izvode.

Festival je događaj koji se odvija u više dana na jednom ili više pozornica/mjesta uz mnoge dodatne sadržaje. Po svom karakteru može biti muzički, filmski, literarni, likovni, itd.

Profesionalno pozorište koje ima više stalnih scena (posebno izdvojenih, kao i malu scenu) na kojima profesionalni ansambl daje pozorišne predstave ispunit će zaseban obrazac za svaku izdvojenu scenu. Ukoliko se na jednoj sceni daje više vrsta djela (drama, opera i balet), tu scenu treba smatrati jednim pozorištem.

Profesionalno pozorište za djecu je pozorište koje redovito daje predstave za djecu.

Profesionalno pozorište za mlade je pozorište koje redovito daje predstave za mlade.

Amaterskim pozorištem smatra se pozorište u čijem su ansamblu pretežno glumci amateri, a organizaciono je samostalno ili u sastavu kulturno-umjetničkog društva, doma kulture ili druge ustanove - preduzeća.

Festival folklor je scenski prikaz folklor na sceni s pratećim programima folklornih umjetnosti, koji traje najmanje 3 dana uzastopno i u kojem sudjeluju najmanje 3 skupine iz 3 različite države (osim države-domaćina) po odabiru krovnih udruga folklor iz tih država.

Smotra folklor predstavlja zajednički scenski nastup svih društava određenog nivoa (općina, kantona, entiteta, država, uz obavezno praćenje svih nastupa od strane tima stručnjaka, organiziran okrugli stol, gdje zapisnike stručnog kolegija krovna organizacija koristi za praćenje rada društava i selekciju programa i društava za nastupe na smotrama višeg nivoa (s općinskog na kantonalni itd.).

Druge manifestacije, revijalne smotre i koncerti su sve druge manifestacije koje nemaju obavezu pozivanja svih društava iz okruženja, ili (festivali) iz određenih država po odlukama njihovih tijela, i nemaju timove stručnjaka, niti organizuju okrugli stol.

Kulturna dobra mogu biti nepokretna i pokretna.

Prema fizičkim, umjetničkim, kulturnim, naučnim i historijskim svojstvima, **nepokretna kulturna dobra** su:

- spomenici kulture
- prostorne kulturno-historijske cjeline
- arheološka nalazišta
- znamenita mjesta.

Pokretna kulturna dobra su:

- umjetnička djela i historijski predmeti
- arhivska građa
- filmska građa
- stara i rijetka knjiga.

Prirodno dobro

Zaštićena prirodna dobra – prirodne vrijednosti proglašene zaštićenim od strane tijela utvrđenog zakonom i upisane u registar zaštićenih prirodnih dobara, a odnose se na zaštitne kategorije (zaštićena prirodna područja, nacionalne parkove, spomenike prirode, područja upravljanja staništem, zaštićene pejzaže, zaštićena područja za upravljanje resursima), uključujući i vodene površine koje su u njihovom sastavu, zaštićene minerale i fosile, te zaštićene vrste biljaka, gljiva i životinja, uključujući mrtve primjerke divljih vrsta, njihove dijelove i derivate, zaštićene na temelju Zakona o zaštiti prirode, posebnih zakona i međunarodnih ugovora čija je zemlja potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Separat zaštite naslijeđa u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja - elaborat koji predstavlja informaciono-dokumentacionu osnovu za izradu dokumenata prostornog uređenja, a sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje; Segment dokumenta prostornog uređenja, koji predstavlja zaokruženu cjelinu i sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu u obuhvatu dokumenta i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje.

Vlastiti program – označava programske segmente koji se sastoje od vlastite produkcije, koprodukcije i kupljenih/ nabavljenih programa.

Vlastita produkcija – označava programske segmente koje je korisnik dozvole u potpunosti proizveo sam, uz pomoć svojih materijalnih i ljudskih resursa, ili koji su proizvedeni od strane nezavisne produkcijske kuće po narudžbi i na račun korisnika dozvole.

Koprodukcija – označava programske segmente u čijoj je produkciji dijelom učestvovao korisnik dozvole sa svojim materijalnim i ljudskim resursima.

Kupljeni/nabavljeni program – označava programske segmente za koje korisnik dozvole ima osigurana prava na emitiranje i radiodifuziju.

Reemitirani program – označava program koji jedna rtv-stanica emitira u radiodifuziji, a druga rtv-stanica ga u isto vrijeme u potpunosti preuzima u svrhu emitiranja u radiodifuziji.

Razmijenjeni program – označava dijelove programa koji razmjenjuju dvije ili više rtv-stanica.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Kratkometražni je svaki film dužine trajanja do 60 minuta.

Kinom - se smatra sala ili otvoreni prostor opremljen uređajima za javno prikazivanje filmova. Kina mogu raditi kao samostalni subjekti ili u sastavu preduzeća za prikazivanje filmova, kulturno-obrazovnih ustanova, škola i drugih institucija.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Domaće kinematografsko djelo je kinematografsko djelo koje ispunjava sljedeće uslove:

- da je kinematografsko djelo proizveo domaći producent samostalno ili u saradnji sa jednim ili više domaćih ili inozemnih koproducenta,
- da je osoba koja se bavi djelatnošću proizvodnje, distribucije, javnog prikazivanja i iznajmljivanja kinematografskih djela registrirana za obavljanje kinematografske djelatnosti,
- da su većina članova autorskog dijela ekipe državljani Bosne i Hercegovine,
- da je tematika kinematografskog djela iz kulturnog prostora Bosne i Hercegovine, ili
- da je kinematografsko djelo proizvedeno u koprodukciji sa inozemnim koproducentom u skladu sa odredbama Evropske konvencije o filmskoj koprodukciji.

Promet kinematografskog djela obuhvaća:

- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju domaćeg kinematografskog djela,
- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju inozemnog kinematografskog djela,
- presnimavanje,
- umnožavanje,
- iznajmljivanje i
- javno prikazivanje kinematografskog djela.

Centri za kulturu su ustanove koje se bave djelatnošću organizacije predstava, kino-prikazivačkom djelatnošću, organizacijom koncerata, izložbi itd.

Sportske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje se osnivaju radi bavljenja sportom, sudjelovanja na sportskim natjecanjima, sportske rekreacije i obuke. Registrirane su kod zakonom određenog tijela državne uprave, odnosno lokalne samouprave navedenih sportskih grana i organizacija .

Šahovske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje su osnovane radi bavljenja šahom, sudjelovanja na šahovskim natjecanjima i afirmacije šaha, a registrirane su kod šahovskog saveza Bosne i Hercegovine.

Lovačka društva jesu dobrovoljne organizacije građana koje se bave lovom, uzgojem i zaštitom divljači te očuvanjem biološke ravnoteže u prirodnim staništima divljači. Registrirana su kod lovačkog saveza Federacije BiH.

Centri za sport i rekreaciju pružaju usluge građanima iz područja sporta i rekreacije, upravljaju sportskim objektima i održavaju iste.

Sportski objekti jesu zatvoreni i otvoreni bazeni, dvorane, stadioni i drugi objekti te prirodne uređene površine koje udovoljavaju uvjetima za bavljenje određenom granom (ili granama) sporta.

REDOVNO/REDOVITO OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE, 2015./2016.

	Škole	Učenici			Nastavno osoblje	
		svega	učenice	završili školu	svega	žene
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	90	36490	17599	3872	2551	2000
Škole za djecu sa posebnim potrebama	4	299	105	25	64	51
Redovne srednje škole	35	15285	7607	4295	1472	994
Škole za učenike sa posebnim potrebama	3	131	42	49	49	33
Vjerske škole	1	491	265	98	30	17
Osnovne muzičke škole	4	1325	802	-	113	78
Osnovne baletske škole	...	32	32	-	-	-
Centar Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	12	5024	2442	642	361	305
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	35	14	8	13	10
Redovne srednje škole	13	5300	3070	1629	530	395
Škole za učenike sa posebnim potrebama	1	21	8	7	6	4
Hadžići						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	8	2164	1043	236	149	113
Škole za djecu sa posebnim potrebama	-	-	-	-	-	-
Redovne srednje škole	1	789	340	251	69	45
Iliđa						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	14	6.808	3.310	733	453	349
Škole za djecu sa posebnim potrebama	-	-	-	-	-	-
Redovne srednje škole	4	1.298	639	441	144	89
Osnovne muzičke škole	1	351	185	-	31	20
Ilijaš						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	13	2.155	1.082	193	192	143
Redovne srednje škole	2	426	227	127	60	32
Osnovne muzičke škole	1	73	37	-	-	-
Novi grad Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	15	10.005	4.655	993	600	473
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	32	13	4	20	15
Redovne srednje škole	3	1.440	538	397	128	88
Škole za učenike sa posebnim potrebama	1	20	8	17	15	10
Novo Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	10	5.245	2.599	497	378	294
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	121	49	-	12	11
Redovne srednje škole	6	2.836	1.044	622	268	161
Škole za učenike sa posebnim potrebama	1	90	26	25	28	19
Osnovne muzičke škole	1	453	278	-	46	34
Osnovne baletske škole	...	32	32	-	-	-
Stari grad Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	10	2.203	1.097	250	203	167
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	111	29	13	19	15
Redovne srednje škole	5	2.716	1.574	688	229	159
Vjerske škole	1	491	265	98	30	17
Osnovne muzičke škole	1	448	302	-	36	24
Osnovne baletske škole	...	-	-	-	-	-
Trnovo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	1	69	45	11	17	14
Vogošća						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	7	2.817	1.326	317	198	142
Redovne srednje škole	1	480	175	140	44	25

VISOKO OBRAZOVANJE

		Broj visoko-školskih ustanova	Upisani studenti		
			Ukupno	Žene	Od toga redovni/redoviti studenti
SARAJEVO	2014/15	36	34.069	19.424	27.221
	2015/16	37	34.673	19.988	28.189
	2016/17	38	32.214	18.827	25.449
UNIVERZITET SARAJEVO	2014/15	28	30.866	18.177	24.020
	2015/16	28	31.172	18.563	24.711
	2016/17	23	28.302	17.282	22.037
Prirodno-matematički fakultet	2014/15	1	2.298	1.650	2.096
	2015/16	1	2.447	1.763	2.249
	2016/17	1	2.347	1.693	2.168
Arhitektonski fakultet	2014/15	1	575	339	575
	2015/16	1	610	364	610
	2016/17	1	610	387	608
Građevinski fakultet	2014/15	1	845	335	845
	2015/16	1	825	317	824
	2016/17	1	813	323	813
Mašinski fakultet	2014/15	1	1.164	348	1.164
	2015/16	1	1.225	393	1.216
	2016/17	1	1209	401	1205
Fakultet za saobraćaj i komunikacije	2014/15	1	970	393	970
	2015/16	1	960	400	960
	2016/17	1	967	415	967
Elektrotehnički	2015/16	1	1.490	578	1.489
	2016/17	1	1.785	711	1.774
	2016/17	1	1.378	581	1.378
Medicinski	2014/15	1	879	562	879
	2015/16	1	892	579	891
	2016/17	1	972	629	972
Stomatološki fakultet sa klinikama	2014/15	1	692	429	691
	2015/16	1	755	482	754
	2016/17	1	803	519	803
Farmaceutski	2014/15	1	1.005	822	1.002
	2015/16	1	939	778	938
	2016/17	1	981	767	981
Poljoprivredno-prehrambeni	2014/15	1	885	564	772
	2015/16	1	900	593	781
	2016/17	1	818	498	712
Šumarski	2014/15	1	492	184	492
	2015/16	1	498	188	498
	2016/17	1	436	176	436
Veterinarski	2014/15	1	449	227	449
	2015/16	1	423	230	423
	2016/17	1	453	239	453
Pravni	2014/15	1	2.710	1.803	1.315
	2015/16	1	2.756	1.847	1.357
	2016/17	1	2.594	1.747	1.240
Ekonomski	2014/15	1	3.667	2.305	2.392
	2015/16	1	3.588	2.253	2.809
	2016/17	1	3.411	2.197	2.126
Političkih nauka	2014/15	1	4.081	2.420	2.579
	2015/16	1	3.789	2.255	2.388
	2016/17	1	3417	2007	2106

nastavak

Filozofski	2014/15	1	3.190	2.486	2.588
------------	---------	---	-------	-------	-------

	2015/16	1	3.405	2.658	2.721
	2016/17	1	3083	2398	2460
Fakultet sporta i tjeles.odgoja	2014/15	1	659	133	539
	2015/16	1	714	165	587
	2016/17	1	546	127	344
Fakultet za kriminalistiku kriminologiju i sigurnosne studije	2014/15	1	1.354	529	1.022
	2015/16	1	1.184	501	895
	2016/17	1	1038	450	679
Fakultet zdravstvenih studija	2014/15	1	1.256	835	624
	2015/16	1	1.391	958	615
	2016/17	1	1284	891	588
Pedagoški	2014/15	1	566	524	381
	2015/16	1	510	471	359
	2016/17	1	488	461	349
VJERSKI VISOKOŠKOLSKE USTANOVE	2014/15	3	711	173	340
	2015/16	3	757	175	350
	2016/17	3	785	172	389
Fakultet islamskih nauka	2014/15	1	585	147	214
	2015/16	1	636	151	229
	2016/17	1	679	159	283
Katolički Bogoslovni fakultet	2014/15	1	73	13	73
	2015/16	1	73	14	73
	2016/17	1	67	8	67
Franjevačka teologija	2014/15	1	53	13	53
	2015/16	1	48	10	48
	2016/17	1	39	5	39
AKADEMIJE	2014/15	3	629	360	627
	2015/16	3	600	349	597
	2016/17	3	654	376	649
Akademija likovnih umjetnosti	2014/15	1	279	158	279
	2015/16	1	281	165	281
	2016/17	1	281	172	281
Muzička akademija	2014/15	1	254	157	254
	2015/16	1	244	148	244
	2016/17	1	280	164	280
Akademija scenskih umjetnosti	2014/15	1	96	45	94
	2015/16	1	75	36	72
	2016/17	1	93	40	88
PRIVATNE VISOKOŠKOLSKE ORGANIZACIJE					
UKUPNO	2014/15	8	3.203	1.247	3.201
	2015/16	9	3.501	1.425	3.478
	2016/17	12	3.127	1.373	3.023
Univ.Saraj.škola za nauku i tehnol.	2014/15	1	306	139	305
	2015/16	1	334	162	332
	2016/17	1	350	173	350
INTERNACIONALNI UNIVERZITET U SARAJEVU	2014/15	5	3.159	1.223	3.157
	2015/16	5	3.456	1.402	3.433
	2016/17	5	1.829	713	1.829
Fakultet umjetnosti i društvenih nauka	2016/17	1	549	285	549
Fakultet menadžmenta i javne uprave	2016/17	1	421	141	421
Fakultet prirodnih i tehničkih nauka	2016/17	1	826	269	826
Edukacijski fakultet	2016/17	1	4	3	4
Pravni fakultet	2016/17	1	29	15	29

nastavak

INTERNACIONALNI BURCH UNIVERZITET	2014/15	3	1.140	494	1.139
	2015/16	3	1.284	558	1.264
	2016/17	3	607	297	607
Ekonomski fakultet	2014/15	1	264	97	264
	2015/16	1	345	146	340

	2016/17	1	159	91	159
Fakultet za inženjering i informatičke studije	2014/15	1	529	194	529
	2015/16	1	618	230	618
	2016/17	1	341	132	341
Edukacijski fakultet	2014/15	1	347	203	346
	2015/16	1	321	182	306
	2016/17	1	107	74	107
Fakultet za javnu upravu	2014/15	1	251	143	142
	2015/16	1	234	134	130
	2016/17	1	238	137	134
Interdisciplinarne postdiplomske studije	2014/15	1	48	35	48
	2015/16	1	30	22	30
	2016/17	1	50	26	50
Visoka škola "Američka škola za ekonomiju" Sarajevo	2014/15	1	44	24	44
	2015/16	1	45	23	45
	2016/17	1	53	27	53

Napomena: Podaci za 2016/17 su prethodni.

KULTURA I UMJETNOST

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori podataka

Podaci iz oblasti kulture i umjetnosti koji se objavljuju u ovom godišnjaku rezultat su agregiranja podataka uporedivih godišnjih istraživanja koja provodi Federalni zavod za statistiku.

Obuhvat

Podaci o subjektima iz oblasti kulture i njihovim aktivnostima, odnose se na kalendarsku godinu.

Definicije

Muzej je stalna neprofitabilna ustanova u službi društva, koja se bavi sistematskim prikupljanjem, čuvanjem, naučnom obradom, objavljivanjem i izlaganjem (ekspozicijom) kulturnog i prirodnog naslijeđa (baštine), a koja je otvorena javnosti s ciljem proučavanja, dokumentiranja, obrazovanja, zabave i interaktivne komunikacije.

Osnovne funkcije muzeja su: prikupljanje, čuvanje, izlaganje, naučno proučavanje, objavljivanje i animacija.

Muzejska zbirka je skup muzejskih predmeta, sistematski sakupljenih tokom određenog vremena i sa određenog prostora.

Muzejsku djelatnost obavljaju: muzeji, memorijalni muzeji, spomen-područja koja se bave muzejskom djelatnošću, muzeji na otvorenom, muzejske spomen-kuće, pinakoteke, gliptoteke i sl.

Muzejski zbirni fond je skup muzejskih zbirki.

Stalna postavka je javno izlaganje muzejskih predmeta i jedan od osnovnih oblika komunikacije muzeja.

Muzeji opće namjene imaju više tematski različitih zbirki, koje se odnose na uže ili šire područje - mjesto, grad, entitet.

Posebni/ specijalizirani muzeji prikupljaju građu određene vrste i mogu biti:

- društveno-historijski
- prirodnjački
- ekonomsko-tehnički
- umjetnički

Umjetničke galerije koje imaju muzejsku građu, smatraju se muzejima.

Biblioteka je sredena zbirka štampanog, pisanog ili drugim sredstvima umnoženog materijala i drugih dokumenata, uključujući grafičke i audio-vizuelne dokumente, koji su pristupačni stanovništvu.

Vrste biblioteka

Nacionalne biblioteke su biblioteke koje prikupljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korišćenje cjelokupnu bibliotečku građu sa područja zemlje i koje na osnovi zakona primaju i čuvaju obavezan primjerak, bez obzira na njegov naziv. Nacionalna biblioteka može obavljati i druge zadatke, npr. da izdaje nacionalnu bibliografiju, da posjeduje reprezentativni fond strane literature uključujući i literaturu o svojoj zemlji, da bude bibliografski informativni centar, da izdaje retrospektivnu nacionalnu bibliografiju, da razvija saradnju između biblioteka i unapređuje njihov rad. Biblioteke koje nose naziv "nacionalna biblioteka", ali koje ne odgovaraju definiciji ne treba svrstavati u kategoriju nacionalnih biblioteka. Međutim, ukoliko univerzitetska biblioteka vrši funkciju nacionalne biblioteke, treba je svrstati u ovu kategoriju, bez obzira na njen naziv.

Biblioteke visokoškolskih ustanova su biblioteke namijenjene prvenstveno studentima i nastavnom osoblju univerziteta i drugih visokoškolskih ustanova, a pomažu naučnoistraživački i nastavni rad tih ustanova. Ove biblioteke mogu biti pristupačne i široj javnosti. One mogu biti:

Univerzitetske biblioteke, ili grupa biblioteka koje mogu biti smještene u posebne prostorije (različito locirane), ali imaju zajedničkog upravnika. Zadatak univerzitetske biblioteke je da pomaže naučnoistraživački i nastavni rad na univerzitetu, da nabavlja i obrađuje bibliotečku građu od značaja za cijeli univerzitet, da tu građu daje na korišćenje, da razvija bibliografsku - informativnu djelatnost i saradnju između biblioteka visokoškolskih ustanova.

Biblioteke fakulteta, umjetničkih akademija, visokih škola, instituta i katedri u okviru univerziteta, a koje nisu pod rukovodstvom ili administrativnom upravom univerzitetske biblioteke. Bibliotečki fond tih biblioteka odnosi se većim dijelom na jednu određenu naučnu granu (npr. medicina, pravo, ekonomija itd.) ili grupu srodnih grana, a prvenstveno su namijenjene studentima i nastavnom osoblju s ciljem provedbe nastavnih programa i naučnog rada. Mogu biti pristupačne i široj javnosti.

Školske biblioteke (srednja i osnovna škola, predškolska ustanova) su jedinice odgojno-obrazovnog sistema škole. Njihova je zadaća da unapređuju sve oblike i metode odgojno-obrazovnog procesa, pomažu u stručnom usavršavanju nastavnika i učenika i stvaraju naviku čitanja i korištenja bibliotečkih usluga.

Specijalne biblioteke su biblioteke u sastavu predstavničkih organa i organa uprave, naučnoistraživačkih institucija (izuzev biblioteka univerzitetskih instituta), naučnih i stručnih društava ili udruženja, muzeja, galerija, arhiva, kao i biblioteke društvenih organizacija, preduzeća, komora ili drugih institucija i manastirske biblioteke. Bibliotečki fond specijalnih biblioteka najvećim dijelom se odnosi na jednu oblast ili granu; prirodne nauke društvene nauke, poljoprivreda, medicina, tehnika, pravo, historija i sl. One zadovoljavaju potrebe za bibliotečkom građom i obavještenjima, u prvom redu članova matične ustanove, i pomažu im da u stručnom i istraživačkom radu unutar određenog specijaliziranog područja dobiju pouzdana obavještenja i primarne dokumente.

Narodne biblioteke besplatno ili uz minimalnu naknadu opslužuju široku javnost određenog područja.

Arhiv je ustanova u kojoj se trajno čuva, stručno obrađuje i daje na korištenje arhivska građa.

Opći arhiv je ustanova/preduzeće koja obavlja arhivsku djelatnost na javnoj arhivskoj građi iz svih društvenih oblasti.

Specijalni/specijalizirani arhiv je ustanova/preduzeće ili organizaciona jedinica (u sastavu), koja obavlja arhivsku djelatnost na arhivskoj građi određenog tvorca ili određene grane djelatnosti (diplomatski, vojni, univerzitetski, pozorišni i sl.).

Privatni arhiv je ustanova/preduzeće koje obavlja arhivsku djelatnost a osnivač mu je pravno ili fizičko lice.

Zbirka - skup dokumenata različite provenijencije prema temama, vrstama dokumenata i sl.

Arhivska građa - pisani, crtani, štampani, fotografirani, filmovani, tonografirani izvorni ili reproducirani materijal od posebnog značaja za istoriju, kulturu i druge društvene potrebe, koji je nastao radom vladinih organa i organizacija, društveno - političkih organizacija i njihovih organa, građanskih pravnih lica i pojedinaca, bez obzira gdje je i kada nastao i da li se nalazi u ustanovama zaštite ili van njih.

Galerija je prostor u kojem su izložena umjetnička djela. Pod pojmom umjetničko djelo ovdje podrazumijevamo djela likovne umjetnosti. U galerijama se obično izlažu slike ali i skulpture, fotografije, ilustracije, instalacije i djela primijenjene umjetnosti.

Filharmonija ili simfonijski orkestri su muzički sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program. Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Profesionalni orkestri su sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program (umjetnička muzička djela). Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Ansambli mogu biti gudački, duhački, džez, rok, itd. U džez ansablama su obično uključeni duhački instrumenti: saksofoni, trube, tromboni i sl., nešto od pratećih instrumenata kao električna gitara, klavir i sl., zatim bas gitara ili kontrabas, kao i bubnjevi odnosno neki drugi instrument iz grupe udaraljki. U rok ansablama koji se obično nazivaju rok bendovi uvijek su zastupljene gitare, klavijature (sintisajzer i sl.), te ritam sekcija koju čine bas gitara i bubnjevi.

Muzički ansambl je grupa ljudi koji izvode instrumentalnu ili vokalnu muziku. U svakom muzičkom stilu različite norme su razvijene za veličine i sastave različitih ansambala, kao i za repertoar pjesama ili muzičkih djela koje ti ansambli izvode.

Festival je događaj koji se odvija u više dana na jednom ili više pozorišta/mjesta uz mnoge dodatne sadržaje. Po svom karakteru može biti muzički, filmski, literarni, likovni, itd.

Profesionalno pozorište koje ima više stalnih scena (posebno izdvojenih, kao i malu scenu) na kojima profesionalni ansambl daje pozorišne predstave ispunite zasebnim obrazac za svaku izdvojenu scenu. Ukoliko se na jednoj sceni daje više vrsta djela (drama, opera i balet), tu scenu treba smatrati jednim pozorištem.

Profesionalno pozorište za djecu je pozorište koje redovito daje predstave za djecu.

Profesionalno pozorište za mlade je pozorište koje redovito daje predstave za mlade.

Amaterskim pozorištem smatra se pozorište u čijem su ansamblu pretežno glumci amateri, a organizaciono je samostalno ili u sastavu kulturno-umjetničkog društva, doma kulture ili druge ustanove - preduzeća.

Festival folklor je scenski prikaz folklor na sceni s pratećim programima folklornih umjetnosti, koji traje najmanje 3 dana uzastopno i u kojem sudjeluju najmanje 3 skupine iz 3 različite države (osim države-domaćina) po odabiru krovnih udruga folklor iz tih država.

Smotra folklor predstavlja zajednički scenski nastup svih društava određenog nivoa (općina, kantona, entiteta, država, uz obavezno praćenje svih nastupa od strane tima stručnjaka, organiziran okrugli stol, gdje zapisnike stručnog kolegija krovna organizacija koristi za praćenje rada društava i selekciju programa i društava za nastupe na smotrama višeg nivoa (s općinskog na kantonalni itd.).

Druge manifestacije, revijalne smotre i koncerti su sve druge manifestacije koje nemaju obavezu pozivanja svih društava iz okruženja, ili (festivali) iz određenih država po odlukama njihovih tijela, i nemaju timove stručnjaka, niti organizuju okrugli stol.

Kulturna dobra mogu biti nepokretna i pokretna.

Prema fizičkim, umjetničkim, kulturnim, naučnim i historijskim svojstvima, **nepokretna kulturna dobra** su:

- spomenici kulture
- prostorne kulturno-historijske cjeline
- arheološka nalazišta
- znamenita mjesta.

Pokretna kulturna dobra su:

- umjetnička djela i historijski predmeti
- arhivska građa
- filmska građa
- stara i rijetka knjiga.

Prirodno dobro

Zaštićena prirodna dobra – prirodne vrijednosti proglašene zaštićenim od strane tijela utvrđenog zakonom i upisane u registar zaštićenih prirodnih dobara, a odnose se na zaštitne kategorije (zaštićena prirodna područja, nacionalne parkove, spomenike prirode, područja upravljanja staništem, zaštićene pejzaže, zaštićena područja za upravljanje resursima), uključujući i vodene površine koje su u njihovom sastavu, zaštićene minerale i fosile, te zaštićene vrste biljaka, gljiva i životinja, uključujući mrtve primjerke divljih vrsta, njihove dijelove i derivate, zaštićene na temelju Zakona o zaštiti prirode, posebnih zakona i međunarodnih ugovora čija je zemlja potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Separat zaštite naslijeđa u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja - elaborat koji predstavlja informaciono-dokumentacionu osnovu za izradu dokumenata prostornog uređenja, a sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje; Segment dokumenta prostornog uređenja, koji predstavlja zaokruženu cjelinu i sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu u obuhvatu dokumenta i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje.

Vlastiti program – označava programske segmente koji se sastoje od vlastite produkcije, koprodukcije i kupljenih/ nabavljenih programa.

Vlastita produkcija – označava programske segmente koje je korisnik dozvole u potpunosti proizveo sam, uz pomoć svojih materijalnih i ljudskih resursa, ili koji su proizvedeni od strane nezavisne produkcijske kuće po narudžbi i na račun korisnika dozvole.

Koprodukcija – označava programske segmente u čijoj je produkciji dijelom učestvovao korisnik dozvole sa svojim materijalnim i ljudskim resursima.

Kupljeni/nabavljeni program – označava programske segmente za koje korisnik dozvole ima osigurana prava na emitiranje i radiodifuziju.

Reemitirani program – označava program koji jedna rtv-stanica emitira u radiodifuziji, a druga rtv-stanica ga u isto vrijeme u potpunosti preuzima u svrhu emitiranja u radiodifuziji.

Razmijenjeni program – označava dijelove programa koji razmjenjuju dvije ili više rtv-stanica.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Kratkometražni je svaki film dužine trajanja do 60 minuta.

Kinom - se smatra sala ili otvoreni prostor opremljen uređajima za javno prikazivanje filmova. Kina mogu raditi kao samostalni subjekti ili u sastavu preduzeća za prikazivanje filmova, kulturno-obrazovnih ustanova, škola i drugih institucija.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Domaće kinematografsko djelo je kinematografsko djelo koje ispunjava sljedeće uslove:

- da je kinematografsko djelo proizveo domaći producent samostalno ili u saradnji sa jednim ili više domaćih ili inozemnih koproducenta,
- da je osoba koja se bavi djelatnošću proizvodnje, distribucije, javnog prikazivanja i iznajmljivanja kinematografskih djela registrirana za obavljanje kinematografske djelatnosti,
- da su većina članova autorskog dijela ekipe državljani Bosne i Hercegovine,
- da je tematika kinematografskog djela iz kulturnog prostora Bosne i Hercegovine, ili
- da je kinematografsko djelo proizvedeno u koprodukciji sa inozemnim koproducentom u skladu sa odredbama Evropske konvencije o filmskoj koprodukciji.

Promet kinematografskog djela obuhvaća:

- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju domaćeg kinematografskog djela,
- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju inozemnog kinematografskog djela,
- presnimavanje,
- umnožavanje,
- iznajmljivanje i
- javno prikazivanje kinematografskog djela.

Centri za kulturu su ustanove koje se bave djelatnošću organizacije predstava, kino-prikazivačkom djelatnošću, organizacijom koncerata, izložbi itd.

Sportske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje se osnivaju radi bavljenja sportom, sudjelovanja na sportskim natjecanjima, sportske rekreacije i obuke. Registrirane su kod zakonom određenog tijela državne uprave, odnosno lokalne samouprave navedenih sportskih grana i organizacija .

Šahovske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje su osnovane radi bavljenja šahom, sudjelovanja na šahovskim natjecanjima i afirmacije šaha, a registrirane su kod šahovskog saveza Bosne i Hercegovine.

Lovačka društva jesu dobrovoljne organizacije građana koje se bave lovom, uzgojem i zaštitom divljači te očuvanjem biološke ravnoteže u prirodnim staništima divljači. Registrirana su kod lovačkog saveza Federacije BiH.

Centri za sport i rekreaciju pružaju usluge građanima iz područja sporta i rekreacije, upravljaju sportskim objektima i održavaju iste.

Sportski objekti jesu zatvoreni i otvoreni bazeni, dvorane, stadioni i drugi objekti te prirodne uređene površine koje udovoljavaju uvjetima za bavljenje određenom granom (ili granama) sporta.

KINA, PREDSTAVE, POSJETITELJI I ZAPOSLENI

Prethodni podaci

KANTONI	Kina	Predstave			Posjetitelji			Zaposleni		
		svega	domaćih filmova	stranih/Inozem.	svega	žene	po jednoj predstavi	svega	žene	kinooperateri
KANTON SARAJEVO	4	6.149	57	6.092 ²⁾	281.391	169.825	46	55	27	20

¹⁾Od toga: 2 projekcije se odnose na domaće filmove u koprodukciji sa inozemstvom

²⁾Od toga: 10 projekcija se odnose na domaće filmove u koprodukciji sa inozemstvom

PROIZVODNJA, UVOZ/IZVOZ I PROMET FILMOVA, BROJ ZAPOSLENIH

Prethodni podaci

KANTONI	Broj subjekata	Broj zaposlenih		Proizvodnja filmova		Uvoz i izvoz filmova				Promet (distribucija) filmova	
		svega	žene	dugometražni	kratkometražni	uvoz filmova		izvoz filmova		otkupljena prava za prikazivanje	prodana prava za prikazivanje
						dugometražni	kratkometražni	dugometražni	kratkometražni		

POZORIŠTA/ KAZALIŠTA, PREDSTAVE I POSJETITELJI

KANTON	Profesionalna pozorišta/kazališta			Amaterska pozorišta/kazališta			Pozorišta/Kazališta za djecu			Pozorišta za mlade		
	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji
Kanton Sarajevo	2	220	49.479	1	13	5.600	-	-	-	2	146	16.370

Radio stanice

Prethodni podaci

KANTONI CANTONS	Broj stanica/ postaja	Broj radiopre- dajnika	Jačina odašiljača u W	Broj zaposlenih		Ukupno emitirani program (u minutama)
				svega	žene	
KANTON SARAJEVO	13	70	1.269.507	212	112	6.416.700

TV STANICE/POSTAJE, PREDAJNICI, REPETITORI, EMITIRANI PROGRAM I BROJ ZAPOSLENIH

Prethodni podaci

KANTON	Broj stanica/postaja	Broj TV predajnika	Televizijski repetitori	Broj zaposlenih		Ukupno emitirani program (u minutama)	Zaposleni Radio postaja i TV postaja koje imaju zajedničke službe	
				svega	žene		Ukupno Total	Žene Female
				KANTON SARAJEVO	13			

CENTRI ZA KULTURU, AKTIVNOSTI CENTARA, BROJ POSJETILACA I ZAPOSLENIH PREMA SPOLU

Prethodni podaci

KANTON	Broj centara	Aktivnosti centara							Broj posjetilaca		Zaposleni	
		Svega	izložbena	pozorišna	književna	kinematografska	muzička scenska	ostalo	svega	žene	svega	žene
KANTON SARAJEVO	7	764	80	103	62	11	118	390	175.874	93.937	84	37

UDRUŽENJA GRAĐANA U OBLASTI KULTURE

Prethodni podaci

KANTON	Broj udruženja	Kulturna domena										Članovi	
		muzika	scenska umjetnost	likovna umjetnost	Arhitektura	književnost	izdavačka djelatnost	kinematografija	neformalno obrazovanje	novinarstvo	radio i TV	svega	žene
KANTON SARAJEVO	63	25	20	24	6	18	24	10	36	3	3	3.565	1.704

KULTURNO UMJETNIČKA DRUŠTVA, UMJETNIČKE PRIREDBE I IZLOŽBE, UČEŠĆE NA FESTIVALIMA – SMOTRAMA

Prethodni podaci

KANTON	Broj KUD	Umjetničke priredbe i izložbe						Radio i TV emisije (u satima)	Učešće na festivalima-smotrama
		svega	pozorišne predstave	koncerti	mješovite priredbe <i>Combined events</i>	prikaz običaja na sceni <i>Staged presentation of customs</i>	izložbe <i>Exhibits</i>		
KANTON SARAJEVO	13	412	9	106	243	47	7	45,20	166

FESTIVALI, VRSTE FESTIVALA, UČESNICI, POSJETITELJI I ORGANIZACIJSKA TIJELA

Prethodni podaci

KANTON	Broj festivala	Vrsta festivala									Ukupan broj učesnika		Broj posjetitelja		Broj organizacijskih tijela
		Film-ski	Pozo-rišni	Liko-vna kolo-nija	Muzi-čki	Liter-arni	Fokl-orni	Fotog-rafski	Audio-vizuelni	Multid-iscip-linarni	svoga	žene	svoga	žene	
KANTON SARAJEVO	13	1	3	1	3	2	-	-	-	3	2.882	1.275	110.368	68.736	19

ORKESTRI, ANSAMBLI, HOROVI, KONCERTI I POSJETITELJI

Prethodni podaci

KANTONI CANTONS	Broj orkestara <i>Number of</i> <i>orchestras</i>	Koncerti <i>Concerts</i>	Posjetitelji <i>Attendance</i>	Broj ansambala	Koncerti <i>Concerts</i>	Posjetitelji <i>Attendance</i>	Broj horova	Koncerti	Posjetitelji
KANTON SARAJEVO	4	100	31.090	2	37	9.667	4	93	12.717

BIBLIOTEKE, ČITAONICE, ZAPOSLENI, KNJIŽNA I NEKNJIŽNA GRAĐA U 2015. GODINI

Prethodni podaci

KANTON	Broj Biblioteka	Čitaonice		Zaposleni		Obrađena knjižna građa		Neknjižna građa
		broj čitaonica	broj sjedala	ukupno	žene	broj naslova	broj primjeraka	broj predmeta
KANTON SARAJEVO	138	110	2.730	336	245	672.332	2.706.371	54.231

ZAVODI ZA ZAŠTITU KULTURNOG I PRIRODNOG NASLIJEĐA, BROJ KULTURNIH I PRIRODNIH DOBARA KAO I SEPARATA

Prethodni podaci

	Broj zavoda	Broj kulturnih dobara		Broj registriranih prirodnih dobara	Separati zaštite naslijeđa u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja
		nepokretna	pokretna		
KANTON SARAJEVO	3	1.820	379	482	24

ARHIVI, ARHIVSKI FONDOVI I ZBIRKE, POSJETIOCI, KORISNICI, ZAPOSLENI PREMA SPOLU

Prehodni podaci

KANTON	Broj arhiva	Arhivski fondovi i zbirke			Broj posjetioca arhiva	Broj korisnika			Broj zaposlenih	
		svega	sređeno	nesređeno		svega	domaći	strani	svega	žene
KANTON SARAJEVO	3	1.190	843	347	2.124	313	264	49	61	34

SOCIJALNA ZAŠTITA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o korisnicima, pravima, uslugama i mjerama socijalne zaštite rezultat su obrade godišnjih izvještaja centara za socijalni rad, odnosno službi socijalne zaštite.

Podaci o ustanovama za socijalnu zaštitu sa smještajem rezultat su obrade statističkih izvještaja ustanova za socijalnu zaštitu o djeci, omladini/mladeži i odraslima, a prikupljaju se svake godine.

Definicije

Centri za socijalni rad, odnosno službe za socijalnu zaštitu ustanove su koje pružaju stručnu i socijalnu pomoć u raznim oblicima osobama kojima je pomoć potrebna. Pomoć može biti materijalna (jednokratna ili pomoć za uzdržavanje), pomoć u osposobljavanju za rad i rehabilitaciju, pomoć u smještaju u razne ustanove socijalne zaštite itd. Rad centara odnosno službi odvija se timski, tj. u radu sudjeluju socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi, liječnici, pravnici i drugi stručni radnici.

Domovi za socijalnu zaštitu o djeci i omladini/mladeži su domovi koji pružaju smještaj, prehranu, zbrinjavanje, odgoj, zdravstvenu zaštitu, školovanje, osposobljavanje za rad, te odgovarajuće oblike stručne pomoći djeci i omladini/mladeži bez roditeljske zaštite, mentalno i tjelesno invalidnoj djeci, te djeci i omladini/mladeži društveno neprihvatljivog ponašanja.

Ustanove za socijalnu zaštitu za odrasle i stare osobe su ustanove koje pružaju organizirano stanovanje, prehranu, pomoć i njegu, zdravstvenu zaštitu, odmor i rekreaciju i druge razne aktivnosti stručnog tretmana bolesnim osobama, ovisnicima o alkoholu, te starim i nemoćnim osobama.

Korisnik socijalne pomoći je osoba kojoj je zbog određenih životnih uvjeta ili zbog posebnog duševnog ili tjelesnog stanja dodijeljen neki oblik socijalne pomoći. Korisnici socijalne pomoći utvrđuju se zakonom.

Usluge socijalne pomoći su oblici i aktivnosti koje se poduzimaju u svrhu sprečavanja, uklanjanja ili ublažavanja stanja socijalno-zaštitne potrebe, kao što su: osposobljavanje za rad i privređivanje, pomoć pri rješavanju sukoba u porodici/obitelji ili na radnom mjestu, pomoć pri rješavanju stambenog pitanja, smještaj u druge porodice/obitelji ili ustanove socijalne skrbi te različiti oblici materijalne pomoći u novcu ili naturi.

Djeca i omladina/mladež ometena u psihičkom i fizičkom razvoju prema spolu u 2016. godini

Prethodni podaci

KANTON	UKUPNO		Sa smetnjama u psihičkom razvoju		Slijepa i slabovidna		Gluha i nagluha		S poremećajima u govoru i glasu		Sa tjelesnim oštećenjima i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju		Sa kombiniranim smetnjama	
	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski
KANTON SARAJEVO	71	23	22	4	5	4	1	-	3	1	1	-	39	14

Maloljetni korisnici prema kategorijama i spolu, u 2016. godini

Prethodni podaci

KANTON	Ugroženi porodičnom/obiteljskom situacijom		Sa smetnjama u duševnom ili tjelesnom razvoju		S poremećajima u ponašanju ličnosti		Lica sa društveno negativnim ponašanjem		Duševno bolesne osobe		Ustanju različitih socijalno-zaštitnih potreba		Bez specifične kategorije	
	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski
KANTON SARAJEVO	3.085	1.358	267	99	-	-	-	-	16	2	...	...	697	324

Punoljetni korisnici prema kategorijama i spolu, u 2016. godini

Prethodni podaci

KANTON	Korisnici subvencioniranja troškova		Lica sa smetnjama u duševnom ili tjelesnom razvoju		Lica sa društveno negativnim ponašanjem		Duševno bolesne osobe		Korisnici bez dovoljno prihoda za izdržavanje/uzdržav.		U stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba		Bez specifične kategorije	
	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski	svoga	ženski
KANTON SARAJEVO	1.254	537	3.532	1.774	466	144	270	86	12.859	7.544	...	...	11.467	6.101

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prikupljanje zdravstveno – statističkih podataka obaveza je Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH i kantonalnih zavoda za javno zdravstvo.

Evidencije se vode upisivanjem podataka u osnovnu medicinsku dokumentaciju (obavezni individualni i zbirni obrasci), a služe kao izvor podataka za statistička istraživanja u području zdravstva Federacije BiH za sva tri nivoa/razine: primarni, sekundarni i tercijarni.

Evidencije trebaju da vode zdravstvene ustanove bez obzira na vrstu vlasništva, zdravstveni radnici/djelatnici privatne prakse, apoteke/ljekarne i druge ovlaštene institucije. Podaci se dostavljaju kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u pravilu jednom godišnje za proteklu godinu za zbirne izvještaje, a kontinuirano za individualne listiće.

Radi osiguravanja jedinstvenog sistema/sustava statističkih istraživanja pri vođenju evidencija primjenjuju se, na federalnom nivou, jedinstvena metodološka načela i statistički standardi (definicije, klasifikacije, nomenklature).

Podaci se prikupljaju u skladu sa preporukama i definicijama Svjetske zdravstvene organizacije i redovno/redovito objavljuju u međunarodnim zdravstvenim publikacijama.

Podaci o zdravstvenim i drugim radnicima zaposlenim u zdravstvu odnose se samo na one medicinske i nemedicinske radnike koji su zaposleni na neodređeno vrijeme u zdravstvenoj ustanovi koja podnosi izvještaj.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (Sl.novine FBiH 46/10, član 125) sve privatne stomatološke ordinacije sa područja FBiH obavezne su dostavljati izvještaje o svom radu nadležnoj zdravstvenoj ustanovi, u skladu sa propisima o evidencijama u oblasti zdravstva.

Podaci o zaraznim i parazitarim oboljenjima u potpunosti su preuzeti od Službe za epidemiologiju Zavoda za javno zdravstvo FBiH, a registrirani broj oboljelih se temelji na «Prijavi oboljelog – umrlog od zarazne bolesti».

Definicije

Zdravstvena djelatnost na primarnom nivou/razini obuhvaća djelatnost opće medicine, zdravstvenu zaštitu predškolske i školske djece, higijensko-epidemiološku zaštitu, zaštitu zdravlja usta i zuba, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, zaštitu zdravlja žena, patronažnu i farmaceutsku djelatnost.

Obavlja se u zdravstvenim ustanovama bez obzira na vrstu vlasništva: domovima zdravlja, ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, ustanovama za zdravstvenu njegu u kući, apotekama/ljekarnama te ordinacijama privatne prakse.

Zdravstvena djelatnost na sekundarnom nivou/razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu te bolničku zdravstvenu zaštitu koja se provodi u općim i specijalnim bolnicama i lječilištima.

Zdravstvena djelatnost na tercijarnom nivou/razini obuhvaća obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističkih djelatnosti u kliničkim ustanovama i državnim zdravstvenim zavodima.

Zdravstveni radnici/djelatnici su osobe koje imaju obrazovanje stečeno na medicinskom, stomatološkom ili farmaceutsko-biokemijskom fakultetu te na višim i srednjim školama zdravstvenog usmjerenja.

Bolnica je zdravstvena ustanova opremljena za 24-časovnu ljekarsku i sestrinsku njegu bolesnika, uspostavljanje dijagnoze, tretman i rehabilitaciju oboljelih i povrijeđenih osoba, obično oba, i medicinske i hirurške slučajeve; opremljena sa profesionalno obučanim medicinskim osobljem u čijem sastavu se obično nalazi bar jedan ljekar. Bolnice mogu, mada nije neophodno, pružati usluge i vanbolničkim pacijentima.

Broj bolnica uključuje opće bolnice, specijalne bolnice, akutne i hronične bolnice.

Prema kriterijima OECD akutna bolnica je bolnica sa prosječnim brojem dana ležanja 30 ili manje (Indikator Svjetske zdravstvene organizacije br: 992760).

Pod bolničkom posteljom smatra se postelja opremljena za potpuni cjelodnevni smještaj pacijenata, smještena u dijelovima bolnice u kojima je obezbjeđena kontinuirana zdravstvena njega pacijenata. Broj bolničkih postelja predstavlja mjerilo kapaciteta bolnice.

**ZDRAVSTVENI RADNICI U BOLNICAMA, ISPISANI BOLESNICI I
BOLESNIČKI DANI ISPISANIH BOLESNIKA**

	2012	2013	2014	2015	2016
--	------	------	------	------	------

Broj zaposlenih doktora medicine u bolnicama

Zaposleni doktori medicine u bolnicama	818	840	853	865	807
Zaposleni zdravstveni radnici sa VSS, VŠS I SSS u bolnicama	2.079	2.134	2.044	2.084	1.981
Broj ispisanih bolesnika	60.176	59.781	58.600	56.578	56.678
Broj bolesničkih dana ispisanih bolesnika, hilj./tis.	574.339	552.526	537.063	505.171	474.041

**RADNICI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME I
PROFILU**

	2012	2013	2014	2015	2016
Ukupno zaposleni	7858	7868	7872	7821	7711
Dr medicine	1392	1433	1479	1424	1390
od toga specijalisti	1128	1142	1136	1120	1101
Dr stomatologije	272	259	263	253	257
Mr farmacije	186	186	185	179	175
Zdravstveni radnici sa VSS ¹⁾	41	59	89	116	184
Zdravstveni tehničari	3745	3757	3759	3643	3554
Zdravstveni suradnici	132	134	147	141	138
Administrativno osoblje	1185	1161	1088	1204	1202
Niža sprema	905	879	862	861	811

1) Odnosi se na zdravstvene radnike sa završenim fakultetom zdravstvenih studija.

DJELATNOST OPĆE MEDICINE, 2016

	Zdravstveni radnici/djelatnici				Posjete-pregledi, hilj./tis.			
	ljekari	ljekari specijalisti	sa višom stručnom spremom	sa srednjom stručnom spremom	prva posjeta	ponovna posjeta	kućne posjete ljekara Home	
Kanton Sarajevo	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Koncept obiteljske medicine, kadar pokriva sve službe.

BROJ BOLNIČKIH I STACIONARNIH POSTELJA

	2012		2013		2014		2015		2016	
	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari	bolničke postelje	stacionari
Kanton Sarajevo	2.354	-	2.303	-	2.294	-	2.215	-	-	-

DJELATNOST ZAŠTITE PREDŠKOLSKE DJECE, 2016

	Zdravstveni radnici/djelatnici				Posjete-pregledi, hilj./tis.			
	ljekari		sa višom stručnom spremom	sa srednjom stručnom spremom	prva posjeta	ponovna posjeta	sistematski pregledi	kontrolni pregled
Kanton Sarajevo	37	37	11	65	###	###	34.142	4.634

¹⁾ Koncept obiteljske medicine, kadar pokriva sve službe.

DJELATNOST ZAŠTITE ŠKOLSKE DJECE, 2016

	Zdravstveni radnici/djelatnici <i>Health workers</i>				Posjete-pregledi, hilj./tis. <i>Visits examinations, 000</i>			
	ljekari <i>Medical doctors</i>	ljekari specijalisti <i>Specialists</i>	sa višom stručnom spremom <i>With</i>	sa srednjom stručnom spremom	prva posjeta	ponovna posjeta	sistematski pregledi	kontrolni pregled
Kanton Sarajevo	18	9	9	33	100.487	80.701	11.697	208

¹⁾ Koncept obiteljske medicine, kadar pokriva sve službe.

PRAVOSUDE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o učiniteljima kaznenih dijela, učiniteljima privrednih prijestupa i privrednih/gospodarskih sporova rezultat su redovnih statističkih istraživanja iz oblasti pravosuđa. Podaci o sudovima i sudijama, tužiteljstvima, tužiteljima, advokatima i advokatskim pripravnicima dobijeni su od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, Ustavnog suda FBiH i Advokatske komore FBiH.

Obuhvatnost podataka je potpuna, jer se statističkim istraživanjima obuhvataju svi punoljetni i maloljetni učinitelji kaznenih dijela, učinitelji privrednih sporova uključujući kaznena dijela učinjena od nepoznatih učinitelja protiv kojih je podnijeta prijava nadležnom tužilaštvu/tužiteljstvu.

Definicije

Punoljetni učinitelji kaznenih dijela su osobe koje su u vrijeme učinjenja kaznenog djela imale navršених 18 godina života, protiv kojih je postupak po kaznenoj prijavi i prethodni postupak završen i optužene osobe protiv kojih je kazneni postupak pravomoćno završen.

Optužena punoljetna osoba je osoba protiv koje je sudu podnesena optužnica, optužni prijedlog ili privatna tužba, protiv koje je kazneni postupak pravomoćno završen odlukom kojom se obustavlja kazneni postupak, donosi oslobađajuća ili odbijajuća presuda, određuje se prisilni smještaj za neuračunljivu osobu ili se počinitelj proglašava krivim.

Osuđena osoba jeste punoljetna osoba proglašena krivom prema kojoj su izrečene sankcije: zatvor, novčana kazna, mjere sigurnosti, sudska opomena i osoba proglašena krivom bez izricanja kazne.

Maloljetni učinitelji kaznenih dijela su osobe koje su u vrijeme učinjenja djela imale navršених 14 a nisu navršile 18 godina života, prema kojima postupak po kaznenoj prijavi nije pokrenut (prijava odbačena) pripremni postupak obustavljen ili je podnesen prijedlog za izricanje sankcija. Kazneni postupak pred vijećem pravomoćno je završen odlukom kojom se postupak pred vijećem obustavlja ili se izriču sankcije.

Optužena maloljetna osoba je osoba prema kojoj je krivični/kazneni postupak pred vijećem pravomoćno završen odlukom, kojom je obustavljen postupak pred vijećem ili je izrečena sankcija (maloljetnički zatvor ili odgojne mjere).

Pravila u postupku u privrednim/gospodarskim sporovima primjenjuju se u sporovima koji proizilaze iz međusobnih privrednih odnosa vlasnika radnji i drugih pojedinaca, koji u obliku registriranog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost.

**OPTUŽENE I OSUĐENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE
PREMA KAZNENOM DJELU**

Kaznena djela protiv	Punoljetni počinitelji				Maloljetni počinitelji			
	Kaznene prijave		Optužbe		Kaznene prijave		Optužbe	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
UKUPNO	142	1.139	773	1.066	1	59	107	2
Zivota i tijela	2	69	66	72	-	8	14	-
Slobode i prava čovjeka i građanina	-	79	26	27	-	2	-	-
Kadnih odnosa	1	-	-	-	-	-	-	-
Spolne slobode i morala	1	9	5	5	-	1	3	-
Braka, porodice/obitelji i mladež	4	70	52	64	-	3	5	-
Zdravlja ljudi	6	110	120	238	-	1	3	-
Privrede/Gospodarstva, poslovanja i sigurnosti platnog prometa	13	26	8	10	-	-	1	-
Okoliša, poljoprivrede i prir.dobara	18	21	20	21	-	-	-	-
Imovine	29	327	272	278	1	33	64	1
Opće sigurnosti ljudi i imovine	-	31	19	25	-	2	-	-
Sigurnosti javnog prometa	2	85	41	130	-	-	1	-
Pravosuđa	7	33	7	21	-	1	3	-
Javnog reda i pravnog prometa	17	168	112	122	-	7	13	1
Podmičivanja i službene i druge odgovorne funkcije	38	94	6	17	-	-	-	-
Oblasti poreza	2	-	3	2	-	-	-	-
Oružanih snaga Federacije BiH	-	1	-	-	-	-	-	-
Terorizam	-	-	-	-	-	-	-	-
Covječnosti i međunarodnog prava	-	-	-	-	-	-	-	-
Sistema elektronske obrade podataka	-	-	1	-	-	-	-	-
Ustavnog poretka Federacije BiH	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostala djela	2	16	15	34	-	1	-	-

OPTUŽENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE PREMA VRSTI ODLUKE

Vrsta odluke	Punoljetne osobe		Vrsta odluke	Maloljetne osobe	
	2015	2016		2015	2016
UKUPNO	773	1.066	UKUPNO	107	2
Proglašene odgovornim	693	960	Obustavljen postupak	89	-
Sporazum o priznanju krivice	3	16	Izrečena mjera	-	-
Odbačenih privatnih tužbi	-	2	sigurnosti		
Prekid postupka	1	1	Izrečena sankcija	18	2
Obustavljen postupak	22	7			
Oslobodene optužbe	35	75			
Optužba odbijena	19	2			
Mjere sigurnosti	-	3			
Ustupljen predmet					